ZANIMLJIVE I ZABAVNE PRIČE

ILUSTROVANO

Br. 1310

TISAK i NAKLADA ST. KUGLI ZAGREB

20404

ZANIMIVE I ZABAVNE PRIČE

PEDESETDEVET

NAJLJEPŠIH I NAJKRASNIJIH NARODNIH PRIPOVIJEDAKA

PO VUKU KARADŽIĆU, MIJATU STOJANOVIĆU I DRUGIM IZVORIMA

SA 44 SLIKE

TISAK I NAKLADA KNJIŽARE ST. KUGLI, ZAGREB, ILICA 30

SADRŽAJ

Ružica
Zvjezdica i dukati
Kovač, smrt i đavoli
Sultan Rodo
Lijepa kraljevna
Prosjakov blagoslov
Vrijednost slobode
Sve, sve, ali znat
Patuljci i djevojka
U cara Trojana kozje uši
Maćeha i pastorka
Prosjaci
Frkljevački muzikaši
Djevojka i goluban
Prava muka ne da se sakriti
Kamenolomac
Tri brata, tri vještaka
Tko manje ište, više mu se daje
Djed i unuk
Sedam gavrana
Kobilić i lakat brade pedalj muža
Tri pera
Snjeguljica
Cvilidreta
Zlatko i Zlatica
Mlinarski momak i maca
Zlatna ptica
Tri brata
Bijelka i Rumenka
Crvenkapica
Magdica i Jelica
Ko siromaka daruje, daje Bogu zajam
Dva brata
Palčić
Maćeha
Brat i sestra
Nebeski mlaci
Ivo i Marica
Kulin
Gušćarica
Smrt kuma
Bijela i crna zaručnica
Lijeni Grga
Siromašak i bogataš
U šumi bijede.
Momak i vodenjak
Tri sretnika
Karanfilka
Tri brata
Dvanaestoro braće
Sretni Vaso
Stari Šarko
Skupčeve papuče
Bijela zmija
Pepeljuga
Nagrada laskavcima
Začarana kraljevna i gorostas Janko
Oklada šijačkoga zeca
Starac Josip

RUŽICA

Nekoć su živjeli kralj i kraljica. Oboje stanovahu u divnim dvorovima i bijahu veoma bogati. Što im je ikada srce poželjelo, mogli su imati. Ipak ne bijahu nikada veseli. Uvijek su bili nujni, kao da im je na srcu teška tuga. Kraljica je često sjedila dugo i dugo na svojem zlatnom stolcu, pak neprestano plakala i jecala.

»Pored svega našega bogatstva«, uzdahne jednoga dana kraljica, »nešto nam manjka! Što će nam sve te radosti, kad nije jedno najveće, kad nemamo djeteta!«

Nije bilo dugo, a kraljica se kupala u bistrom i sviežem ribnjaku dvorskoga vrta. Tek što je stupila u vodu, podigne neka tamnozelena žaba glavu, pa rekne dubokim tajinstvenim glasom: »Čuj kraljice! Tvoja će se želja ispuniti. Ti ćeš dobiti dijete«.

Što žaba reče, to se i zbi. Kraljica je dobila premilu djevojčicu. Bila je lijepa kao anđelak s neba. Oči su joj kao istom rascvale ljubice, a lišca toli nježno rumena, kao da su zadahnuta od ruže, koja je procvala u svibnju. Po cijelom dvoru zavlada neiskazana radost. Sve je plesalo, skakalo i pjevalo od veselja, a kralj i kraljica plakahu suze radosnice od milja i dragote, što su dobili malu, dražesnu kraljevnu.

Prirediše sjajnu svečanost. K ovoj svetkovini pozovu rođake, prijatelje i znance iz bliza i daleka. U kraljevini stanovalo je trinaest vila. Kralj reče kraljici: »Pozovimo i ovih trinaest vila, neka jedu iz naših zlatnih pladnjića, pa će onda sigurno našu kćerku bogato obdariti svojim vilinskim darovima«. Kraljica odgovori: »Ja bi ih rado sve pozvala, ali ih

mogu tek dvanaest podvoriti, jer imamo samo toliko zlatnih tanjura«.

Pozovu dvanaest vila. Mala kraljevna ležaše u prekrasnoj koljevci u velikoj dvorani. Svaka se od vila dodirnu djevojčice prstom, lijepim cvijetom ili svojim čarobnim štapićem, te je nadari divotnim darom. Jedna joj dade milote, druga pobožnosti, treća razuma i pameti, četvrta silnoga bogatstva itd. Kad je dvanaesta vila htjeta pristupiti do kolijevke, otvore se vrata, a unutra skoči stara žena, kao bjesna. Poput strijele poleti pred koljevčicu, pa zakrešti: »Kad bude ovoj kraljevni petnaest godina, neka se ubode vretenom toli žestoko, da mora umah umrijeti!«

Užasan li bijaše taj prizor za sve goste, a osobito za kralja i kraljicu. Svi problijede kao stijena. A tko bijaše ta starica? Bila je to trinaesta vila, koja nije bila pozvana. Iz osvete i zlobe prokune ovo nevinašce.

Tek što je nestalo starice zlokobnice, padne kraljica na koljena, pa dozivaše iza glasa: »Tko će me spasti, spasti moje dijete?!« — Dvanaesta vila pristupi i reče: »Ja još nijesam izrekla svoje želje. Sasvim ne mogu spasti ovo drago dijete, ali ću ublažiti prokletstvo, što je netom izrečeno. Kad mu bude petnaest godina, ne će i ne smije umrijeti od onoga vretena, već će usnuti samo slatki sanak, koji će trajati sto godina«. Opet nestane sjete i žalosti, te zavlada nanovo radost i sreća.

Kad je svanuo drugi dan, pošalje kralj svoje glasnike po cijeloj kraljevini, da jave svim podanicima kraljevu želju, naime da se sva vretena spale, što ih tko imade.

Mala se kraljevna od dana do dana sve ljepše razvijala, te je postajala sve ljupkijom i milijom. Što su joj vile poželjele, danomice se je sve jasnije opažalo. Ćud joj bijaše blaga, srce čisto kao u anđela, a glavica sa svojim zlatnim pramovima toli razumna i pametna, da su se svi divili njezinoj mudrosti. Uza sve to bijaše čedna i skromna, da ju je svatko morao zavoljeti.

Osvane kraljevni petnaesti rođendan. Sa svoje ljepote bijaše poznata na daleko i široko. U cijelom kraljevstvu nije joj bilo ravne. Roditelji bi od srca bili rado proslavili taj dan u krugu mnogih rođaka i znanaca, ali im je bilo toli teško pri srcu, da se nijesu na to odvažili. Stoga proslaviše ovaj dan sasvijem mirno među sobom. A i sama kraljevna bijaše danas nekako tužna, sjetna. Nigdje nije našla mira. Njezina joj je soba bila preuska. Čas je hodala dvorištem, čas dvorskim vrtom. Ovdje opazi neku staru kulu, koju još nije nikada vidjela u vrtu. Ona pomisli: »Kakova li je to zgrada? Ajde da je razgledam!«

Dugim stubama dođe do niskih vrata. Pokuca. Nitko se ne javlja. Spazi staru već bravu, a u njoj za'rđali ključ. Uhvati ga sa svojom nježnom ručicom, te ga okrene. Vrata se otvore, a ona stajaše u uskoj, tamnoj sobici, u kojoj sjeđaše vrlo stara baka, koja je prela. Na očima su joj naočari, lice joj je narovano, a glavu pokriva bijela kapa. Do nogu sjede dvije mačke. Kad je kraljevna stupila u sobu, sakrile su se u kut. Vrh glave na naslonu širi se gavran ptica.

Kraljevna sjedne pokraj bake, pa reče: »Bože moj, kako se brzo i veselo okreće to vreteno!« — »Ne bi li ti htjela malo presti?« upita smijući se baka. — »Zašto ne, ali se bojim, da bih se ubola«, odgovori kraljevna. — »O ne«, reče baka »ne boj se, ne ćeš se ubosti. Nuder pokušaj!«

Kraljevna u istinu prihvati vretence, ali tek što ga primi, ubodne se u ruku. Kap krvi kapne, a kraljevna usne dugi sanak.

Nu gle čuda! Nije samo kraljevna zaspala, nego sve, što je živo u dvoru i oko njega. Taj san obuzme svakoga toli brzo, da se ni jedan nije imao kad leći u postelj ili na kakvo zgodno mjesto. Svatko je zaspao u svojem poslu. Kralj i kraljica usnuše na svojem prijestolju. Iza njih usnu stojeć dvorski svećenik. Isto tako shrva san stražare na straži, kuhača u kuhinji. Konji i krave, volovi i sva živad usnuli su također tvrdim snom. Ni lišće na drvetu nije se više micalo, a vrela i potoci prestali su teći. Sve je spavalo duboko, dugo i tvrdo.

Tako je prolazila jedna godina za drugom, a cijeli se je kraljevski dvor zarasao mnogom travom, mašinom, lišajem, trnjem, grmljem i drugim biljem, da se nije moglo vidjeti ni

krova ni dimnjaka. Već se je zaboravilo na taj dvor, tek kraljevna se još uvijek spominjala. Roditelji su o njoj pripovijedali svojoj djeci na daleko i široko. Doznali su zato mnogi kraljevići iz drugih kraljevina, pa su dolazili ovamo, ne bi li ovu lijepu kraljevnu probudili od tvrdoga sna. Nu nijednomu se nije ispunila želja, što više svaki je prije zaglavio. Ni jedan nije spasao spavajuću Ružicu. Tako bo zvahu kraljevnu.

Napokon bude sto godina, što je Ružica zaspala. Jednoga dana dojaši na konju bijelcu neki kraljević. Jedan mu starac pokaza začarani i spavajući kraljevski dvor, a on bocnuv konjica, skoči s njim kroz krov i grmlje u sam dvor.

Ovo bijaše pravi kraljević, koji je imao spasti Ružicu, ta on je i u pravi čas došao. Kako je s konjem skočio u silno grmlje, nijedan ga trn nije ni najmanje ogrebao, što više, kako je on u dvor stupio, sve je bilje opet potjeralo lijepim zelenilom, a na busovima procvale krasne ruže, kao da ih je nebo sa svojeg krila prosulo. Kraljević stajaše u samoj divnoj prirodi.

Stupi u dvor. Čudom se začudi, kad opazi, da u njem još sve spava, kao da je sve tek sada usnulo. Nitko se nije u ovo sto godina promijenio. Kraljević prođe kroz dvorane i odaje, ali svagdje je mir i tišina, a nigdje nema života niti kraljevne Ružice.

Napokon stigne do kule, u kojoj spavaše kraljevna. Tu priveza svojega konja za drvo, te pođe uskim stubama u toranj. Najednoć mu sine blijedo svjetlo u oči. Malo postane. U to mu se pričini, kao da čuje neki šušanj. Časak prisluškivaše, a onda zamijeti, da je to čovječje disanje. Srce mu se napuni nadom. Tiho, lagano otvori vratašca, kroz koja je dolazilo svjetlo. Tu ležaše kraljevna Ružica na baršunastom jastuku, a oči joj bijahu čvrsto zaklopljene. Cijelo joj je lice krasno kao u anđela. Pokoj i mir zrcali se iz njega. Okolo usana lebdi ljuveni smiješak, kao da duša sniva o raju i nebu.

Dugo i dugo stajaše kraljević te promatraše spavajuću kraljevnu kao sliku najčišće nedužnosti. Napokon se spusti nad njezinu glavu, pa joj pritisnu dug cjelov na vedro čelo. Istim trenom, istim migom otvori kraljevna svoje oči, ona se pro-

budi, a prve joj riječi bijahu: »Gdje sam?« pa se začuđena stane obazirati na sve strane. »Ne boj se«, rekne prijazno kraljević, »ti si u svojem domu, u domu svojih roditelja«. — »Pa gdje sam bila?« upita opet Ružica. — »Spavala si, spavala punih sto godina«, odgovori joj kraljević. — »A tko me je uspavao?« zapita po treći put kraljevna. — »Eno je tamo«, rekne kraljević, »to je ona trinaesta vila zlokobnica sa svojim vretenom. Ona ti je to učinila. Ti si se sada probudila, ti opet živiš, ali ona stara baka spava i spavat će do vijeka — nitko je već ne može probuditi, makar je i kako drmao i tresao«. — »A tko me je oslobodio ovoga teškoga sna?« pita kraljevna: »Jesi li možda to ti bio, neznani prijatelju?« — »Oprosti mi, lijepa kraljevska kćeri, ja sam bio tako drzak, pa sam te poljubio baš usred čela i u to si se probudila«, rekne kraljević. — »O hvala, sto put hvala, da si me riješio ove teške uze, ovoga teškoga sna! Vodi me k mojim milim roditeljima. Oni će te nagraditi za tvoj lijepi i plemeniti čin!«

Kraljević je umah nježno uhvati za ruku, pak je povede u dvor, ali mu ne bijaše baš ugodno okolo srca, jer je znao, da tamo sve spava. Ali gle čuda! Kad je ovo dvoje onamo prispjelo, sve je opet bilo na javi, sve se miče, kreće, hodi, trči, pjeva i veseli. Cijeli je dvor opet živ, kao što je bio prije sto godina.

Kad je pak kraljeva kći došla u dvor, zavlada još veće veselje, radost, život i sreća. Kralj i kraljica skoče kao pomamni svojoj kćerci u susret, te se stanu s njom grliti i ljubiti dugo — dugo — neprestano s neizmjerne sreće, što su opet dobili svoje jedino i najveće blago ovoga svijeta.

Kad su se već do volje naljubili, ispripovijedi kćerka, kako je spašena.

»O plemeniti mladiću, ta ti si po tom i naš spasitelj. I mi smo sa cijelim našim dvorom spavali, a probudismo se upravo onda, kada i naša kćerka. O kako da te nagradimo! Traži sam, štohoćeš i želiš. Sve ću ti dati, što budeš zahtijevao«, rekne presretni kralj.

Mladi kraljević na to odgovori: »Ako si smijem isprositi ko što nikada još ne bijaše. Stijegovi su se veselo vijali, a draže i najmilije na svijetu — vašu kćer«.

Tri dana poslije toga bio je cijeli kraljevski dvor nakićen, ko što nikada još ne bijaše. Stijegovi su se visoko vijali, a vijenci visjeli svuda naokolo. Sami plemići i velikaši došli su sa sviju strana u dvor. Baš u dvanaest sati danju kretao se je dugi sjajni niz ljudi prema dvorskoj crkvici. Bili su to svatovi. Mladi kraljević uzimao je mladu kraljevnu. Punih je osam dana trajao pir. Svakoga je dana bilo novih slasti i lasti, novoga veselja i radosti. Najsretniji od svih bijahu pak sam kraljević i kraljevna, koji su se od svega srca ljubili, te dugo i dugo još sretno i zadovoljno živjeli.

ZVIJEZDICE I DUKATI.

Neka djevojčica nije imala ni oca ni majčice. Cijelo imanje bijaše joj hljebac kruha i odjećica, koja joj pokrivaše slabašno tijelo. Ona se spremi u svijet, a putem je sretne neki čovjek, moleći je za komadić kruha. Ona mu dade cijeli hljebac. Za čas je sretne siromašna djevojčica, moleći je, neka bi joj dala nešto, čim bi si pokrila glavu. Čuvši te riječi, uze s glave rubac, te ga dade toj djevojčici. Drugi dan sretne je opet druga djevojčica, koja je bila bosa. Ova je zamoli za cipele. Ona svuče svoje te ih pruži djevojčici. Treći dan sretne je opet neka djevojčica, kojoj bijaše odjećica sasvim poderana, te je moljaše, neka joj se smiluje. Ona svuče suknjicu i dade je toj djevojčici.

Tako putujući dođe u neku šumu, te tamo sjedne, da se malo odmori. U taj čas stanu padati s neba zlatne zvijezdice. Čim je koja pala, odmah se je pretvorila u dukat. I tako vam je ta dobra i darežljiva djevojčica imala dosta zlata. Ona si

kupi lijepo i novo odijelo te imađaše dosta novaca dotle, dokle je živjela.

Tko rado daje onomu i Bog daje. Siromasi ne mogu toga naknaditi, nu to može dragi Bog. On je vratio i ovoj djevojčici trostruko njezine darove. Već i Isus je rekao: »Dajte, pa će se i vama dati«.

KOVAČ, SMRT I ĐAVOLI.

U nekom mjestu naše slavne banovine življaše jednom neki kovač, o kom u nas mlado i staro čudnovatu priču pripovijedati znade. Taj kovač imađaše, dok je još bio dječakom, vrlo stroga, ali pravedna oca.

Kad je naš kovač postao mužem, dao se je na putovanje, te je doživio štošta i mnogu pustolovinu, ali je bio uz to i svom zanatu osobito vješt. U maloj bočici čuvaše ocalne (čelične) kapljice, kojima bi znao učiniti, da nikakovo tane ne može probiti najtvrđi oklop ili štit, ako ga s tim kapljicama namaže. Naš kovač pridruži se i vojsci, koja se je borila proti ljutomu dušmaninu, te joj je pomogao mnogi grad predobiti i mnogu pobjedu izvojštiti. U ratu se je neprijateljskim plijenom obogatio, te se je povratio s velikim bogatstvom k svojoj kući. Sada je naš kovač živio lijepo, ali je doživio i crnih dana. Dočekao je veliku starost. Bilo mu je već preko sto godina. Jednom sjedaše u svom vrtu pod starom kruškom. Nato dođe jašući na oslu siv čovuljak, koji je bio kovačev osobit prijatelj, savjetnik i zaštitnik. Taj čovuljak svratio bi se uvijek kovaču, da mu potkuje magarca, što je kovač svagda rado učinio, a nikakove plaće za to nije zahtijevao. Nato mu reče čovuljak, neka si poželi tri stvari, ali uz to da ne zabovravi na najbolje.

Onda reče kovač: »Želim si, da nitko, koji se popne na krušku, ne može saći s nje, dok mu ja ne rečem!« To si je želio stoga, jer su mu susjedi krali kruške, koje su bile osobito

slasne. A kako su mu dolazili i u sobu te ga okrali, to si poželi također, da mu nitko ne može ući u sobu bez njegove dozvole, ma bilo baš i kroz ključanicu. Sivi čovuljak stade ga sada opominjati, da ne zaboravi poželjeti i ono, što je »najbolje«. Nato izreče kovač i treću želju, po njegovu mnijenju najbolju: »Najmilije mi je dobro vino, stoga si želim, da ova moja bočica ne bude nikada prazna!«

»Tvoje želje neka ti budu ispunjene«, reče čovuljak, pa potegnu rukom još nekoliko željeznih šipaka, koje su ondje stajale, uzjaše svoga magarca i ode dalje svojim putem. Željezo se je odmah pretvorilo u čisto srebro. Kovač, koji je bio već osiromašio, postade tako na jednom bogat, te življaše sve dulje i dulje u potpunom zdravlju i zadovoljstvu, jer vino u njegovoj bočici bijaše za njega pravi melem, koji mu je podavao životne snage, a da on toga nije znao.

Napokon pokuca Smrt te reče kovaču, da mu se je preseliti na drugi svijet. Kovač se učini pripravnim poći s njom, samo je umoli, da mu dozvoli najesti se još jedanput krušaka, a kako je već on star i iznemogao, umoli nju, da se popne na drvo i da mu ih nabere. Smrt se popne na drvo, a kovač usklikne: »Ostani gore!« jer mu se je htjelo još živjeti.

Prošlo od to doba sedam godina, a smrt je sveudilj sjedila na kruški kod kovača. Kroz sve to vrijeme nije ni živa duša umrla. Svijet se tomu vrlo čudio. Što mislite, sedam godina i nitko da bi umro!

Iza sedam godina uzboja se kovač, da će ga Bog, pa reče smrti, da siđe dolje. Smrt, suha kao slamčica, sleti s kruške. Svijet je počeo na gomile umirati, samo ne kovač. Jedanput zapovijedi gospodin Bog smrti, da i kovača rastavi sa životom: nu ona ne htjede, bojeći se, da je ne bi prevario. Kad vidje gospodin Bog, da nema ništa sa smrću, te da je kovač i preveć dugo živio, pošalje na njega vraga. Došavši đavo ka kovaču, dokaže mu volju Božju, da s njim ide. Kovaču je i to pomučno bilo, pa je zato snovao, kako bi se nemila gosta riješio. Sreća mu posluži, on se bijaše dosjetio.

»Vidim, bogme, da ne mogu dulje; starost me pobila«, reče kovač, »odmah ću s tobom, samo si moram još djeci skovati prije tri motike i lopate. Ali na nesreću eto mješina mi se pokvarila. Ded mi iskaži ljubav, pa uniđi u nju te ćeš mi vatru raspiriti.

Vrag ne sluteći prijevare uđe u mješinu, a kovač zabije brže odozdola vratašca i zabrtvi sprijeda luknju, kojom mješina puše. Vrag bijaše u škripcu. Sad položi kovač mješinu na tla, dozove svoje čvrste sluge, pa im dade svakomu po jedan veliki čekić, te oni udri po mješini, udri, da se je sve pušilo. Vrag se je unutra krivio kao bijesan vol, da ga je bila strahota slušati. Kad su se dobro natukli đavola, ovaj im kroz neku luknjicu uteče sve na jednoj nozi šepajući. Prebili mu sluge nogu.

Dođe hromi đavo pred gospodina Boga i kaže mu, kako ga je kovač uredio, kako ga je dobro debelo izlemao i nogu mu satr'o. — Gospodin Bog videći, da je kovač i odveć dugo živio, pošalje na njega sad tri đavola, da ga preda nj dvedu. — Ovi u istinu dođu i izjave staromu kovaču zapovijed, koju su od gospodina Boga primili. — Kovač i ove prevari.

Bila je upravo ljuta zima, a kovač je imao u dvorištu veliku hrastovu skalu, koju nije mogao nikako raskoliti. On nagovori đavole, da mu ju pomognu raskoliti i rascijepati, da budu imala njegova djeca dosta drva za ogrijev, pa da će onda ići s njima. Vrazi i opet ne sluteći zla pristanu na zahtijevanje kovačevo, te se spreme na kladu. — Tad kovač mahne sjekirom na jednom kraju i vikne: »Hajde amo: jedan neka metne ruku ovamo, gdje sam malko rascijepio, pa nek dotle drži, dok rascijepim i drugoj dvojici i sebi, pa ćemo onda složno spopasti svaki svoju stranu i raskoliti kladu. Prevari se bome i jedan i drugi i treći đavo, jer kovač nije nigdje klina zabio, gdje je sjekirom počeo kalati, pa je zato klada uhvatila i stisla prste i ruke one trojice nečistih duhova tako, da nijesu mogli nikud nikamo. Onda kovač opet dozove svoje djetiće i dječake, koji su već imali u rukama kolce, čekiće, prutove i željezne šipke, te udri po njima tako, da su ih živo izmrcvarili i tako dugo tukli, dok se nisu sami otrgli i pobjegli.

Sad već nije ni smrt niti ikoji đavo više htio ići po kovača. Gospodin Bog ostavio ga je, da živi, znajući, da će mu življenje jednoć dosaditi.

Minulo bijaše mnogo godina i kovaču se doista već dotešćao ovaj život; stoga se otpravi na put i dođe k nebeskim vratima. Sv. Petar, vratar nebesa, ugleda ga i upozna, tko je, te upita gospodina Boga, bi li ga smio pustiti unutra. Gospodin Bog mu to zabrani veleći, da nije tu za njega mjesta. Kovač slegne plećima, pa se uputi do paklenih vrata, na kojima je bio mali prozorčić. Istom ga spaziše vragovi, kad li počeše vikati iz svega grla, da ga ne puste unutra, da je to onaj, koji ih je isprebijao i koji će, ako ga puste u svoju sredinu, učiniti veliko zlo s njima. Među svima pak najviše je vikao nekakvi šepavi iza peći, a to je bio onaj, kojega bijaše prvi put kovač dobro isplatio. Videći stari kovač, da ni tu ne može ništa opraviti, opet dođe pred nebeska vrata.

»Tko je?« upita ga sv. Petar.

»Ja kovač«, — odgovori ovaj — »ne će, da me u pakao prime, pa sam opet natrag došao«.

»Zar ti nijesam kazao, da ovdje nema za te mjesta?«

»Ali sv. Petre, daj otvori samo malko vrata, da vidim, kako je u raju, pa te ne ću više napastovati«.

Petar se skloni na molbu kovačevu i otvori malko vrata. Međutim se nešto ogleda na stranu, a dotle kovač, upotrebivši zgodu, smukne kroz vrata u nebo, pa sjedne a rpu svakojake odjeće. Sv. Petar počme ga tjerati, neka izađe, ali kovač se ne da nikako, nego sjedi, kano da je prirasao govoreći: »Ja sjedim na svojim hlačama, koje sam nekoć nekom bogcu poklonio. To ne bi bilo pravo, da ti mene s moga goniš«. Najposlije uvidi sv. Petar, da nema s njim ništa, pa javi gospodinu Bogu, koji milostivo pusti starca kovača na njegovim starim hlačama. I tako je kovač na koncu još najbolje prošao.

SULTAN RODO.

I.

Kasis, bagdadski sultan, sjeđaše voljko na mekom dušeku pijući miomirisni dim iz prekrasne lule ružičasta drva. Zadovoljan pogladi si katkada rusu bradu i ispi po šalicu crne kave. U to uniđe k njemu veliki vezir, nu ne bijaše danas veseo. Vidi to sultan i zapita za uzrok. Vezir se pokloni svomu gospodaru i reče: »Eto je dolje pod gradom nekakav trgovčić s prelijepom robom, a ja nemam baš ni pare, da si štogod krasna kupim.«

Kad to začu sultan, zapovijedi, da dovedu toga trgovca. Mali čovuljak brzo stavi svoje stvari na stol. Bijaše tu bisera i prstenja, zlata i dragoga kamenja, pušaka jatagana i drugoga svijetloga oružja.

Za se i za vezira kupi sultan nešto oružja, a prekrasni češalj za ženu vezirovu.

Već htjede čovuljak otići, kad sultan smotri malu, ali prekrasnu škatuljicu i zapita, šta je u njoj?

Trgovac odgovori, da je prašak sa groba prorokova u nepoznate riječi zamotan. Nato sultan kupi tu škatuljicu za skup novac. Trgovac ode, a sultan zapita velikoga vezira, da li znade čovjeka, koji bi mu one riječi protumačiti mogao.

Vezir odvrati: »Najmilostiviji gospodaru! U velikoj crkvi živi neki Selim, koga puk mudracem zove. Taj se u sve razumije, jer poznaje sve jezike i crte njihovih glasova.«

Domala bude Selim doveden. Sultan mu dade pismo riječima: »Pročitaš li, dobit ćeš posve novo odijelo, inače petnaest batina po tabanima, jer te onda puk uzalud mudracem zove.« Ali Selim mahom upozna latinsko pismo. Pročitav ga, reče sultanu: »Najmilostiviji gospodaru! Sretan je rob tvoj i slava Bogu, da mu je moć dao, da ti pročita ovo pismo. Tko iz ove škatulje praška pod jezik metne, pa uz to latinsku riječ »mutabor« progovori, pretvorit će se u kakvu god mu volja životinju i razumjet će njihov jezik. Ako pak poželi čovjekom

postati, ima se tri put pokloniti prema istoku i tu istu riječ opetovati. Nasmije li se kao životinja, ostat će onakav do vijeka!«

To bijaše sultanu baš po volji. Bogato nadari Selima i odluči odmah sjutra pokušati sreću.

II.

Ranim jutrom pođu sultan i vezir izvan grada na šetnju. Kad su odmaknuli od grada, dođoše do nekoga ribnjaka, gdjeno opaziše dvije rode, kako se veličanstveno amo tamo šeću. »Kako bi bilo«, zapita vezir, »da se u rode pretvorimo? Okladio bi se, da je razgovor njihov zanimljiv!« Sultan pristane. Metnu si dakle praška pod jezik, te reknu »mutabor«.

I gle čuda! Vrat im se produži, glava se smanji od nosa postane dug velik kljun, noge pocrvene i silno se skupe, ruke se produlje u krila, a cijelo se tijelo osu bijelim i crnim perjem.

»A — moj gospodine veliki veziru! baš imate prekrasan kljun«, reče sultan.

»Zahvaljujem na laskanju! Ne mogu izreći ,kako ste krasan!« odgovori vezir.

Tad prhnuše k one dvije i čuše ovaj razgovor: »Dobro jutro, gospo dugokraka! Kud? pa tako rano?« »Tražila sam zajutrak. Izvolite komadić žabljega ili zmijskoga mesa, baš je tečno!«

»Zahvaljujem! ne ide mi danas u tek! Nego, ako vam je milo, gospodo, pokazat ću vam divan ples, što ću ga danas plesati pred gostima svog oca«.

Sada počne mlada roda tako čudno amo tamo skakati, da se ona dvojica grohotom nasmijaše. Nu sada se prestrašeni sjetiše Selimovih riječi. Stadoše se neprestano klanjati istoku, govoreći pri tom »mu«, jer se dalje ne mogoše sjetiti. Nu sve uzalud: sultan i vezir ostadoše rode.

III.

Sultan i vezir iđaše svaki dan u Bagdad, gdje su nekoć toli sretno živjeli i gospodovali. Prve dane ne opaziše ništa, ali peti su dan vidjeli veličanstveni provod. Mirza, sin Rašidov bijaše izabran sultanom, a Rašid bijaše Kasisov najveći neprijatelj. Tada zaključiše poći na grob prorokov, ne bi li tamo svoj prijašnji lik zadobili.

Doskora se dadu na put. Na putu dođu jednoć do stare neke razvaline i kad su si tražili zgodno nočište, začuju ljudski plač. Odmah pođu onamo, odakle je plač dolazio i začuđeni nađu u skrajnjem kutu podrtine malu jednu sovu. Kako ih ova opazi, obrisa svoje suze i reče: »Da ste mi zdravo, rode! Vi mi spas nosite, ako je pravo prorečeno!«

Rode se kraj nje posade, a sultan reče: »Slaba ti radost! ta mi si sami pomoći ne možemo, kamo li, da tebi pomognemo!«

Zatim ispripovijede sovi nesretnu povijest svoju.

IV.

Kasis dovrši svoju pripovijest i odmah prihvati sova riječ: »Čujte vi moju pripovijest, ni ja nijesam sretnija od vas! Ja sam Tuga, kći cara indijskoga. I mene je Rašid unesrećio. On zaiska mene za ženu svome sinu, a kad ga odbih obreče mi osvetu. Preobučen u ropske haljine donese mi u vrt neko slatko piće, što no me u sovu pretvori. Onesviješćenu me donesu u ovu podrtinu, gdje bih morala do groba čamiti, ako me tko god od smrtnika ne izbavi, a to može samo onaj, koji bi me hotio ovakvu za ženu. Nu što je ponajglavnije i što se i vas tiče, to ću vam reći. Rašid dolazi svakoga mjeseca k ovoj podrtini, pa se onda ovdje pije, puca i veseli. Često sam prisluškivala. Kad se ponapiju, pripovijedaju si svoje pustolovine, pa će valjda i vašu povijest spomenuti.«

»A hoće li skoro doći?« zapita sultan.

»Drage ću vam volje to reći«, odgovori sova, »ako mi koji od vas obeća, da će me dragovoljno za ženu uzeti«.

Sultan mignu veziru. Dugo se savjetovahu, ali kad vezir izjavi, da će stoput radije rodom ostati, nego li svojoj ženi još jednu drugu dovesti, obeća sultan, da će sovu za ženu uzeti. To je vrlo razveseli i ona reče, da će još danas Rašid doći.

Pođu dakle u vrt, a gosti bijahu već ondje. Tuj si mogao svašta čuti pa i o sultanu rodi. — »Pa kakvu im dadoše riječ« zapitaše.

Vrlo tešku, odgovori on, latinsku »mutabor«.

V.

Sultan i vezir malo ne poludješe od radosti. Sultan još jenoć obeća sovi, da će ju uzeti za ženu. Nato se okrene prama istoku, pokloni se i reče »mutabor«. To isto učini i vezir. I odmah postanu opet ljudi. Ali tko da opiše njihovo čudo, kada se okrenu i opaze prekrasnu djevojčicu. Ona pruži sultanu ruku i zapita ga: »Zar ne poznate više svoje sove?«

Kad je sultan tako milu spazi, kliknu blažen: »Najveća me eto sreća nađe, što sam rodom postao, stekoh takvoga anđela!«

Sretno prispješe u Bagdad, gdje ih narod oduševljeno dočeka, jer Kasis bijaše dobar i obljubljen vladar. Rašida dade Kasis u onoj kuli objesiti, gdje mu je supruga kao sova živjela, a i sina mu pretvori u rodu; nu i on skoro pogine.

Sultan je kasnije sto i sto puta pripovijedao svoju tužnu i smiješnu povijest, kad bi im pričao, kako veličanstven bijaše vezir rodo!

LIJEPA KRALJEVNA.

Bilo je u davnoj davnini, kadno življaše neki kralj, koji je imao više lijepih kćeri, a najmlađa je bila najljepša. Ona je bila tako krasna, da se je i samo sjajno sunašce njezinoj ljepoti čudilo. Nedaleko kraljevskoga dvora bijaše velika tamna šuma, a u njoj pod nekom lipom stajaše krasno sagrađeni studenac. Za vrućih ljetnih dana zalazila je lijepa kraljevna u ovu šumu, da se po njoj proskače i poigra. Kada se je dosta naskakala, došla bi do samoga studenca, te se tuj poigrala zlatnom jabukom, koju je bacala u vis, pa opet svojim ručicama hvatala. To joj bijaše najmilija zabava, najkrasnija igra.

Igrajući se tako, dogodi se jednoć, da je ova zlatna jabučica pala u zdenac. Kraljevna je doduše vidjela, kamo je pala jabučica, ali je ipak nije mogla imati. jer je studenac bio vrlo du-

bok. Mala je ljepotica plakala, gorko plakala, ali jabuka ipak nije mogla dohvatiti.

Njezin plač izvabi iz hladne vodice neku žabu. Ova je zapita: »Što ti je, kraljevska kćeri? Ti plačeš, da bi ti se i tvrdi kamen smilovao«. Kraljevna joj odmah ispripovijedi, što joj se je dogodilo. Žaba joj nato reče: »Tomu je lako pomoći. Ja ću ti odmah donijeti tvoju zlaćanu igračku, ali što ćeš mi dati za trud i muku?« Kraljevna odgovori: »Što god poželiš, zlata, srebra, dragoga kamenja, pa i malu krunicu«. »Toga svega ja ne ću, nego ako me voliš, dozvoli mi, da budem tvojom drugaricom, da s tobom jedem za tvojim stolom, iz tvojega tanjurića, da pijem iz tvoje čašice; ako mi sve to obećaš, onda ću ti rado donijeti iz dubine ovoga zdenca tvoju zlatnu jabučicu«. »Ta da, da, sve ću ti dozvoliti, samo mi donesi moju lijepu igračku iz vode«. Ona nije ni pomišljala na sve to, što je zelena žaba govorila, pa je zato i sve obećala, što je ona htjela.

Žaba u istinu zaroni u dubinu i što bi pljesnuo rukama, eto je natrag, pa nosi zlatnu jabučicu, koju pusti u zelenu travu. Kad je kraljevna opazila svoju najmiliju igračku, prihvati je objeručke, pa bjež sretna i presretna u zelenu šumu. Žaba je vikala za njom: »Čekaj, čekaj, kraljeva kćeri, uzmi me sa sobom, ja ne mogu tako bježati kao ti«, ali sve badava, kraljevna ne čuje, pa ne čuje, a žaba morade opet u svoj zdenac, gdje je i prije stanovala.

Kad je lijepa kraljevna drugoga dana objedovala za sjajnim kraljevskim stolom, pokuca netko na vratima, te zazove: »Najmlađa kraljeva kćeri, otvori mi!«

Kraljevna umah pohrli, da vidi tko je, ali kad tamo, to je ona žaba iz zdenca. Gnjevno zalupi vratima, te pođe opet na svoje mjesto kraj stola. Kralj je umah opazio, da se je kćeri nešto dogodilo, pa je zapita: »Što je tebi, draga kćerko, da si tako ljuta?« »Ah, dragi oče, tu je vani pred vratima ona grdna žaba iz zdenca u šumi«. Sad pripovijedi kraljevna, što joj se je jučer dogodilo.

Kad je dovršila svoje pripovijedanje, opet žaba poviče: »Najmlađa kraljeva kćeri, otvori mi! Ne znaš li više, što si mi jučer obrekla kraj hladnoga studenca u šumi? Nuder, najmlađa kćeri kraljeva, otvori mi vrata, pa ispuni obećanje.«

Čuvši sam kralj ove riječi, rekne svojoj kćeri: »Što si obrekla, imaš i učiniti«. Kćerka otvori vrata, a žaba doskakuće u sobu. Čim je došla do stola, opet žaba progovori: »Podigni me«. Kraljevna opet krzmaše, ali kralj zapovijedi, da to mora učiniti. Kad je žaba bila na stolu, opet poželi imati bliže zlatni pladnjić, da uzmogne iz njega jesti zajedno sa kraljevnom. Kćerka i to učini, ali teško, vrlo teško. Kad je bila večer, zamoli žaba, da se odnese u svilenu čistu posteljicu. Kraljevna pograbi žabu teškom mukom, pak je odnese, ali je metne u kut. Kad je ona već legla, opet žaba rekne, ako je ne će metnuti u postelju, da će to reći njezinomu ocu. Kraljevna se na to razbjesni kao nikada još, zgrabi žabu objema rukama, pak je baci, što je više mogla u stijenu i reče: »Sad ćeš za cijelo mirovati, gadna, odurna žabo!«

Žaba je dakako opet na pod pala, ali to već nije sada bila žaba, već lijep glavit momak, kakva još nije vidio svijet. On pripovijedaše kraljevni, da je i on kraljević od toga i toga kraljevstva, pa da ga je jednoč jedna vještica pretvorila u žabu i da ga je sada samo ona (kraljevna) mogla spasiti od te nevolje, od te žabje nakaze. Obojica odmah pohrle k ocu, pak mu kažu, što i kako se je dogodilo, da je od žabe postao lijep kraljević. Kad su ovako stajali pred ocem, rekne kraljević još i to da je voljan uzeti njegovu kćer za ženu. Kraljevna i otac su dakako na to pristali.

Drugo jutro, čim je žarko sunašce ogranulo, stanu pred kraljevskim dvorovima prekrasne zlatne karuce, a u nje su upregnuta dva bijelca konja. Bila je to kočija mladoga kraljevića. Oprostivši se lijepo kraljević i kraljevna, zaručnik i zaručnica s roditeljima i braćom, dovezoše se hrlo u kraljevstvo zaručnikovo, gdje su se vjenčali, te po tom dugo živjeli sretno i zadovoljno.

———

PROSJAKOV BLAGOSLOV.

Živjela nekoć neka stara baka, koja već nije ništa mogla zasluživati, a opet nije htjela nikoga moliti ni za kakovu milost. Ona je naime mislila: »Radije ću prodati i zadnju žlicu, nego da prosjačim. Jednoč dođe k ovoj sirotanki neki prosjak, veoma razderan, blijed i suh, pa moljaše, da mu udijeli za ime božje kakav darak.

Sirota starica nije ništa imala do jedne koke. Ona je umah zakolje, skuha dobru čorbu, i stavi je pred prosjaka, da se najede. Prosjaku je ta juha bila upravo tečna te je pojede s najvećom slašću, a kad je odlazio, nije se mogao dosta nahvaliti. Kad je prosjak otišao, sjeti se starica, da ima u ormaru još nešto platna, stoga potrči brže bolje po nj, te ga daruje staromu ubogaru.

Starac ga uzme, ali reče: »Draga starice, jer si tako dobra, odreži si od ovoga platna komadić, pak si ga tako reži sve do zahoda sunca«. Starac to izreče i mahom ga nestane poput oblačića, što ga je vjetar i blago sunašce raspršilo.

Stara umah otrči u svoju kolibicu, pak počne rezati, i gle, što više reže, sve ga više ima, a kad je sunce zašlo, sva je soba bila puna puncata najbjelijega platna, od kojega si i kraljevi prave ruho. Kako je bilo ovoga dana, tako je bilo i sjutra, prekosjutra i sve dalje.

Da je odsada starica živjela u samoj sreći i zadovoljstvu, ne može nitko podvojiti, jer se je to platno kupovalo upravo pohlepno, pa je tako starica postajala sve bogatijom. Tako Bog blagosivlje one, koji su dobra srca.

ŠTO VRIJEDI SLOBODA.

Neki je siromašni čovjek ulovio češljugara, i metnuo ga u kavez, gdje ga je hranio raznim zrnjem i vodom studenicom. Kad je sjutradan davao svojemu ptiću hrane i pila, nađe u krletci zlatno jaje. Ovo jaje odnese u grad i proda ga za skupe novce. Trećega jutra nađe opet jedno zlatno jaje, pa to tako trajaše cijela tri mjeseca. Nakon toga postane veoma bogatim čovjekom.

Jednoga jutra progovori češljugar: »Čovječe, ja sam te učinio bogatim, pusti me stoga na slobodu, pak mi obrekni, da nikad više ne ćeš hvatati ptica, jer ćeš inače opet osiromašiti.

Čovjek drage volje posluša molbu dobroga ptića, pa ga pusti. Nikada već ne hvataše a ma nijedne ptice. Stoga i postane još bogatijim, još sretnijim i zadovoljnijim. — Kad već ptić toliko cijeni svoju slobodu, koliko je više imamo mi ljudi cijeniti.

SVE, SVE, ALI ZANAT.

Neki car pođe sa svojom ženom i kćerju šetati morem na lađi. Kad malo odmaknu od brijega, dune vjetar, pa ga baci ća u nekakovu zemlju, gdje se o njegovu carstvu, ništa nije čulo.

Kad izađe na suho, nije ni smio kazati, da je car, a novaca nije imao sa sobom ništa; a ne znajući nikakova zanata, morade se najmiti, da čuva seoska goveda.

Pošto tu proživi nekoliko godina, ugleda carev sin ove zemlje kćer ovoga govedara. Čim je vidi, odluči je uzeti za ženu.

Kaže to kod kuće ocu i majci. Ovi su dakako bili proti tomu, jer je bila kćer govedara, ali sin što odluči, ne će da mijenja.

Kad već vide, da drukčije nije, pošalju do govedara jednoga svoga dvorjanika, da mu javi, što je carski sin namislio. Kad se to govedaru rekne, mahom ovaj upita: »Kakov zanat znade carski sin?«

Dvojanin se sav upropasti, pa reče: »Bog stobom, čovječe! Kako će carev sin znati zanat? Što će to njemu? Zanate uče ljudi, da se hrane njima, a carev sin ima zemalja i gradova«.

Govedar kaže opet: »Ej, ako ne zna nikakova zanata, ja mu ne dam svoje kćeri za ženu«.

Dvorjanin se vrati u carski dvor, pa reče, što mu kaza govedar. Sada postane još veće čudo.

Car pošalje po tom drugoga dvorjanika do govedara, ali ovaj isto tako prođe kao prvi, jer govedar i ovomu odgovori: »Dok carev sin ne nauči kakav znat, ne ću mu nikako dati svoje kćeri.«

Kad to vidi carev sin, pođe gradom, da vidi, koji je najlakši zanat. Opazi ujednom dućanu, da se pletu rogožine. Taj mu se zanat učini najlakšim, pa ga u istinu za nekoliko dana nauči. Čim je jednu rogožinu spleo, uze je u ruke, pa je odnese govedaru. Ovaj je pregleda sa svake strane, pa zapita: »Koliko to vrijedi?«

On mu odgovori: »Četiri novčića!«

»Ej!« veli »dobro: četiri novčića danas, isto toliko sutra, to je osam novčića, a četiri još prekosjutra, to je već dvanaest novčića itd. Da sam ovaj zanat znao, ne bih danas čuvao seoskih ovaca«.

Po tom im govedar kaže, tko je on i kako je ovamo došao, a ovi se obraduju, što je on car, a ne govedar. S najvećim veseljem vjenčaju momka i djevojku i sprovedu svadbu.

Poslije toga dadu ovomu caru lađe i vojske, te on otiđe preko mora i nađe svoju zemlju.

PATULJCI I DJEVOJKA.

Neki siromašni roditelji imali su žensko dijete. Bili su već veoma stari, pa se je za njih kćerka brinula. Ona je bila veoma pobožna, marljiva i uredna. Čistoću i red ljubila je nada sve. Jednoga jutra, kad je opet redila i radila u kući, nađe na pragu listić. Naslov je glasio na ju. Ona ga otvori i pročita. Pozivali je patuljci u podzemlje obližnje gore, da bude kuma jednom njihovom djetetu. Sad nije znala, što da uradi, bi li pošla ili ne. Teško joj je bilo ostaviti mile roditelje, a teško i odbiti patuljcima molbu. Roditelji su je napokon sklonuli, da pođe za

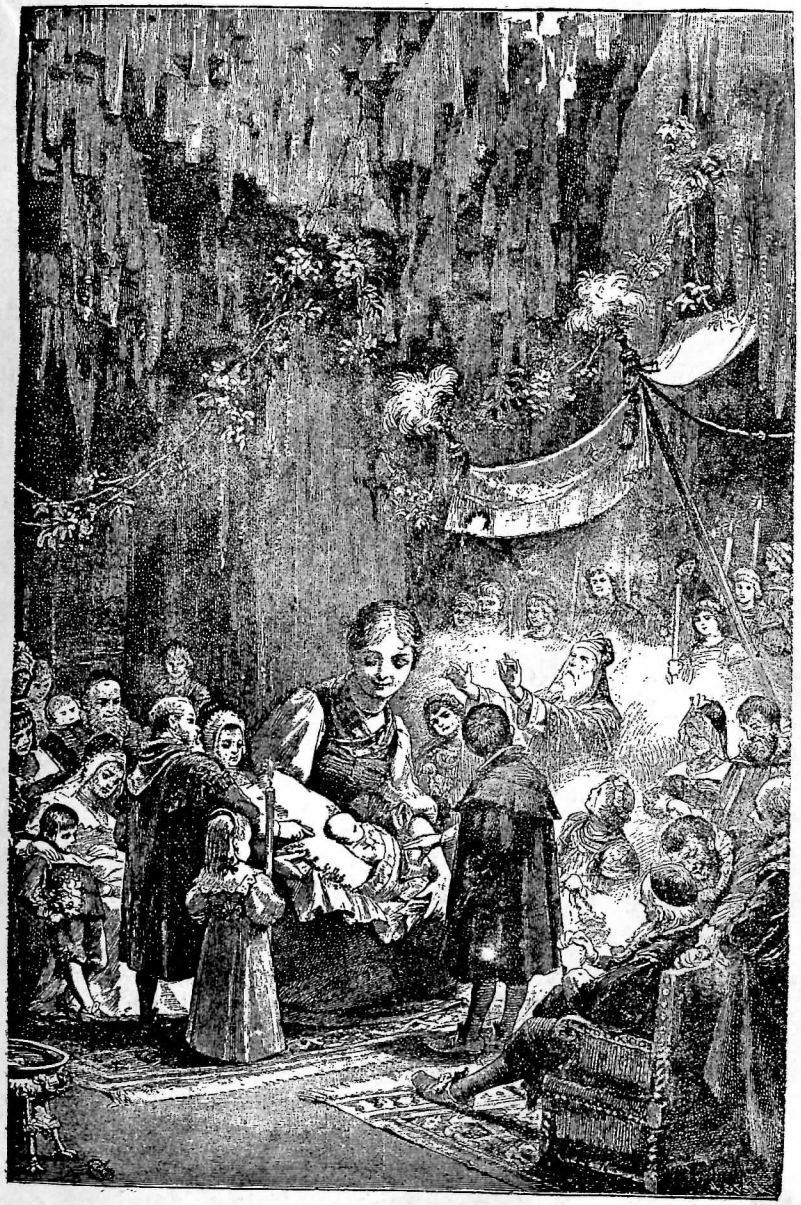

kumu. Tek što je taj zaključak stvoren, eto tri patuljka pred djevojku, pa je vode u podzemno carstvo. Ah, kako je ovdje bilo sve krasno, divno i čarobno! Kud pogledaš, sve samo zlato, srebro i drago kamenje. Posoblje je od slonovine i uređeno samim alemovima, a sve malo, nježno i ukusno kao što su i ti patuljci, bilo žensko ili muško. Tu ostade dobra i pobožna djevojka i kumovaše, tu proboravi tri dana u najvećoj radosti, sreći i zadovoljstvu — ta patuljci joj bijahu toli mili i susretljivi, da ona toga nikad zaboraviti ne će. Iza tri dana ode. Ranom zorom stvori se pred roditeljskom kućom, a s njom tri tovara zlata i dragog kamenja. Tovari bijahu doduše mali poput svega, što patuljci imadu, ali to blago bijaše ipak neizrečeno veliko. Roditelji i njihova kćerka nijesu se odsada trebali brinuti, kako će svoj život teškom mukom uzdržavati, već su živjeli mnogo godina sretno, zadovoljno i bezbrižno.

———

U CARA TROJANA KOZJE UŠI.

Bio neki car Trojan. U toga su cara bile kozje uši. Zove on redom brijače, da ga obriju; ali kako je koji išao, nije se natrag vratio, jer kako bi ga koji obrijao, car bi ga Trojan pitao, što je na njem vidio, a svaki je rekao: kozje uši. Onda bi ga car dao odmah smaknuti.

Dođe red na jednoga brijača, ali se ovaj učini bolestan, pa pošalje svojega momka. Momak brijući cara opazi u njega kozje uši, ali kad ga Trojan zapita, šta je u njega vidio, a on odgovori, da nije ništa vidio. Onda mu car dade dvanaest dukata, pa rekne, neka ga odsad dolazi uvijek brijati.

Dođe momak kući, pita ga majstor, kako je u cara, a ovaj mu odgovori, da je dobro, da je dobio dvanaest dukata i da će ga odsad uvijek brijati, ali ne kaže nikomu, da su u cara kozje uši. Za svako je brijanje dobivao po dvanaest dukata.

Najposlije ga stane gristi i mučiti, što ne smije nikomu kazivati svoje tajne, te se počne gubiti i venuti. Vidi to i njegov majstor, pa ga pita, što mu je, a on mu kaže, da mu je nešto na srcu, što ne smije nikomu kazati, a da mu je komu god to reći, da bi mu odmah odlahnulo.

Onda mu majstor kaže: »Reci mi, ja ne ću nikomu kazati, ako li se bojiš meni reći, a ti hodi svećeniku, pa kaži njemu, ako ne ćeš ni njemu, a ti iskopaj jamu u zemlji, zavuci glavu u nju, pa u tri puta reci zemlji, što ti je na duši«.

Momak izbere ovo treće. Učiniv to, zagrne opet zemlju, pa se smiri i otiđe kući.

Prođe neko vrijeme, a iz ove jame nikla vrba lijepa i ravna kao svijeća. Kad su pastiri opazili ovu vrbu, odsjeku si od nje prutića, pa si načine svirila, ali čim počnu svirati, a ono se iz nje čuju riječi: »U cara Trojana kozje uši«. To se odmah razglasi po cijelom gradu. Čuje to i sam car Trojan.

Dozove on umah momka, što ga brije, pa ga upita: »Momče, što si ti razglasio cijelome narodu za mene?«

Momak sav u strahu ispripovijedi sve, što je učinio, i što je poslije toga sve nastalo.

Kad je car čuo, što ovaj kaže, sjedne u kola s momkom, pa se odveze na ono mjesto, gdje je vrba porasla. Car zapovjedi načiniti sviralu. Kad je načiniše, onda zasviraše, ali svirala izdaje glas: »U cara Trojana kozje uši«. Onda se car uvjeri, da se na zemlji ništa ne da sakriti, pokloni ovomu momku život i dopusti, da ga odsad smije svatko brijati.

———

MAĆEHA I PASTORKA.

Bila je maćeha, pa je imala kćerku i pastorku. Na pastorku je mrzila, da je nije mogla žive gledati.

Jednom rekne maćeha svojemu mužu: »Hajde čovječe, da svoju kćerku pošaljemo u svijet. Odvedi je ti sjutra u šumu, odakle ona sama ne će znati kući, a ti se ukradi od nje, pa pođi kući.

On siromah, premda je žalio svoju kćer, pristane ipak na ženinu, samo reče: »Spremi joj barem štogod na put, da ne umre mahom prvi dan od gladi.«

Maćeha joj umijesi pogaču, a sjutradan je odvede otac u šumu, te učini, kako se je dogovorio sa svojom ženom.

Ona sirota ostavši sama tumarala je cijeli dan po šumi, ali iz nje nije znala nikako izaći. U to nastane mrak. Stane tražiti zgodno drvo, na kojem bi prenoćila. U jedan put opazi, kako se nešto bjelasa kroz tamnu noć. Ona pomisli, ne će li to biti kakova kuća, pa pođe onamo. I zaista nađe lijepu veliku kuću. Ona uđe u nju. Kad tamo, sobe ne mogu ljepše biti, a na stolu u jednoj sobi gori svijeća. Ona pomisli, da je to kuća kakovih pustaija ili razbojnika, ali se nije plašila, znajući, da njoj sirotici ne će ništa učiniti.

Izvadi svoju pogaču prekrsti se i stane jesti. Tek počne jesti, al evo ti jednoga pijetla, koji stane skakati za pogačom, a ona mu stane po malo mrviti. Ne potraja dugo, dođe i jedno psetance, koje se poče okolo nje umiljavati, a ona mu odlomi komadić pogače. Zatim dodje i mačka; ona i mački dade pogače. Na jedan put čuje urlikanje; a u sobu stupi silni lav. Ona sva protrne, ali lav se umah počne oko nje umiljavati; ona se malo uslobodi pa pruži i njemu pogače. I lav uzme, pa joj stane lizati ruke.

Nije bilo dugo, čuje zveku oružja, a u sobu uđe nekakov stvor u medvođoj koži. Pijetao, pas, mačka i lav pođu mahom do tog stvora, pak mu se počnu umiljavati, te od radosti cičati.

Sirota je djevojka mislila, da će sad biti mrtva. Nu gle čuda, ovaj stvor skine sa sebe medvođu kožu, a soba sinu sva od njegovih zlatnih haljina. Djevojka se sva obeznani, kad opazi pred sobom prekrasnoga mladića u gospodskim haljinama.

Ovaj mladić pristupi do djevojke pa joj reče: »Ne boj se ništa, ja nijesam zao čovjek, ja sam carski sin, pa kad idem u lov, dođem ovamo, a medvjeđinu nosim stoga, da me nitko ne pozna.«

Nato mu stane djevojka pripovijedati, tko li je i otkuda je. Kad je on čuo o njoj iz njezinih ustiju, ražali mu se veoma pa joj reče: »Maćeha je na tebe mrzila, a Bog te miluje; ja ću te uzeti za svoju caricu. Hoćeš li?« »Hoću«, rekne ona.

Sjutradan odvede je carski sin u dvor k svomu ocu i tamo se vjenčaju.

Poslije nekoga vremena zaželi ona opet vidjeti svoga oca. Muž je pusti, a ona se obuče sva u zlato, pa pođe k ocu. Oca joj nije bilo kod kuće, već samo maćeha. Kad ova vidi svoju pastorku svu u sjaju i raskoši, preplaši se, da je možda došla, da joj se osveti. Zato potrči pred nju govoreći: »Vidiš, ja sam te uputila na tu sreću.«

Pastorci bude jako žao, što nije našla oca kod kuće. Nu izljubiv se i izgrliv s maćehom i njezinom kćerju, dade im silu novaca i ode.

Kad u večer dođe muž kući, počne mu maćeha pripovijedati, kako je pastorka sretna i kako je postala caricom, pa završi ovako: »Znaš, čovječe! neka ide i moja djevojka u svijet, da traži sreću.«

Čovjek uzdahne, pa pristane i na to. Sjutradan spremi svojoj kćeri kolača i pečenja, pa je otpravi s ocem u šumu. Otac je dovede kao i prvu, pa ode kući. Kad ona vidi, da oca nema, počne tražiti put kući, pa naiđe na onu kuću u šumi. Odmah uđe unutra, zaključa vrata, izvadi iz torbe svoje jelo, pak počne jesti. Na jednom eto ti pred nju redomice pijetla, psa i mačke, pa se stanu okolo nje umiljavati, da bi im što dala, ali ona kao bijesna poviče: »Dakako, još nešto, nesreće nijedne nemam ni sama toliko, koliko mi treba«. Po tom ih začne tući, a pseto počne lajati. Čuje to lav, pa dotrči, ščepa djevojku, pa je rastrga na komadiće.

Sjutradan dođe carski sin sa svojom ženom u lov. Ona umah prepozna svoju sestru po haljini, pa pokupi sve komadiće njezine i dade ih odnijeti svojoj maćesi. I oni pođu onamo, pa kad je došla doma, nađe i oca. Ovaj se silno obraduje, kad vidi svoju kćerku sa carskim sinom svu u zlatu. Kad čuje, što se je s drugom kćerju dogodilo, jako mu bude žao.

Kad njegova žena čuje, što je od njezine kćeri, stane govoriti čovjeku: »Ja, mužu, ne mogu gledati tvoje kćeri, već hajdemo, da ubijemo i nju i njenoga muža, ako ne ćeš, a ja ću skočiti u bunar (zdenac).«

»Pa skoči!« odgovori čovjek, »ja svojega djeteta ne mogu ubijati!«

Nato maćeha kao bijesna poviče: »Dobro, kad ne ćeš, ja je ne mogu gledati«, pa skoči u bunar i utopi se u njem.

PROSJACI.

Bio kralj, pa što stariji, sve veći dobričina. Već je bilo u njegovu kraljevstvu toliko prosjaka, da se nijesu već mogli nadijeliti. Mnogi su bili sasvijem zdravi i jaki za rad, ali oni su ipak prosjačili poznavajući dobrotu kraljevu.

Sin kraljev znao je često moliti oca, neka zabrani toliko neopravdano prosjačenje, ali dobričina je stari smatrao grijehotom udarati na prosjake, pa je stoga uvijek govorio: »Pusti sinko, tko hoće, neka im dijeli, ta ubogari su i tepu se od drvca do kamena, od nemila do nedraga. Volim svakomu pomoći, koliko mogu, nego li odmoći«. I tako je ostalo sve pri starom.

Umre dobričina, stari kralj, a postane kraljem njegov sin. On umah dade zapovijed po cijelom svojem kraljevstvu, neka dođu svi prosjaci u njegov dvor, kralj će ih izliječiti, jer on znade vidati svaku bolest.

Skupe se prosjaci slijepi, kljasti, nakazni, nemoćni, a i puno zdravih, zdravcatih tepaca, koji su se samo pritajivali, da su bogalji. Kraljevi su ljudi lijepo primili ove prosjake, nahranili ih i napojili, te dobro ukonačili, a kad bude drugi dan, poredaju ih na velikom polju pred gradom, Bila je cijela vojska prosjaka i ubogara. Kralj izjaši sa svojim dvorjanicima, da ih vidi. Kad je pregledao svoje prosjake, reče im: »Čujte, mnogo vas je, ali ja ću vas sve izliječiti, pak ćete se moći hraniti svojim poslom, a ne ćete se trebati skitati po svijetu od nemila do nedraga. Sjutra dođite opet ovamo. Ja ću ići redom od jednoga do drugoga, pa u koga nađem najdeblji i najmasniji vrat, onoga ću dati zaklati i mast njegovu iskuhati, pa njom ću namazati svakoga vas. Onda ćete svi ozdraviti. Sad hajte u svoje stanove, a sjutra ćemo se opet vidjeti.« Potom kralj odjaši sa svojim društvom.

Tek što je kralj odjahao, počne se svaki pipati za vrat. Svakomu se njegov vrat pričinjao najmasniji. Poplaše se svi redom, jer što su se više pipali, sve im se je vrat činio debljim. Kada se je mrak uhvatio, pobježe svaki najkraćim putem, kako je znao, samo da ga kralj ne vidi.

Sjutra dan nema u gradu već ni jednoga prosjaka. Jave to kralju. On umah zapovijedi, neka idu konjanici za njima. Odu konjanici, pa poslije dva dana stignu nekoliko hromih i nešto slijepaca, kojim su se vođi iznevjerili i pobjegli. Ove dovedu u grad pred kralja. Kralj im se je smilovao, pa ih smjesti u jednu svoju kuću u predgrađu. Ovdje su dobili svaki lijepo odijelo, čistu postelju, jelo i pilo, te su tu o kraljevu trošku ugodno i pošteno živjeli. Ostalih prosjaka nijesu više našli u cijeloj kraljevini; sve ih je izliječio kralj na taj način.

Tkogod bi odsele namjeravao prosjačiti u tom kraljevstvu, mašio bi se najprije za vrat, nije li mu možda debeo i mastan, jer se je bojao kralja liječnika.

FRKLJEVAČKI MUZIKAŠI.

Neki je čovjek imao magarca, koji mu je već mnoge godine služio. Kad već nije mogao nositi teških vreća u mlin i odanle kući, odluči ga gospodar utući, da još barem od njegove kože izvuče kakovu korist. Magare nekako to sazna, pak pobjegne od svoga gazde i pođe u svijet. Naumio je poći u Frkljevce, da tamo postane gradskim muzikašem. Putem sretne susjedova psa Šarka. »A kamo si ti nakanio, dragi prijane?« upita ga magarac. »Ah, idem trbuhom za kruhom. Ostario sam, noge me izdale, pak me gazda već nije mogao trebati. Kad sam čuo, da me je htio ubiti, pobjegoh, a sad idem, kamo me put nanese. Ako ti je pravo, možemo zajedno putovati.« »Bit

će mi osobito milo. Ja idem u Frkljevce, da postanem gradskim muzikašem, a kako mi je poznato, i ti se razumiješ u glazbu, zato ćeš lako i ti ondje dobiti zaslužbe. Ja udaram u lutnju, a ti umiješ bubati u talambase, pa će to biti divna glazba.« Oba zadovoljno nastaviše putovanje. Nije bilo dugo, sastali nekoga macana, koji preda se zurio žalovitim pogledom, kao da nije već po godine ni jeo ni pio. »A što se je s tobom zbilo, da si pošao na putovanje?« upita ga magarac. »Ostario sam, pa mi moja gazdarica počela o glavi raditi. Kad sam to dočuo, odoh potajno u svijet — ali sad hodam već četrnaest dana, pa se nigdje ne mogu namjeriti na kakovu zaslužbu«, odgovori macan. »Ajde s nama u Frkljevce, ti si vješt noćnoj glazbi, pa možeš postati gradskim muzikašem«, reći će opet magare. Macanu se svidi taj prijedlog i pođe s njima. Nije bilo dugo, dođu do nekog dvorišta. Na sljemenu kokošinjaka sjedio je pijetao, pa je pjevao iza glasa. »Što si se ti tako raskukurikao?« upitaju ga putnici. — »Hoću, da se još prije smrti napjevam. Čuo sam, da će me večeras zaklati za pečenku«. »O, ti ludove, pa zar ti nije žao svoga života? Pođi ti radije s nama. Mi idemo u Frkljevce za muzikaše, a uz tvoj jasni i grlati glas mogli bismo još bolje ući u volju građanima Frkljevaca. Hoćeš li poći s nama?« Pijetao nije dugo razmišljao, već pođe s njima drage volje.

Za jedan dan nijesu nikako mogli stići u Frkljevce. Prošli su još kroz neku veliku gustu i tamnu šumu. Ovdje su nakanili i prenoćiti. Magarac i pas legli su pod neko veliko i omašno drvo, macan se je popeo na prve grane, a pijetao je poletio sasvim na vrh debla, da se tamo uljulja u slatki sanak. Prije no što zaklopi oči i stavi glavu pod krila, ogledao se na sve strane. Pa kako je već noć nastala, opazi daleko nekakvu svjetlost. Dovikne stoga svojim drugovima, da je blizu kuća, jer se vide rasvijetljeni prozori. Magarac umah predloži, da se pođe prema toj kući, jer je ovdje u istinu konak dosta neugodan. Svi prihvatili taj prijedlog jednoglasno i umah nastavili put prema toj kući. Svjetlost postajaše sve veća i veća, a najednoć su stigli pred neku razbojničku kuću. Magarac je bio najveći, pak pogleda na prozor. »Što vidiš unutra?« upitali ga drugovi. »Prostrt stol, a oko njega dvanaest razbojnika, gdje se časte jelom i pilom«. »To bi i nama prijalo«, reći će pijetao. »Svakako«, potvrdili ostali. »Sad nam se valja samo dogovoriti, kako bismo te razbojnike otjerali«, reći će magarac kao najmudriji. Iza kratkoga vijećanja zaključili ovo: Magarac se digao na prozor, pas je je prednjim nogama poskočio na hrbat magarčev, macan se pako popeo na leđa psu, a pijetao poleti na glavu macanovu. Kad su taj posao obavili, začeše svi istodobno svojim glasom pjevati: magare je ijakalo, pas lajao, macan mjaukao, a kokot kukurikao, da se je orilo i odjekivalo gorom i dolom. Zatim složno provalili kroz prozor u sobu. Razbojnici se preplašili. -Mi šljahu bo, da su to sablasti, napasti i aveti. Razbježali se, kud je koji znao, daleko po šumi. Sada sjednu ova četiri druga k stolu, da se česte. Jeli i pili, kao da nijesu već četiri tiedna okusili kusa.

Kad su muzikaši dovršili svoju čast, ugasnu svijeću te svaki prema svojoj volji odabere noćište. Magarac legne na dvorište blizu smeća, pas si nađe mjestance iza vrata, macan skoči na ognjište na topli pepeo, a pijetao poleti na neku gredu pod strehom. Doskora su slatko usnuli. Nije ni čudo, kad su tako dugo putovali. Kad je ponoć minula, reći će harambaša razbojnicima: »Nijesmo pravo uradili, što smo se dali tako silno zastrašiti«, pa umah naredi, da jedan od njihove družbe pođe onamo, da razvidi, što i kako se ima u njihovoj kući. Jedan ode onamo. Po cijeloj kući bijaše mir, tišina. Pođe stoga u kuhinju, da si tamo zapali svjetiljku. Macanove su oči sjale, a razbojnik misleći, da su to žive varnice, posegnu za njima. Macan nije razumio nikakove šale, već skoči napasniku u lice te ga nemilo izgrebe. Ovaj se silno uplaši i skoči kao pomaman na vrata. Tu ga novi jadi dočekali. Šarko zareži i skoči na nj, te ga za nogu upravo žestoko ugrize. Teškim srcem nasrne kroz vrata na magarca, i ovaj ga stražnjim nogama počasti, da je jednim mahom sve zvijezde opazio. Od te silne krike i vike probudi se i kokan, te stade vikati, što ga je grlo nosilo: »Kikiriki!« Razbojnik doleti sav ranjen i bez daha k svojim drugovima i reče: »Braćo, nama nema više mjesta u toj kući — bježmo što dalje možemo. U toj se kući nastanila grozna vještica, koja mi je dugim prstima izgrebla sve lice, na vratima stoji nekakav muž na straži, koji me je svojim oštrim nožem upravo grozno ranio u nogu, a na dvorištu počiva neka crna avet, koja udara velikim željeznim oružjem. Na krovu pak sjedi nekakav sudija i dozivlje: »Dovedite ga amo, da ga odsudimo!« Sad sam pokupio pete — pa bjež, što su mi noge dale.« — Razbojnici se nijesu više usudili da se povrate u svoju kuću. Frkljevačkim se pak muzikašima tako mililo u tom novom domu, da ga nijesu htjeli ostaviti, već su u njem živjeli, dok nije bilo travu zagristi. — Čast onomu, tko je ovu pripovijest pripovijedao.

———

DJEVOJKA I GOLUBAN.

Jednoć se vozila neka siromašna djevojka sa svojom gospodom kroz veliku šumu. Došli u sredinu gore. Iz guštare navalili razbojnici, pak pobili svu gospodu i poplijenili sve njihovo blago, što su uza se imali. Jedino se nekako spase siromašna djevojka, koja se sakrila za neko debelo drvo. Kad su razbojnici otišli, a djevojka vidjela silnu nesreću, što je zadesila njezinu gospodu, zaplače od tuge i boli. Iza toga pođe, da izađe iz te zlokobne šume. Već je i noć bila na odmaku, ali nigdje nije mogla naći ni staze ni puta. Preporuči se dragomu Bogu, sjedne pod neko deblo i odluči ovdje ostati do jutra. Kad je ovako sjedila neko vrijeme, doleti joj na krilo bijeli goluban, a u kljunu mu ključić i reče: »Eno tamo na onom deblu bravica. Otvori je. U tom drvu je cijeli dvor. U njem ćeš naći jesti, piti i meku posteljicu, da prospavaš i pun ormar najljepšega odijela, da se s njim nakitiš sjutradan, kad ustaneš«.

Djevojka se začudi nježnom golubanu i pođe onamo do onoga drva. Bijaše sve onako, kako ptica reče: i jela i pila i posteljice i odijela. Prije no što je večerala i prije no što je legla spavati, pomoli se pobožno dragomu Bogu, što se je na tako čudnovati način za nju pobrinuo, a zatim usnu blagim snom.

Sjutradan se ranom zorom probudi. Nemalo se začudi. Nalazila se u divnim kraljevskim dvorovima. Sa sviju je strana opkolile dvorkinjice. Jedna je umivala, druga češljala, treća obuvala, četvrta odijevala, a i mnoge još druge potpomagale kod toga posla. Odasvud je okruživala sama raskoš i bogatstvo. Posvuda se caklilo, sjajilo i prelijevalo zlato, srebro i drago kamenje.

Kad je bila sasvim opremljena i uređena, doleti do nje goluban. Migom se prometnu u mlada kraljevića i zaprosi siromašnu djevojku za ženu. Ona pristade. Umah se vjenčali. Dugo su živjeli sretno i zadovoljno.

———

PRAVA MUKA NE DA SE SAKRITI.

Neki čovjek bio siromah, pa se pribije u nekakva bogataša, da služi bez pogodbe. Tako je služio godinu dana, a kad se navrši godina, on dođe gospodaru svomu i zaište, da mu plati, što misli, da je zaslužio. Gospodar izvadi jedan novčić, pa mu reče: »Na, to ti je zaslužba«. Sluga uzme ovaj novčić i zahvali gospodaru, pa onda otide na jedan potok, reče sam u sebi: »Bože milostivi! Šta je to, da sam zaslužio samo jedan novčić za cijelu godinu dana? Ali Bog zna, jesam li i toliko zaslužio. Evo ću sad da ogledam: bacit ću ovaj novčić u vodu, pa ako ne potone, onda sam ga zaslužio, ako li potone, nijesam ga zaslužio.

Pa se onda prekrsti govoreći: »Bože milostivi! Bože milostivi! Ako sam zaslužio ovaj novčić, neka pliva na vodi, ako li nijesam, neka potone na dno.«

To rekavši baci novčić u potok, a novčić odmah potone na dno. Onda se on sagne, te izvadi novčić iz vode, pa ga odnese gospodaru natrag govoreći: »Gospodaru! evo ti novčić natrag, ja ga još nijesam zaslužio, nego ću te služiti još jednu godinu dana«. I tako stane da nanovo služi, i kad se opet navrši godina dana, on dođe gospodaru i zaište, da mu plati, što misli, da je zaslužio. Gospodar opet izvadi novčić pa reče: »Na to ti je zaslužba«. On uzme novčić i zahvali gospodaru, pa opet otide na onaj potok, prekrsti se i baci novčić u potok govoreći: »Bože milostivi! ako sam ga pravo zaslužio, neka pliva na vodi, ako li nijesam, neka potone na dno. »Kako baci novčić u vodu, a novčić odmah padne na dno, a on segne te ga izvadi, pa ga odnese gospodaru govoreći: »Evo ti, gospodaru novčić natrag, još ga nijesam zaslužio, nego ću još jednu godinu da te služim.«

Tako opet počne služiti, pa kad iziđe i treća godina, otide gospodaru i zaište, da mu plati, što misli, da je zaslužio. Gospodar mu opet dade novčić, a on ga uzme i zahvali, pa otide na potok, prekrsti se, pa baci novčić u vodu govoreći: »Bože milostivi! ako sam zaslužio ovaj novčić, neka pliva na vodi,

ako nijesam, neka potone na dno.« Kad novčić padne u vodu, počne plivati na vodi. Onda on veseo iz vode uzme novčić i metne ga u džep, pa otide u šumu i načini kolibicu i ondje stane živjeti. Poslije nekoga vremena čuje on, da stari njegov gospodar sprema na galiju (morski brod, lađu) preko mora u drugo carstvo, pa otide sa svojim novčićem k njemu i stane ga moliti, da bi mu kupio što u drugom carstvu za njegov novčić, kad pođe na put. Putujući njegov gospodar tako nađe kraj mora nekakovu djecu, koja su bila iznijela mačka, da ga ubiju i bace u more. Kad on to vidi, pritrči k djeci i zapita: »Što je to, djeco?« A oni mu odgovre: »Čini mačak štetu, pa ga ubijamo.« Onda on izvadi onaj novčić svojega negdašnjega sluge pa im pruži, da mu dadu mačka. Djeca to jedva dočekaju, pa uzmu novčić, a trgovcu dadu mačka. On odnese mačka na galiju pa pođe dalje putovati; i tako putujući na jedan put dune jaki vjetar te odnese galiju Bog zna kuda, da za tri mjeseca nije mogla izaći na svoj pravi put. Kad vjetar stane, gospodar galije nije znao, gdje je i pošavši još malo dalje, dođe pod jedan grad. Kad se čuje u gradu, da je došla galija iz nepoznate zemlje, navale mnogi da gledaju, i jedan od onih ljudi, koji je bio vrlo bogat, pozove gospodara od galije na večeru. Kad tamo, a gospodar od galije ima šta i vidjeti: miševi i parcovi trče na sve strane i sluge s batinama stoje, te brane da ne trče na stol. Onda on reče domaćini: »Za Boga, brate, što je to?« A domaćina mu odgovori: »Tako je, brate, uvijek kod nas, da ne možemo od toga zvjerinja na miru ni ručati, ni objedovati, ni večerati. Još kad spavamo, svaki imademo svoj sanduk (kovčeg), pa se u sanduk zatvorimo da nam ne bi uši odgrizlo«. Onda se gospodar od galije sjeti svoga za novčić kupljenoga mačka, pa reče domaćini: »Ja imam na galiji zvijersku, koja bi to sve zatrla za dva tri dana«. Domaćina na to odgovori: »Brate, ako imaš taku zvjerku, daj je ovamo, ja ću ti napuniti galiju samoga srebra i zlata, samo ako je to istina što kažeš«.

Poslije večere otide gospodar od galije, donese svoga mačka i reče domaćini, da legnu bez sanduka, ali oni se opet ne usude nipošto, nego on sam ostane tako da spava. Onda on pusti mačka, a mačak kad opazi tolike miševe i parcove, počne ih hvatati i daviti, pa sve na gomilu dovlačiti a i miši i parcovi poznavši, tko je tu, stanu bježati kud koji. Kad u jutro dan osvane i oni poustaju, ali nasrijed sobe velika gomila mrtvih miševa i parcova, a po sobi slabo je koji još trčao, nego su izvirali iz jama, a poslije tri dana nije se mogao ni jedan ni vidjeti. Onda domaćina za mačka napuni putniku galiju srebrom i zlatom. Po tom naš putnik pođe s galijom kući. Kad dođe kući svojoj, dođe mu stari sluga njegov, da ga pita, šta mu je donio za onaj novčić.

Gospodar mu iznese jedan mramor-kamen, lijepo otesan na četiri ugla, pa mu ga dade: »Na, to sam ti kupio za tvoj novčić«. Sluga se tomu vrlo obraduje, pa uzme kamen i odnese u svoju kolibu, te načini od njega stol. Sjutradan ode sluga po drva, pa kad se vrati kući, a to se onaj kamen pretvorio u zlato, te sija kao sunce, sva se koliba od njega svjetli. Kad on to vidi, uplaši se, pa otrči svome starom gospodaru i kaže mu: »Gospodaru, šta si ti ono meni dao? Ono nije moje, hodi da vidiš«. Gospodar dođe i kad vidi, kako je Bog, čudo učinio, reče mu: »Ne hasni, moj sinko! kome Bog, tome i svi sveci; dođi ovamo evo tvoga blaga«. Pa mu dade sve, štogod je donio na galiji, i dade mu kćer svoju, te se on s njom oženi.

———

KAMENOLOMAC.

U Japanu živio je neki čovjek, koji je lomio kamenje; radio neumorno, zasluživao malo i bio svojom sudbinom nezadovoljan. — »O da bih jednom obogatio, otpočivao bih na svilenim sagovima i nosio svileno odijelo!«

Tako se je tužio, a to se čulo do neba, da je i anđeo zato doznao. »Neka ti bude«, reče anđeo. Taj čovjek zbilja obogati, spaváše na debelim sagovima i nosaše lijepo svileno odijelo.

Jednom je prolazio car sa svojom velikom pratnjom konjanika i dvorjanika, okružen slugama, koji su nosili zlatni suncobran nad njegovom glavom.

»Što koristi biti bogatim«, reče kamenolomac, »dok me ne bude pratila tako sjajna družba i dok mi ne budu nosili zlatan suncobran nad glavom? Zašto nijesam carem?« — »Pa budi carem«, reče anđeo.

On bude zaista carem. Njegova pratnja bijaše bogata i sjajna, a zlatni mu suncobran stršio nad glavom.

Sunce isuši svojim žarom svu zemlju, tako da je odsjev zemlje morio i zasljepljivao oči ljudima.

»Lijepa korist carem biti«, reče kamenolomac, »kod tolike sparine volio bih suncem biti«. — Evo ti, jesi li zadovoljan?« pitaše anđeo.

I postade suncem. Razašiljaše svoje trake na sve strane gore, dolje, lijevo, desno. Spalio je sve zelenje na zemlji, pa i nježnu kožu carevićevu. Tada se naoblači i oblak osujećivaše suncu svijetliti na zemlju.

»To je odviše«, reče on, »dakle je oblak dosta silan, da može prkositi mojoj moći? Po tom bi bilo bolje oblakom biti«. »Pa neka bude«, reče anđeo.

On se je odmah pretvorio u oblak i postavio među sunce i zemlju i nije dopuštao tracima sunca širiti se do zemlje, tako da se je zemlja u sjeni opet počela zeleniti i cvasti. Tada se spusti jaka kiša, oblak se prelomi, a rijeke nabujaše tako, da se je voda iz korita razlila i zemlju poplavila.

Ništa se tomu općemu potopu nije protivilo do jedne jedincate hridi, koja je prkosila nepogodama i virila izvan vode. Uzalud su ju kušali valovi srušiti, ona ostade čvrsta i nepomična.

»Dakle jedna hrid meni propisuje zakone«, reče oblak. »Ja želim na njenom mjestu biti«. — »Budi«, reče anđeo.

I naskoro bude on čvrsta i neuskolebiva hrid, kojoj ne mogalu ni sunčani traci škoditi, niti je pljusak i bučeći valovi potkopati.

Ali odmah opazi kod svojih nogu nekoga neugodnoga, ubogo obučenoga čovjeka, koji bijaše sjekirom i čekićem oboružan. Taj čovjek otkidao od njega svojim oružjem komad po komad, te je iz njih klesao male četvorine.

»Što je to?« vikne hrid. »Čovjek da ima moć cijele komade od mene trgati? Zar sam ja slabiji od njega? Onda ja moram svakako čovjekom postati«. — Neka bude tvoja volja«, reče anđeo.

I on postade kao s početka siromašnim kamenolomcem, prostim radnikom u kamenolomima. Njegova zadaća bila je teška, radio je neumorno i teško zasluživao svoj krušac, ali sad je bio svojom sudbinom zadovoljan.

———

TRI BRATA, TRI VJEŠTAKA.

Bio neki čovjek. Imao je tri sina i samo jednu kuću, u kojoj stanovahu. Po smrti očevoj je htio svaki, da baštini tu kuću. Ocu bijahu sva tri sina jednako mila. Stoga nije znao, kako da podijeli ovu kuću. Prodati je nije htio, jer je bila baština još od

djedova. U sretan se čas nečemu dosjeti. Pozove sinove preda se i reče: »Podjite u svijet, pa koji se nauči najbolji i najvještiji zanat, njegova će biti kuća«.

Sinovi se tim zadovoljili. Jedan izuči kovačiju, drugi postade brijač, a treći mačevalac. Došli kući. Otac ih je dočekao vesela srca. Savjetovali se, gdje i kako će da pokažu svoju vještinu. Kako su ovako sjedili pred kućom, dotrči zec preko polja. Brijač umah nasapuna sapunice i skoči za zecom. U bjegu ga nasapuna i obrije do kože. »To je vrlo dobro i vješto uradio«. reče otac, »ako se druga dvojica nijesu još bolje naučila svoj zanat, eto mu kuće«.

Nije bilo prošlo ni četvrt sata, kadno dojure gospodske karuce. Konji trčali kao vile. Kovaču se nasmijalo srce, skoči za konjima, pak im u bijegu otkine svih osam potkova i opet ih pribije. Otac kimnu i reče: »Taj je još bolje izučio svoj zanat«.

U to zače padati dažd. Kad to opazi treći brat, izađe ispod strehe, te zače svojim mačem nad sobom tako brzo vijati i kretati, da nije na nj pala ni jedna kapljica kiše, prem je pljuštila, kao da se je nebo otvorilo. Kad je otac opazio tu vještinu, stade se čuditi i reče: »Sinko, ti si najvještije obavio svoje djelo, tvoja je kuća«.

Pošto su se braća neizmjerno voljela, ostadoše i nadalje zajedno živući u očevini u najvećoj slozi i ljubavi, zadovoljstvu i sreći.

TKO MANJE IŠTE, VIŠE MU SE DAJE.

Bila su tri brata, pa na bijelom svijetu ne imali ništa više do jedne kruške, te bi tu krušku redom čuvali: jedan bi ostao kod kruške, a druga dvojica išli bi na nadnicu.

Jednoć pošalje Bog anđela, da vidi, kako ta braća žive, pa ako zlo žive, da im dade bolju hranu.

Kad anđeo božji siđe na zemlju, pretvori se u prosjaka, pa došavši k onomu, što čuva krušku zamoli ga, da mu dade jednu krušku. On uzbere od svojih krušaka, pa mu dade i reče: »Evo ti, od mojih krušaka, od bratskih ne mogu ti dati.«

Anđeo mu zahvali i ode. Kad sjutradan ostane drugi brat, da čuva krušku, dođe opet anđeo, pa ga zamoli, da mu dade jednu krušku. I on mu uzabere od svojih krušaka, pa mu dade i reče: »Evo ti od mojih krušaka, od bratskih ne mogu ti dati«. Treći mu dan dade opet treći brat od svojih krušaka.

Kad bude četvrti dan, anđeo se načini kaluđer (redovnik), dođe rano u jutro i zateče ih svu trojicu kod kuće, pa im reče: »Hajdete sa mnom, da vam dadem bolju hranu«. Oni pođu za njim ništa ne govoreći. Kad dođu na jedan veliki potok, voda teče, sve huji. Onda zapita anđeo najstarijega brata: »Šta bi ti, da ti je?« A on odgovori: »Da je sve vino od ove vode, pa da je moje«.

Anđeo prekrsti štapom, a to mjesto vode poteče vino. Tu se burad opravlja, tu se vino lije, ljudi rade, selo čitavo. Onda ga anđeo ondje ostavi i reče mu: »Evo ti, što si želio, sad živi.«

Onda uzme ovu dvojicu i pođe s njima dalje.

Kad dođu na jedno polje, a tu golubovi prekrili polje. Onda zapita anđeo srednjega brata: »Šta bi ti sad želio?« A on mu odgovori: »Da su to sve ovce, pa da su moje.«

Božji anđeo prekrsti polje štapom, a to sve mjesto golubova ovce. Tu su stanovi, jedne žene stoku muzu, jedne mlijeko razlijevaju, jedne skorup skidaju, jedne sir sire, jedne maslo tope; tu načini kozara. Jedni sijeku, jedni mjere, jedni ovce primaju: ljudi rade, selo čitavo.

Onda mu reče anđeo: »Eto ti, što si želio«.

Zatim uzme najmlađega brata i pođe s njim preko polja, pa ga zapita: »A što bi ti htio?«

On mu odgovori: »Ja ne bih ništa drugo, već da mi Bog dade ženu od prave krvi kršćanske«.

Idu oni za dugo, dok dođu u jedan grad, gdje je bio car i u njega kći od prave krvi kršćanske.

Kako dođu u grad, odmah otidu k caru, da prose u njega djevojku. Čim oni tamo, a dva cara došla, da je prose i metnuli jabuke na stol.

Onda i oni svoju jabuku metnu pored onih. Kad ih car zagleda, reče svima, koji su se ondje desili: »Šta ćemo sad, ono carevi, a ovo su kao prosjaci prema njima?«

Onda će anđeo reći: »Znate šta? Ovako da udesimo: neka uzme djevojka tri loze, pa neka posadi u vrtu, te namijeni, koju kome hoće, pa na čijoj lozi bude sjutra više grožđa, za onoga neka pođe:«

Oni svi na to pristanu. Djevojka posadi tri loze u vrtu i svakome namijeni po jednu.

Kad u jutro, a to na lozi onoga siromaka grožđe. Onda car ne imade kud, nego dade kćer onomu bratu najmlađemu, pa odmah u crkvu te se vjenčaju. Kad su se vjenčali, anđeo ih odvede u šumu, pa ih ostavi ondje, i oni stanu živjeti u šumi za godinu dana. A kad se navrši godina, reče Bog opet anđelu: »Idi vidi, kako one sirote žive; ako teško žive, podaj im bolju hranu«.

Kad anđeo siđe na zemlju, opet se pretvori u prosjaka, pa otiđe k onomu, što mu potok teče vinom i zamoli u njega čašu vina, a on ga odbije govoreći: »Da ja dadem svakom po čašu vina, ne bi toga bilo.«

Kad to čuje anđeo, prekrsti štapom, a potok poteče vodom kao i prije, pa onda reče onomu bratu: »Nije to za tebe, idi ti pod krušku, pa je čuvaj.«

Zatim otiđe anđeo odanle i dođe k onomu drugomu, što su mu ovce polje prekrile i zamoli ga, da mu udijeli krišku sira, a on ga odbije govoreći: »Da ja dijelim svakomu po krišku sira, ne bi toga bilo«.

Kad to čuje anđeo, prekrsti štapom, a to od ovaca prhnu golubovi, pa onda reče onomu bratu: »Nije to za tebe; idi ti pod krušku pa je čuvaj«.

Najposlije ode anđeo i k najmlađemu, da vidi, kako on živi. Kad tamo, a on sa svojom ženom u šumi živi siromaški u jednoj kolibi .

On zamoli, da ga primi na konak, da noći, a oni ga sa svim srcem prime i stanu se moliti, da im oprosti, što ga ne mogu dočekati, kako bi željeli, »jer«, vele, »mi smo vrlo siromašni ljudi.«

Anđeo im odgovori: »Ja sam zadovoljan onim, što imate.« Oni onda šta će da rade? žita nijesu imali, da mijese pravi kruh (hljeb), nego su tukli koru od drveća i od toga kruh mijesili. Takav kruh umijesi žena i za gosta i metne pod crepnju, da se peče, pak stanu razgovarati gosta.

Kad poslije oni gledaju, je li im taj kruh pečen, a to pod crepnjom (vršnikom) pravi kruh narastao, i digao crepnju nad sobom. Kad oni to vide, dignu ruke k Bogu: »Hvala ti, Bože,« donesu tikvu s vodom, pa kad stanu piti, a u tikvi vino.

Onda anđeo prekrsti štapom kolibu i na onom mjestu stvore se carski dvori i u njima svega dosta.

Tada ih blagoslovi anđeo i ostavi ondje, te su sretno živjeli do svoga vijeka.

DJED I UNUK.

Bio neki starac. Oči ga ostavile, sluh mu je oslabio, a koljena i ruke drhtale. Kad je o podne ili na večer sjedio za stolom i srkao žlicom čorbu, uvijek je prolio po stolnjaku. To se njegovom sinu i snasi nikako nije svidjelo, pa ga zato metnuli u zapećak, pak mu dali priprostu zemljanu zdjelicu, iz koje je svaki dan jeo. To je bilo starcu veoma žao, pak je prečesto suznim očima gledao na stol, gdje su mu sin i snaha ručali ili večerali.

Njegove su ruke već tako oslabile bile, da mu jednoga dana i ta zdjelica ispala iz ruke na zemlju i razbila se. Snaha ga karala, a on samo šutio i uzdisao. Kupili mu drvenu posudu.

Jednoga dana njihov sinak donio od nekuda dašćica. Pitali ga otac i majka: »Čemu li je to?« »Načinit ću od toga kopanjicu za te i za mamu. Kad ostarite, jest ćete iz nje kao što naš djedo jede iz drvene zdjelice.«

Muž se i žena pogledali. Razumije se. Od toga časa nije više djedo jeo u zapećku iz zdjelice, već s njima kod stola.

SEDAM GAVRANA.

Neki čovjek imao je sedam sinova, a nijedne kćerke, premda je živo želio imati kćer. Napokon rodi mu žena žensko dijete. Premda bijaše ta curica lijepa, ipak bijaše tako slabačka i mana, te ju je valjalo poradi njizine slaboće što prije za nuždu krstiti. Posla otac jednoga od dječaka, neka brzo ode na česmu i donese vode za krštenje, a ostalih šest dječaka poleti s njim na vrelo. Svaki je od njih htio zagrabiti vode i gurajući se ispusti krčag (vrč) u zdenac. Sad stajahu ne znajući, što bi učinili i nijedan se ne usudi kući. Otac se međutim poplaši, djevojčica će morati nekrštena umrijeti, a nije znao, zašto se dječaci tako dugo ne vračaju. »Sigurno«, reče, »opet su se zaigrali po svome običaju, pak su zaboravili kući se vratiti«, i kad još ne dođoše, kleo je, ljuteći se: »Oh da bi postali gavrani, nijedne pare dječačke!« Čim je otac to izrekao, začu šum i graktanje nad svojom glavom u zraku, pogleda gore i smotri sedam gavrana, koji grakćući odletješe.

Roditelji ne mogahu opozvati ukletvu, i kako su tugovali, što su izgubili svojih sedam sinova, ipak su se i ponešto tješili u svojoj miloj kćeri, koja se domala okrijepila i svakim danom jačom i ljepšom bivala. Djevojčica dugo nije znala, da je imala braću, jer se roditelji žacahu spominjati ih, dok nije jedan dan nehotice čulo djevojče, što govore ljudi o njoj, da je lijepa djevojka, ali ipak kriva nesreći svoje braće. Djevojče se rastuži, ode k ocu i materi i zapita, da li je imala braću i kuda su dospjela? Sad već nijesu smjeli roditelji tajiti, ali rekoše, da je to tako bila Božja volja i njezin porod nevini povod. Nu djevojče poče svakim danom osjećati, kako je grize savjest i mišljaše, da je mora očistiti. Nije mogla nikako mirovati i počinuti, dok jedan put ne ustane i ne ode po širokom svijetu, ne bi gdjegod ušla u trag svojoj braći, da ih izbavi, makar je i glave stalo. Ništa ne ponese sa sobom, nego prstenak, što ga je imala na uspomenu od roditelja, kruha, da pojede, kad ogladni, vrčić vode, da pije, kad ožedni i tronogi stolčić za odmor.

Tako je išla sve dalje i dalje, daleko, jako daleko do na kraj svijeta. Tako dođe do sunca, ali ovo bijaše prevrelo i strahovito, malo je ne spali. Brzo pobježe ona k mjesecu, ali taj bijaše prehladan, grozan i zao, i kad spazi djevojče, reče: »Njušim čovječje meso«. Brzo pobježe djevojče od njega i dođe k zvijezdama. Te joj bijahu ljubezne i dobre, i svaka posjedi na njezinu stolčiću. Zvijezda Danica pak ustade, dade djevojčici

prstnu kost i reče: »Ako ne budeš imala ove koštice, ne ćeš moći otvoriti staklene planine, u kojoj su tvoja braća.«

Djevojče uze košticu, zamota je brižljivo u rupčić i ode. Išla je tako dugo, dok ne dođe k staklenoj planini, od koje je ulaz zaključan bio. Sad htjede djevojče izvaditi košticu, ali odmatavši rupčić nađe ga prazna; izgubila je dar dobrih zvijezda. Šta će sad početi? Svoju braću htjede izbaviti, a nije imala ključa, da otvori staklenu planinu. Dobra sestrica uze nož, odsiječe mali prst, zadjenu u vrata i srećno ih otvori. Kad stupi unutra, izađe pred nju jedan patuljak govoreći: »Dijete moje, šta ti tu tražiš?«

»Tražim svoju braću, sedam gavrana«, odgovori ona.

Patuljak reče: »Gospoda gavrani nijesu kod kuće, ali ako ćeš ovdje počekati dotle, dok dođu, a ti uđi unutra«.

Zatim donese patuljak jelo gavrana u sedam tanjurića, i piće u sedam peharića, a sestrica pojede iz svakoga tanjurića ponešto, i iz svakog peharčića srknu pomalo, a u zadnji peharčić spusti prstenak, što bijaše sobom ponijela.

Na jedan put čujaše u zraku šuštanje i graktanje. Onda reče patuljak: »Sad dolaze gospoda gavrani«. — Evo ih dođoše, htjedoše jesti i piti i potražiše svoje tanjuriće i peharčiće, jedan reče za drugim: »Tko je jeo s moga tanjurića i pio iz moga peharčića? To su bila ljudska usta«. I kad je sedmi ispio do dna svoj peharčić, skotrla mu se prstenak do kljuna. On ga pregleda i upozna, da je prsten od oca i majke, te reče: »Dao Bog, da bi bila ovdje naša sestrica bili bismo izbavljeni«. Kad to čuje djedjevojka, stupi iza vrata, gdje je prisluškivala i u taj čas se prometnuše svi gavrani u ljude. Tad se grlili i ljubili i otišli veselo kući.

KOBILIĆ I LAKAT BRADE PEDALJ MUŽA

Bio čobanin. Odrastao i ostario u šumi među stokom. Uvijek je veseo i dobre volje, il' ga sunce grije, il' kiša lije, il' tuča bije. Oženio se.

Prođe nekoliko godina, a Bog ga obdari blizancima, dječarcem i djevojčicom. Ali eto jada iznenada, majka ubrzo nato umre. Siromah čobanin u tuzi i žalosti misli, šta bi radio sa svojom malom djecom. Krave muzare nema. Othrani sina si Gruju kobiljim mlijekom, a žensko dijete dade u rodbinu. Kad djevojčica odraste, izgubi se, nestane je, kano da ju je progutala zemlja.

Gruju prozovu Kobilićem, što se je hranio kobiljim mlijekom. Svakim je danom Grujo sve veći i jači, krupniji i zamašniji. U svojoj osmoj godini već je takav, kao da mu je dva puta toliko. U skoku brz kao ždrijebe, šala mu je natjecati se s konjima.

Kad Grujo u osamnaestu godinu, čudna ljudesina, visok, krupan i jak, prava junačina i gorostas. Velika je izjelica. Šta je njemu pečen ovan na jedan zub? Mnogo je mogao i popiti, bilo vina bilo vode.

Nikoga se nije plašio, ni vuka ni medvjeda, a kamoli čovjeka. Samo se bojao Boga, a oca je štovao i ljubio i drage mu duše bio pokoran. Kud bi otac okom, on bi letio skokom.

Oko svoje dvadesete godine kaže Grujo svomu ocu jedno jutro: »Oče! idem po svijetu, da tražim svoju seku. Usput mogu naći i čovjeka, koji bi bio jači od mene ili barem moj drug.«

»Ne idi još, sinko«, veli otac, »još si mlad, lud, nego znaš šta, otići ćemo nas dvojica danas u šumu. Usjeći

ćemo drenovaču. Objesićemo je u dimnjak na nekoliko godina, neka se dobro isuši, pa ćeš onda isušenu drenovaču usukati. Ako ti budu ruke dosta jake, satrćeš drenovaču u prah: onda idi po svijetu i sretno ti bilo! Ako je ne budeš mogao satrti u mlivo, ne idi od kuće po svijetu, nego čekaj, dok ne stečeš snage.«

Sin posluša oca. Uzme Grujo druge godine drenovaču iz dimnjaka, da vidi, može li je satrti. Prihvati Grujo drenovaču, usuče je, slomi i satre kao slamku između dlanova u mlivo.

Otac gleda i dopusti mu da ode po svijetu, samo ga još ovako savjetuje: »Grujo, sinko! kadgod vidiš, da si u pogibli, ne plaši se; ali budi pametan i znaj, da je svaki strah podijeljen popole, kao što i svaka batina ima dva kraja. Svi ljudi nijesu u jednom čovjeku. Glava više valja nego snaga. Snu ne vjeruj, koliko ni psu. Ne oslanjaj se odviše na svoju snagu, lukavština je jača. Ne vjeruj onomu, koga nadjačaš. Pomaži druge u nuždi, pa će i tebi Bog pomoći!«

Grujo zahvali ocu, poljubi mu ruku i ode po svijetu. Za nekoliko dana prispije pod nekakvu kamenitu planinu. U planini nađe Grujo čovjeka velika i jaka. Čovječina kida komade kamenja golim rukama i drobi kamenje među dlanovima u mlivo. Grujo gleda kamenokidu, kako mrvi sivac kamen, pa ga pozdravi: »Sretan dan, brajko!«

»I tebi, brate«, veli kamenokida i pogleda Gruju. Začudili se jedan drugomu.

»Šta to radiš, prijane?« pita Grujo.

»Vježbam ruke, kako ću, dok se namjerim u svijetu na nekoga Gruju Kobilića, zdrobiti njega u kašu, satrti u mlivo. Čujem, taj Grujo ide po svijetu i traži sebi para«, veli kamenokida.

»Evo ja sam Grujo Kobilić. Hodi amo, pak ćemo se ogledati i porvati«, veli Grujo.

Kamenokida poskoči mahom i uhvati se s Grujom po boke u koštac. Rrvali se cijeli ljetni dan. Dodijalo već obadvojici. Gruji već došlo do gusta, pak se makne iz petnih žila i udari kamenokidom o kamenje, da mu se potresla duša u tijelu, i već ga uhvati za gušu, kako bi ga zadavio.

Kamenokida moli se Gruji: »Nemoj me ugušiti, tako ti imena i desnice! Služiću te deset godina, kao što se služi gospodar.«

»Jesi li čovjek od riječi?« pita Grujo.

»Jesam, gospodaru!« veli kamenokida.

»Ustaj dakle i hajde sa mnom!« veli Grujo.

Sada pošli njih dvojica po svijetu i tražili Grujinu sestru.

Putujući dan na dan kroz šume i gudure, namjere se jedan dan na čudnu ljudinu. Taj veže vršike od hrastova i brestova sve po dvije, po tri u gomilu. Svako grbavo drvo ispravlja i to sve kao u igri, kano da su hrastovi i brestovi metlina.

Gleda Grujo drvolomu i pita: »Šta to radiš, pobro?«

»Vježbam se«, veli, »kako ću Gruju Kobilića lomiti i kičmu mu ispravljati, kad ga nađem. Čuo sam za Gruju da hodi po svijetu i traži s kim bi se jačao.«

»Evo, ja sam Grujo«, veli Kobilić; »hajde da se ogledamo i porvemo.«

Late se svaki po jednoga debla, iščupali ga iz zemlje kao perce i udri jedan po drugomu. Vide oni, da je drvo slabo oruđe za njih, jer kad udare dva tri puta njime, pokidalo se na sitne komadiće — zato se uhvate po boke u koštac. Rvu se od jutra do podne. Sila silu tare, snaga snagu mori; »al ko jači, taj kvači!«

Grujo udari drvolomom o zemlju i već grabi gušu, oči skaču iz glave.

Drvoloma moli i sklapa ruke: »Nemoj, Grujo, zdravlja ti! Nemoj me ugušiti, služiću te deset godina kao svoga gospodara.«

»Je li tvrda vjera?« upita Grujo.

»Tvrđa od sivca kamena«, veli drvoloma.

Sad u Gruje dvije sluge, a obadvije pouzdane kao gromoderi. Brzo se upoznali.

Grujo kaže svojim slugama, kako ide po svijetu i traži svoju izgubljenu sestru.

»Kad je tako«, vele sluge, »evo nas s tobom, kudgod te volja.«

Po šumama i gorama hranili se lovom. Zađu dublje u šumu. Čuju od čobana: »Ima u toj šumi puno divljači, ali ne smije niko ondje loviti. Ondje je neki čovuljak, zovu ga »Lakat-brade pedalj-muža«. Koga taj čovuljak dobije u svoje šake, pokojna mu duša!«

Grujo se nasmiješi i kaže slugama: »Otići ćemo baš u tu šumu, da vidimo to čudo, toga čovuljka.«

Grujo je zaveo običaj, da svaki dan ostane jedan gdjegod pod drvetom kuhar, dok Grujo s drugim ide po lovu.

Grujo je imao zamašnu topuzinu. To mu je bilo sve oružje. Tim je lovio i lov. Za čim bi se god mašio topuzinom, ono bi padalo mrtvo, bio zec, jelen, medvjed ili vuk.

Smjestili svoje ognjište pod jedan hrast blizu neke klade.

Tu naložе vatru. Kamenokida ostade kod vatre da kuha i peče, a njih dvojica odu u lov.

Oko po dana bio je objed gotov. Pečenka je srnetina na ražnju i dva zeca. Treba mnogo jela, svi su izjelice.

Kamenokida sjedi uz vatru i čeka drugove iz lova. Malko je zadrijemao. Prilegne uz vatru. Zaspao on, a tek što je zaspao, evo iza hrasta »Lakat-brade pedalj-muža«. Čovječak bradat, ruke mu i noge gvozdene, nos velik i

klunjast, oči male, usta velika, zubi kljovasti — jaše na lisici, nosi u ruci vilasto kopljice, a u drugoj ruci guju.

Kamenokida se probudi, a kad vidi, nije sâm znao, kako mu je. Skočio bi na noge, ali »Lakat-brade pedalj-muža« priskoči k njemu, pribode mu kopljicem glavu k zemlji, šicne ga gujom, prolije čorbu iz lonca po vatri, a meso kuhano i pečeno nabode na koplje i ode nevidom u šumu.

Kamenokida jedva se osvijestio i razabrao, kad dođu lovci iz lova gladni i žedni, a južine ni od korova.

»Šta je to?« pita Grujo kamenokidu.

»Eto, gospodaru, došao bijes »Lakat-brade pedalj-muža«. Pribode mi glavu k zemlji kopljem, čorbu proli, meso ugrabi i ode nevidom u šumu. Braniti se nijesam mogao. Zadrijemao sam, a bijes učinio to, dok pljesneš dlanom o dlan.«

Sutradan ostao drvoloma, da kuha i peče objed, a Grujo s kamenokidom ode u lov.

Ovomu se zbi kao i kamenokidi. Došli lovci, nema objeda.

Preksutradan ostao Grujo, da sprema objed.

Grujo lijepo spravi objed, skuha i ispeče, i on počne drijemati. Sjeti se Grujo, što mu je otac kazao: »Ne vjeruj snu, koliko ni psu!« Protare oči i zapjeva što mu grlo daje: »Savila se grana jorgovana...«

Grujo pjeva, a eto »Lakat-brade pedalj-muža«. Poleti na Gruju. Ali mu je loša sreća. Grujo ga dočeka svojom teškom topuzinom. Kvrc! a čovječac se skovitla u travu. Grujo zgrabi čovjeka za bradu, odvuče ga do jednoga hrasta, udari po njem topuzinom i hrast pukne, Grujo u škripac s Lakat-bradom i uprocijepi bradu. Čovječak se nije mogao ni maknuti.

Grujo ode k vatri. Dočeka svoje sluge. Užina je potpuna, i čorba, i meso, i pečenka. Lovci se čude i misle:

»Naš gospodar nije mačji kašalj. Ne boji se taj »Lakat-brade pedalj-muža«. Mi smo prave šuše spram njega.«

Poslije objeda odvede Grujo sluge k hrastu, gdje je uprocijepio čovuljka. Kad tamo, imaju i šta vidjeti. Čovjek iščupao hrast, odvukao ga na svojoj bradi i uvukao se u neku jamu. Vidi se trag, kuda je odvučen hrast.

Spleli jako dugačke ličine i Grujo zapovjedi slugama: »Vi ćete me spustiti na ličini u ovu jamu. Čekaćete me tri godine. Ako se dotle ne vratim, a vi slobodno idite, kud vam drago. Kad povučem ličinu, a vi me vucite gore.«

Rekoše i učiniše. A Grujo dospio na drugi svijet.

Ondje nađe sve same male bradate ljude. Kad su maljuzi vidjeli Gruju s njegovom topuzinom, bježali su kao zečići.

Grujo pođe po tom svijetu. Ide i najposlije se namjeri na »Lakat-brade pedalj-muža«. Čim ovaj spazi Gruju, udari bježati, ali ga Grujo brzo stiže, pak drži za bradu. Maljug se koprca kao mišić, kad ga ščepa macan. Čovuljak reče: »Nemoj me, Grujo, ubiti, ja ću ti kazati, gdje ti je sestra, koju tražiš.«

To je Gruji najmilije. Vodi Grujo čovuljka za bradu, a čovuljak Gruju u velike sjajne kraljevske dvore. Prolazili su mnogim sjajno urešenim sobama. Svuda su mali ljudi, koji se klanjaju »Lakat-bradi pedalj-mužu«. Najposlije nađe Grujo u tom dvoru i svoju sestru, gizdavo odjevenu u svili i zlatu kao kakvu kraljicu i još dvije druge gizdave djevojke.

Grujo uzme mnogo blaga, srebra i zlata, svoju sestru i one dvije djevojke, pak pođe natrag. Kad dođe k ličini, potegne je, priveže o nju veliku košaru i posadi u nju jednu djevojku i nešto blaga, pak makne njom, neka vuku gore. Sluge poslušaju i izvuku košaru s djevojkom i blagom. Sluge se obraduju. Djevojka im kaže, šta je i kako je, da će izvući još dvije djevojke i silno blago, a najposlije Gruju, svoga gospodara.

Izvuku sluge sve do Gruje. Grujo je bio mudar. Sjetio se, kako ga je otac učio: Ne vjeruj onomu, koga svladaš. Zato Grujo pokuša, jesu li mu sluge vjerni, pak mjesto da sam sjedne u košaru, uvali u nju veliku kladetinu i potegne ličinu, neka vuku gore.

Sluge mislili, sada uzvlače Gruju, pa kad izvuku kladetinu jako visoko, ispuste ličinu, i klada ljosne dolje, tresne i zabije se u zemlju dopolak. Kad su sluge to učinili, iznevjere se svomu gospodaru. Uzmu blago, ožene one dvije djevojke, a Grujinu sestru zarobe kao robinju.

Kad je vidio Grujo, šta je i kako je, vrati se k »Lakat-brade pedalj-mužu« i počne ga najprije lijepo moliti, da ga iznese na onaj svijet. Ne da se namoliti. E pa dobro, misli Grujo, kad nećeš lijepo molbom, a ja moram zasvirati topuzinom, pak ćeš vidjeti skoka. Tako i bude. Čim vidi »Lakat-brade pedalj-muža«, da Grujo ne zna za šalu, okrene i on svirati u drugu sviralicu.

Blizu kraljevskoga dvora bijaše visoka planina. U njoj je živjela velika neka ptica, nalik na našu orlušinu, samo što je bila mnogo veća, a sasvim mirna i pitoma.

Kralj »Lakat-brade pedalj-muža« zasvira u svoju sviralicu. Duše vjetar sa planine, sve se grane savijaju do zemlje i list šušti. Doleti ptica velika kao morska galija. Natovari čovuljak na pticu i opet silno blago, posadi na nju Gruju, dade mu sviralicu i nauči ga, kako će sviranjem upravljati pticu.

Grujo zasvira, ptica razastre krila. Vjetar se digao, kad je uzletjela.

Sretno stigoše na drugi, to jest na ovaj svijet. Sad potraži Grujo svoje nevjerne sluge Kamenokidu i Drvolomu. Brzo ih nađe. Izgrdi ih na pasja kola i zarobi. Svoju sestru udade za nekoga kralja, a i sam se Grujo zakralji.

TRI PERA.

Bio nekoć kralj, koji je imao tri sina. Dva su bila mudra, a treći nije mnogo govorio, pa su ga zato držali za suluda i zvali: Beno. Kad je otac ostario, reče sinovinama: »Hajte u svijet, pa koji mi donese najljepši ćilim, njegovo je kraljevstvo.« Da ne bude svađe, na koju će stranu, uze kralj tri pera i duhne ih u zrak. Jedno odleti prema istoku, drugo prema zapadu, treće ne odleti daleko, već se spusti blizu dvora na zemlju. Jedan brat

ode desno, drugi lijevo, a ludi ostade kod kuće. Braća mu se smijala i rugala, što je tako kratke pameti, pa ne može u svijet.

Beno sjeo u travu, bio je veoma žalostan i stao do sebe čeprkati po zemlji. Najednoć naiđe na nekakva tajna vrata i otvori ih. U zemlju su vodile stube. On pođe unutra i dođe pred neku dvoranu. Tu opazi staru žabu i mnogo mladih. Stara ga upita, šta ga vodi ovamo. On odvrati, da bi volio imati najljepši i najfiniji ćilim. Starica žaba segnu u neki sandučić i izvadi prekrasan ćilim, kakvog nije niko nigdje i nikad na svijetu satkao, i dade ga kraljeviću. On joj zahvali i ode.

Došla sva tri brata pred oca. Beno je imao najljepši ćilim, njegovo je imalo biti kraljevstvo. Dva mudra brata zaokupila oca i molila ga, neka im zada još jednu zadaću, jer nikako ne može Beno da bude kralj.

Otac reče: »Pa dobro, ko mi donese najljepši prsten, njegovo je kraljevstvo.« Braća se raziđu kao i prvi put. Beno i opet zađe u podzemlje do stare žabe kreketuše i zamoli je najljepši prsten. Ona posegnu za škrinjicom, izvadi iz nje prsten urešen dragim kamenjem, kakvog nije nikad nigdje na svijetu nijedan zlatar skovao.

Došli pred kralja. I opet je Beno imao najljepši prsten. Njega je imalo zapasti kraljevstvo. Braća zamole oca, neka im još treći put odredi štogod da obave. Kralj reče: »Dobro, neka bude. Koji najljepšu djevojku dovede sebi za ženu, njegova neka bude kruna.«

Pošli. Beno zađe i opet u podzemlje i zamoli u žabe najljepšu djevojku. Žaba se nasmiješi i reče: »Neka bude i to.« Pruži mu šuplju mrkvu i pod nju zapregne šest mišića. »A sad izaberi, kojugod hoćeš od mojih žabica i posadi je na mrkvu«, reče žaba. Beno zahvati jednu, a da je nije ni pogledao, i metne je na mrkvu. I gle čuda! Mrkva se prometne u krasnu kraljevsku kočiju, mišići u

vatrene konjice, a žaba u najljepšu djevojku. Kraljević sjedne uza nju i ode pred oca svoga. Njegova su dva brata već bila ovdje. Beno je i opet doveo najljepšu djevojku. I njega zapade kraljevska kruna.

SNJEGULJICA.

Pričaću vam divnu priču. U drevnoj je davnini živjela neka kraljica. Bilo je usred zime, a kraljica gleda kroz prozor. Sniježak veselo prši. U taj mah si poželi kćerku bjeloputnu kao snijeg, a rumenu kao ružicu. Bog joj usliša skromnu želju i dobila je divnu djevojčicu. Jadnica nije dugo uživala materinsku sreću, jer je prerano legla u hladni grob, te svoju kćerkicu, koju okrstiše »Snjeguljica«, ostavila samu na ovom svijetu.

Kralju je bilo teško da vlada državom i ujedno da uzgaja dijete, stoga se opet oženi. Maćuha Snjeguljičina bijaše lijepa, ali ohola i obijesna žena. Nije mnogo marila za Snjeguljicu, koja se je danomice sve ljepše razvijala, te postajala sve krasnija kao anđelak.

Tašta kraljica je imala čudotvorno ogledalo. Kada bi god stala preda nj, pa ga zapitala:

»Oj ogledalce, kazuj meni:
Koja je najljepša na svoj zemlji?«

odgovorilo bi ogledalo jasnim i zvonkim glasom:

»Slika je tvoja evo u meni,
Najljepša je na svoj zemlji!«

Kad bi kraljica čula takve laskave riječi, bila je presretna.

Snjeguljica navrši sedam godina. Vrlo se divno razvila, te bila ljepša od kraljice. Jednoga dana stane maćuha opet pred ogledalo i upita:

»Oj ogledalce, kazuj meni:
Koja je najljepša na svoj zemlji?«

Ogledalo odgovori glasnije nego ikada:

»Krasotica si ti u meni,
Al najljepša je na svoj zemlji
Mala, divna Snjeguljica,
Mlađahna ti pastorčica.«

Čuvši to kraljica malone poludi od jeda. Otsada nije mogla živu da gleda svoju pastorku. Zamrzi na nju i proklinjaše je. Jednoga dana pozove k sebi slugu i strogim mu glasom zapovjedi, neka odvede Snjeguljicu u šumu i ondje je smakne, a za znak, da ju je uistinu ubio, morao je donijeti njena pluća i jetra. Pokorni sluga posluša okrutnu gospodaricu i odvede nejaku, nevinu djevojčicu daleko u tamnu šumu, da obavi ondje krvni čin. Već je htio da joj zarine nož u srce, ali ga Snjeguljica sklopljenim rukama moljaše premilim i prebolnim glasom: »Dragi čovječe! Ne ubijaj me, pokloni mi život. Otići ću daleko u goru i nikada se više neću vratiti u svoj dom!« Čovjeku se sažali. A kako i ne bi? Dijete bijaše tako krasno i dobro, da mu ne bi na žao učinila ni divlja zvijer. Kako da je onda ne pomiluje čovjek? Sluga je pusti neka ide, kuda joj drago. Vraćajući se kući ulovi mlada vepra, te mu izvadi pluća i jetra, da ih pokaže kraljici za dokaz, da je Snjeguljica mrtva.

Sad je maćuha bila potpuno uvjerena, da njene pastorke nema više na životu. Bila je sretna i presretna, jer je znala, da joj sada nema ravne u ljepoti na svem svijetu.

Ubogo djevojče tumaraše samo samcato po gustoj šumi. Od straha nije znala, šta bi radila. Trčkala je amo tamo, a nije ni sama znala kamo. Divlje zvijeri skakahu pored nje, ali joj ništa ne učiniše.

Spusti se sumrak, nastade večer. U polutami opazi ona kolibicu. Ode u nju, da otpočine. U kućici je bilo sve maleno, ali tako nježno i čisto, da se ljepše i ne može za-

misliti. Usred sobe stajaše bijelo prostrt stol, a na njem sedam tanjurića sa sedam žličica, nožića, vilica i čašica. Pored stijene stajalo sedam krasnih posteljica. Snjeguljica bijaše gladna i žedna. Stoga okusi sa svakoga tanjurića po malo hrane i srkne iz svake čašice po nešto pića. Kad se je tako nahranila i napojila, legne u sedmu posteljicu, preporuči se Bogu i slatko usne.

Čim je nastala crna noć, eto gospodarâ kolibice. Bijahu to sami patuljci, sedam ih na broju. Oni su kopali u gori različite rude i drago kamenje. Zapaliv svaki svoju svijeću opaze odmah, da je neko bio tu, jer nije sve onako

u redu kao obično. Prvi patuljak reče: »Ko je sjedio na mojem stolcu?« Drugi: »Ko je jeo s mojega tanjurića?« Treći: »Ko je okusio moj krušac?« Četvrti: »Ko je dirao u moje varivo?« Peti: »Ko se je služio mojom viljuškom?« Šesti: »Ko je rezao mojim nožem?« Sedmi: »Ko je pio iz moje čašice?« Međutim jedan pogleda na svoj krevet i opazi, da je neko u nj dirao, te upita: »Ko je bio u mojoj posteljici?« I ostali opaziše, da je neko dirao u njihove postelje. Sedmi patuljak napokon nađe Snjeguljicu, kako slatko spava u njegovoj posteljici. Odmah pozove svoje drugove, koji se migom sakupiše, te se stanu diviti ljepoti djevojci. »Bože moj! Krasnoga li bića!« uskliknuše tiho svi patuljci, od srca se radujući miloj gošći. Pustili je i dalje da spava.

Osvane jutro. Snjeguljica se probudi i veoma se uplaši, kad opazi oko sebe male ljude. Oni bijahu vrlo prijazni prema njoj, te je upitaše za ime. Ona im odgovori na pitanje. »Pa kako si dospjela u našu kućicu?« pitali je dalje mališi. Ona im ispripovijeda sve na vlas, kako je i šta ju je dovelo ovamo. Patuljci su je od srca žalili te je upitali: »Hoćeš li da budeš naša domaćica, da rediš naš dom, da za nas kuhaš, pereš, šiješ, vezeš? Znaj, da ti neće biti krivo.« — »Hoću, od svega srca hoću«, odgovori Snjeguljica. Tako je i bilo. Patuljci su danju odlazili u goru u rudnike, a Snjeguljica je u njihovu domu radila, kako je najljepše i najbolje znala. Patuljci su bili veoma veseli, što su imali tako lijepu i tako dobru gospodaricu. Često su umiljato razgovarali s njom, a vazda su svoj razgovor dovršavali riječima: »Drago dijete, tvoja će zlobna maćuha sigurno doznati skoro, da si ovdje. Zato je se veoma čuvaj! Ne puštaj nikad nikoga u kuću!«

Kad je kraljica ugledala tobožnja pluća i jetra svoje pastorke, mislila je zastalno, da je najljepša na svijetu.

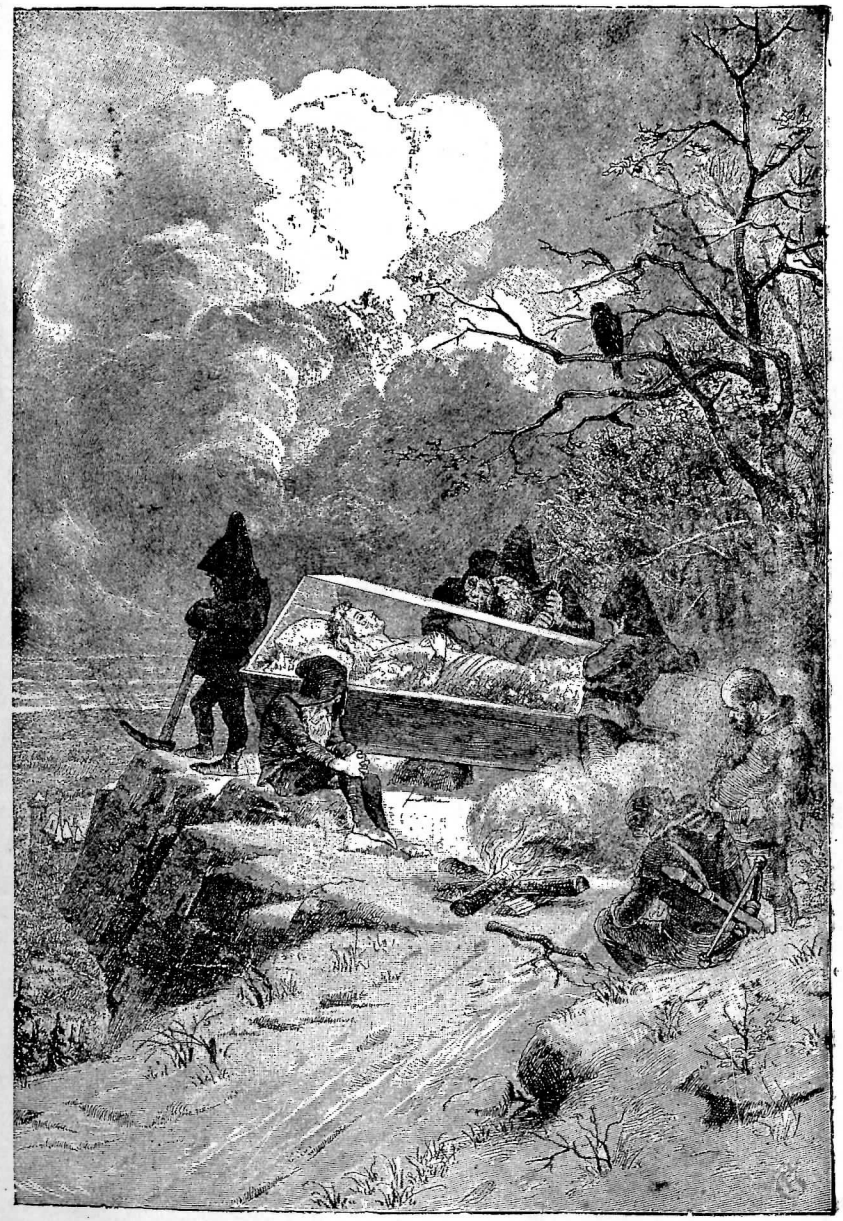

No kad je opet jednom stala pred svoje čudnovato ogledalo te ga zapitala:

»Oj ogledalce, kazuj meni:
Koja je najljepša na svoj zemlji?«

odgovori joj ogledalo:

»Krasotica si ti u meni,
Al najljepša je na svoj zemlji
Mala, divna Snjeguljica,
Mlađahna ti pastorčica,
Iza sedam brežuljaka,
A kod sedam patuljaka!«

Sada se kraljica strahovito razjedi. Znala je, da ogledalo kazuje istinu. Nanovo je počela kovati i snovati, misliti i premišljati, kako bi smakla Snjeguljicu. Zavidnost joj nije dopuštala, da iko na svijetu bude ljepši od nje. Naliči si lice različitim garavim bojama, da je bila nalik na staru babetinu, matoru piljaricu, i ode preko sedam brežuljaka do kolibice patuljaka. Stane pred vrata i pokuca, a Snjeguljica izađe. Starica joj ponudi svakakve robe uz jevtinu cijenu. Nevina djevojčica mišljaše, da joj ta uboga žena ne može nauditi, pak je pusti u sobu. Od mnogih stvari izabra si djevojče svilen pas. Starica je odmah opaše, da bude lijepa tanka struka. Čim je to učinila, nesta djevojčici daha, da se srušila kao mrtva na zemlju. Nato starica veselo ostavi kuću i ode u svoje kraljevske dvorove.

Nastala večer. Došli patuljci i zapanjili se od tuge, kad su svoju milu Snjeguljicu vidjeli na zemlji kao mrtvu. Odmah je dignu i stanu je tresti i trti, ne bi li oživjela. Prerežu joj i pâs — i gle — ona počne malo po malo disati, te se napokon sasvijem osvijesti. Zapitaše je, ko je bio kod nje. Ona im odmah ispripovijeda sve što se dogodilo, dok ih nije bilo kod kuće. Patuljci su po tom

znali odmah, da je to morala biti sama kraljica. Još jednom rekoše Snjeguljici, neka za Boga nikoga više ne pušta u kuću.

Čim je maćeha došla kući, zapita svoje ogledalo:

»Oj ogledalce, kazuj meni:
Koja je najljepša na svoj zemlji?«

A ogledalo odgovori:

»Krasotica si ti u meni,
Al najljepša je na svoj zemlji
Mala, divna Snjeguljica,
Mlađahna ti pastorčica,
Iza sedam brežuljaka,
A kod sedam patuljaka!«

Kad je to čula kraljica, navali joj krv u srce i u glavu. Dugo je i dugo razmišljala, kako bi sasvijem uništila Snjeguljicu. Najednoć se dosjeti. Načini otrovni češalj, pa se obuče kao stara baka i otiđe do Snjeguljice.

Kad je došla pred kuću, ponudi djevojci svakakve robe, a navlastito lijep češalj, ali Snjeguljica nije htjela vjerovati. Napokon reče kraljica: »Ako već i nećeš da kupiš ništa, a ti valjda smiješ razgledati robu.« Djevojka i opet pomisli, da joj starica ne može nauditi, pak je pusti u sobu. Čim je starica koraknula u sobu, ponudi se Snjeguljici, da je malo počešlja. Djevojka joj dopusti, a ona započne posao. No čim se je dotaknula otrovnim češljem glave Snjeguljičine, odmah se ona onesviješćena sruši na zemlju. Starica zlorado se smijući pohrli kući. Uvečer dođu patuljci kući. Prestrašeni opaze svoju Snjeguljicu. Odmah je pretraže, nađu češalj, izvade ga, a Snjeguljica opet oživi i ozdravi. Kad su čuli, kako se je to dogodilo, nanovo je opomenu, neka nikoga više ne pušta unutra, bio ko bio.

Kad je kraljica stigla kući, zapita opet svoje ogledalo, kako je to učinila već dva puta, a ogledalo joj opet odgovori, da je lijepa, ali najljepša je Snjeguljica.

Čuvši i opet te strašne po nju riječi, pozeleni kraljica od jeda. »Ona mora umrijeti«, poviče kraljica, »makar i mene stajalo glave!«

Zatim ode u neku sobicu, u koju nije niko smio zalaziti osim nje. Tu je dugo varila i kuhala, tucala i miješala, dok nije načinila divnu rumenu jabučicu. Ko ju je god vidio, mislio bi da je zaista prava jabuka, a jao onomu ko bi samo zalogaj okusio; odmah bi umro. Kraljica se preobuče u seljanku i otiđe pred kolibicu, u kojoj je prebivala Snjeguljica, te pokuca na vrata. Djevojčica pogleda na prozor i reče joj, da ne smije nikoga puštati u kuću. Seljakinja joj ponudi jabuka, ali Snjeguljica ne htjede ni jedne kupiti. »Ej, pa kad nećeš da kupiš, ja ti poklanjam ovu rumeniku jabuku.« Snjeguljica ne htjede ni to primiti. Seljakinja zato prepolovi jabuku u dvoje, zadrži za se zdravu polovicu, a drugu otrovanu dade Snjeguljici i reče: »Evo, dušo, okusi samo malo! Vrlo su slatke. I ja ću također.« Djevojčica to učini, ali čim je okusila prvi zalogaj, sruši se na zemlju. »Tako valja, moja draga Snjeguljice. Ovaj put te zacijelo ne izliječiše tvoji patuljci«, reče kraljica, pak odjuri kući, smijući se paklenskim smijehom. Čim je stigla kući, zapita svoje ogledalo:

»Oj ogledalce, kazuj meni:
Koja je najljepša na svoj zemlji?«

Ogledalo odgovori:

»Slika je tvoja evo u meni,
Najljepša je na svoj zemlji!«

Sad joj je zlobno, zavidno i pakosno srce bilo zadovoljno, sad je bila blažena, jer se je riješila svoje pastorke.

Patuljci se uvečer vrate kući. Našavši onesviješćenu Snjeguljicu na zemlji, počeše je pretraživati i dozivati k životu, ali bila je mrtva. Plačući i žalosna srca metnu je na odar, te su je čuvali tri dana i tri noći. Sad je naumiše pokopati u crnu zemljicu, ali jer su vidjeli, da se Snjeguljica nije ni najmanje promijenila, već je još uvijek kao živa, načiniše joj divan staklen lijes te je u nj položiše i okitiše vijencima i cvijećem. Kad su sve to učinili, metnuše lijes sa Snjeguljicom na najvišu pećinu, da bude nebu bliže, te su je redomice čuvali, svakoga dana po jedan patuljak, a po svecima i svi zajedno. Cijela je priroda tužila za tom divnom djevojčicom. I ptice i sve šumske životinje bijahu žalosne, što im je nestalo mile divne Snjeguljice, koja im je bila tako dobra i ljubezna.

Dugo je već Snjeguljica ležala na tom brdu, ali se još uvijek nije promijenila niti za vlas. Jednako bijaše bijela kao snijeg, rumena kao ružica, divna kao anđelak. Jednoć dođe u tu goru neki kraljević. Bio je u lovu. Noćio je kod patuljaka. Pokazaše mu visoko brdo, na kojem bijaše izložena čarobna Snjeguljica. Kad je ugleda kraljević, sav se obeznani od ljepote djevojčine. Zamoli patuljke, neka mu dadu lijes i Snjeguljicu, a on će im dati novaca i blaga, kolikogod budu zahtijevali. Patuljci mu odlučno odbiše ponudu. Nato ih kraljević zamoli, neka mu poklone Snjeguljicu, a on će je cijeniti i štovati više nego samoga sebe. Kad su patuljci čuli tako lijepe riječi, poklone mu Snjeguljicu. Kraljević naredi odmah, da je njegovi dvorjanici oprezno i pozorno odnesu na svojim leđima niz goru, a onda u njegovu prijestolnicu, u njegove kraljevske dvorove. Kako su išli, spotaknu se o jedan kamen. Snjeguljica se strese, a iz vrata joj iskoči komad otrovane jabuke. I gle čuda! U taj tren oživi ona i zapanjena zapita: »Bože moj, gdje sam?« Kraljević priskoči, ispripovijeda joj sve, što se je dogodilo s njom, a na koncu joj reče, neka se ništa ne plaši, jer on je ljubi

i voli više od cijeloga svijeta te će je odvesti u svoje kraljevske dvorove, gdje će se vjenčati. Snjeguljici se je to mililo, te je pristala i otišla s kraljevićem kući, gdje se je svadba obavila uz mnoštvo kraljeva i plemića, i uz velik sjaj.

Na tu veliku slavu pozvaše i maćehu Snjeguljičinu. Ona se obuče u prekrasne haljine, stane pred ogledalo i zapita ga:

»Oj ogledalce, kazuj meni:
Koja je najljepša na svoj zemlji?«

Ogledalo odgovori:

»Krasotica si ti u meni,
Al najljepša je na svoj zemlji
Mala, divna Snjeguljica,
Vladarica i kraljica.«

Čuvši te grozne za nju riječi, ne htjede od jeda i ljutosti da ode na svadbu, već prokune strašnom kletvom pastorku. To joj je zaman bilo. Snjeguljica življaše s kraljevićem sretno i presretno. Maćeha je počela od same ljutosti venuti, dok nije doskora sasvim uvenula i umrla.

CVILIDRETA.

Neki je mlinar imao prekrasnu kćerku. Dogodilo se jednom da je razgovarao s kraljem. Kralj mu u razgovoru reče: »Čuješ, mlinaru, čuo sam, da imaš vrlo dobru kćerku.« — »I jest, imam«, reče mlinar, »mudru kćer, koja zna žutu slamu ispresti u suho zlato.« — »To je lijepo i dobro, to mi se osobito sviđa«, reče kralj. »Dovedi sutra kćer u moje dvorove. Ja bih da vidim, može li se to, što si, starče, rekao sada.« Sutradan dođe mlinarova

kćerka u kraljevski dvor, a kralj je odvede u komoricu, gdje je bilo sve puno slame, pa joj reče: »Evo ti dosta slame, pa do sutra ispredi od toga samo suho zlato. Ako to ne učiniš, ode ti djevojačka glava.« Kralj zatvori sam ključem vrata i ostavi djevojku.

Tužno i očajno plakala je mlinarova kćerka. Nije znala sirota, kako bi se prihvatila posla. Ne potraja dugo,

otvore se vrata a u sobicu stupi čovuljak, malen kao mišić. »Šta plačeš, djevojko?« upita on. — »Kako ne bih plakala, kad treba da od ove slame ispredem samo zlato, a ja to ne znam«, odgovori tužna djeva. — »Šta ćeš mi dati, ako ja to ispredem u zlato?« upita opet čovuljak. — »Daću ti svoj đerdan«, odgovori djevojka. Čovuljak primi đerdan i odmah sjedne uz kolovrat. Okrenuo tri puta kolo, i već je bio mosurić pun zlatnih niti. Brže natakne drugi, pa i njega u tri okretaja napuni. Tako je

marljivo preo do jutra, dok nije svu slamu ispreo u zlato. Prije nego što je izašlo sunce, dođe kralj u komoricu i sav se začudi, kad je pred očima opazio toliko zlata. Ali nije ni tim bio zadovoljan, već odvede djevojku u još veću komoricu punu slame te reče: »I ovo da si do sutra isprela u suho zlato, ako ti je mio život.« Kralj otiđe, a čovuljak uđe. On upita: »Djevojko, šta ćeš mi dati, ako ti to ispredem?« — »Evo ti ovaj prsten«, odgovori djeva. Patuljak uzme prstenak, sjedne uz kolovrat, te je preo do jutra i ispreo slamu u zlato. Patuljak ode, a za čas uđe kralj. Kad je opazio, da mu se ispunila želja, silno se začudi, kako je djevojka mogla to učiniti. Lakomo mu srce još nije bilo sito. Po treći put odvede djevojku u još veću komoru i reče: »Ako ovo ispredeš u zlato, bićeš moja kraljica.« Kralj je ostavi, a malo zatim eto patuljka, pak pita: »Šta ćeš mi dati, da ti to ispredem?« — »Šta bih ti dala, kad nemam ništa više«, odgovori djevojka. »Kad mi ne možeš ništa dati, a ti obećaj, kad budeš kraljica, da ćeš mi dati svojega prvoga sina.« Djevojka ne misleći puno obeća, da će mu ga dati. Čovuljak se tim zadovolji, te je marljivo preo i preo, dok nije sve ispreo u samo zlato. Kad je kralj vidio, da mu je želja ispunjena, oženi mlinarovu kćer i tako postane ona kraljica.

Prođe godina, a kraljici dade Bog sinčića. Ona nije ni mislila više na patuljka. Jednoga dana otvore se vrata u kraljičinoj sobi a patuljak uđe i reče: »Daj mi sada, kraljice, svojega sinka, kojega si mi obećala.« Kraljica se zaprepasti, te mu nuđaše sve blago, što je bilo u kraljevini, ali on ne htjede ništa drugo nego sina i samo sina. To je kraljicu tako žalostilo, da je sirota plakala, gorko plakala. Patuljku se sažali pa reče: »Ako pogodiš za tri dana, kako mi je ime, neću ti uzeti dijete.«

Kraljica je mislila cijeli dan i svu noć, kako bi se mogao zvati čovuljak. Razaslala je i mnoge sluge kojekuda,

da se upitaju za sva imena, što ih gdje ima. Sutradan dođe čovuljak i upita je: »No, kako se zovem?« Kraljica upita: »Zoveš li se Gašpar, Melkior, Baltazar?« Tako je nabrajala kraljica silu imena, ali čovuljak odgovori svaki put: »Tako mi nije ime.« Napokon reče: »Doći ću opet sutra.« Kraljica bijaše snuždena, što mu nije mogla pogoditi ime,

te posla još više vjesnika na sve strane, da joj saznaju novih imena. Sutradan kraljica opet ne pogodi, kako se čovuljak zove. Još joj je preostao samo jedan dan, da spase dijete. Neprestano je razbijala glavu, da se dosjeti novim imenima. U rano jutro trećega dana dođe posljednji sluga, kojega je kraljica već željno izgledala. »Jesi li saznao kakvih novih imena?« upita brzo kraljica. »Nijesam, Vaše Veličanstvo, nigdje čuo ništa novo, ali kad sam prolazio šumom, spazih neku kućaricu, pred njom gori oganj, a oko ognja skače čovuljak i glasno pripijeva:

»Sada kuham, sada pečem,
A sada se šumom šećem;
Sutra ću si u dom sina
Ja dovesti kraljičina,
Ako mi ne odgoneta,
Da se zovem Cvilidreta.«

Kad je kraljica čula te riječi, obuze je silna radost, od sreće joj srce burno kucalo, a usne joj se ljupko smješkale. Dođe čovuljak veselo u sobu kraljičinu i tankovitim je glasom zapita: »No, gospo kraljice, kako mi je ime?«

Kraljica ga zapita: »Zoveš li se Grgica ili Tomica?« Patuljak na svako ime kimnu glavom: »Ne!«

»A zoveš li se možda Cvilidreta?« upita kraljica.

»To ti je morao kazati sam nečastivi«, zacvili srdito čovuljak, pa udari desnom nogom tako o pod, da ga je mahom probio, te ga nestalo kao mišića u rupi.

ZLATKO I ZLATICA.

U gustoj šumi stajaše u davnoj davnini nekakva drvena gradina, u kojoj je živjela stara vještica. Danju je bila mačka ili sova ušara, a navečer bi se prometnula u babu. Hranila se divljači i pticama, te ih je znala vješto loviti. Ko bi se na sto koraka približio njenu dvoru, morao je dotle stajati na istom mjestu, dok ga ona ne bi oslobodila. Ako se približi koja djevojčica, stara bi je pretvorila u pticu, zatvorila u krletku i odnijela u svoj dvor, gdje je imala već sedam tisuća krletaka i u njima ptica, koje su sve bile nekoć djevojčice.

Jednog lijepoga dana šetali se tom šumom Zlatko i Zlatica, brat i sestra, koji su se veoma voljeli. Uvijek su

bili zajedno a razgovarali se o svem i svačem, pa kad bi se narazgovarali, uzeli bi svoje igračke, da se njima igraju. Danas su se odlučili na šetnju u bližnju šumicu, da naberu slatkih jagodica za svoje mile roditelje. Pošto su već dosta dugo brali, htjedoše se vratiti kući, ali gle jada iznenada, predaleko su bili zašli u šumu, a Zlatica se ogleda i spazi dvor, te se onaj mah pretvori u pticu slavuljicu. Zlatko se pak nije mogao ni maknuti s mjesta. Malo potom eto stare vještice krupnih crvenih očiju i kriva duga nosa. Ona uhvati slavuljicu, metne je u krletku, a promrmljavši nekoliko nerazumljivih riječi otpravi Zlatka. No on se baci pred baku i stane je moliti, što je ljepše mogao, da mu vrati sestricu. Ali ona ga nije ni slušala, već mu okrenula leđa i otišla u svoj dvor.

Zlatko se ne vrati kući, već ode tu u nekakvo selo i tamo uze čuvati seoske ovce. Jedne je noći snivao čudan sanak. U snu mu se prikaza lijepa, ubava šumica, u kojoj nađe krasan rumen cvijetak, a u čaški mu divno zrno biserovo. Otkinuo taj cvijetak, otišao s njim do dvora stare vještice i sve, što je njim dodirnuo, opet se stvorilo, kako je nekoć bilo. Tim je cvijetkom spasao i svoju sestricu Zlaticu. Odmah ujutro, čim se probudio, zače tražiti po brdinama i dolinama, ne bi li našao taj cvijetak. Tražio je devet dana, a desetoga jutra nađe uistinu lijep, rumen cvijetak s divnim zrnom biserovim. Dan i noć je išao s njim, dok nije došao na sto koraka blizu staroga dvora. U taj mah opazi, da nije na tom mjestu kao prikovan, već da se može micati po volji. Kad je Zlatko došao do vrata staroj gradini, odmah se otvore, a on stupi u dvorište. Tu je prisluškivao, na kojoj strani ptičice pjevaju i brzo ih začuje.

Pođe za glasom i dođe do velike dvorane, u kojoj je starica baš hranila zarobljene ptice. Čim spazi Zlatka, razljuti se silno, te zače na njega rigati samu žuč i otrov, ali mu nije mogla u blizinu, jer ga je branio čarobni cvi-

jetak. Kad se je uvjerila baka, da je izgubila svu moć i snagu, pograbi brže krletku, u kojoj je bila njegova sestrica, i poleti prema vratima. Zlatko skoči hitro do stare vještice, dodirne lijepim cvijetkom krlečicu i staricu, pa gle čuda, onaj tren se slavuljica stvori u njegovu milu sestricu, a vještica se sruši mrtva na zemlju, koja je i proguta. To ne bijaše još sve. Svih sedam tisuća krletaka, što su bile u dvorani, nestane, a ptice se u njima pretvore u lijepe djevojke. Stare gradine nije više bilo, već sami lijepi novi dvorovi. Između onih sedam tisuća djevica stupi jedna, najljepša, pred Zlatka, preda mu zlatnu knjižicu i reče: »Ti, mladiću, nisi samo spasitelj svoje sestrice, već i svih nas. Za nagradu si postao gospodar svih ovih krasnih dvorova, kako u ovoj zlatnoj knjižici piše. Svi ti kličemo hvala, što si nas spasao, i želimo ti: uživao sretno i milo svoje bogatstvo sa svojom sestricom i svojim dragim roditeljima, koji kukaju i žaloste se zbog vas, što vas je nestalo iz njihova miloga vam krila. Živjeli!« Sve su djevojke čestitale bratu i sestri, a zatim doveli iz obližnjega sela i njihove roditelje, te su oni s djecom živjeli otsad sretno i zadovoljno, pa još i danas žive.

MLINARSKI MOMAK I MACA.

U nekom mlinu živio stari mlinar. Nije imao ni žene ni djece, već samo tri mlinarska momka. Jednoga dana reče: »Čujte, momci, ja sam već ostario. Doskora ću umrijeti. Hajdete u svijet, pa koji mi dovede najljepšega konja, njegov je mlin, a mene neka dohrani do konca moga života.«

Momci se dali na put. Noć ih stigla kod neke spilje. Zašli u nju. Čim je svanula zora, odu dva starija momka,

a najmlađega, koji se zvao Roko, svojega druga, ostaviše u spilji, neka dalje spava. Držali su ga suludim, pa nijesu htjeli putovati s njim.

Kad se on probudio, opazi, da je sam. Izađe i ode šumom. Najednoć sretne neku macu. Ona ga upita, kamo ide. On joj kaže, da traži svijetom najljepšega konja. Maca mu reče, neka pođe k njoj u službu na sedam godina, a onda će mu ona dati, što traži. Momak smisli, otkud maci konj, ali ipak ode k njoj u službu.

Došli u njen začarani dvorac. Bilo je u njem mnogo maca, a sve su dvorile i služile ovu, koja je dovela Roka. Bilo mu je tu vrlo udobno. Posla nije baš mnogo imao. Svakoga je dana morao srebrnom sjekiricom na sitno cijepati drva. Za to je dobivao dobra jela i pila, a mace ga svaki dan oblačile i obuvale, uveče mu izuvale cipele, svlačile odijelo i raspremale krevet, a da slađe usne, tri su mu mace svirale i pjevale.

Sedam mu godina minulo kao pol ljeta. Prije no što će otići, reče maca: »Sada mi moraš još nešto načiniti. Evo zlatne i srebrne građe i alata. Od svega mi toga sagradi lijepu kućicu.« Roko se prihvati posla i sagradi željenu zgradu. Milina ju je bilo gledati. Ne da ni u se gledati, kako se sjaji. Sada zatraži Roko svoju platu.

Maca otvori vrata sjajnoj kućici, a u njoj stoji dvanaest hata gizdavih krasnih, da ih uistinu nigdje nije bilo ljepših. »Od ovih ćeš dobiti jednoga konja, ali ti ga sada još ne dam, već ti obuci svoje staro odijelo i otiđi kući, a za tri dana eto me u mlin, kuda ću ja sama dovesti konja i predati ga tvomu gazdi«, reče maca.

Roko se zadovolji i učini sve, kako maca reče. Ode i dođe u mlin. Njegovi su drugari bili već doveli konje. Jedan je bio ćorav, a drugi hrom. On ispripovijeda mlinaru, da će njegov stići tek za tri dana. Stariji se tomu smijali i rugali, pak nijesu vjerovali, nijesu mu čak ni

puštali više da spava u mlinu, već je morao negdje u suši na slami noćivati sve tri noći.

Osvanuo treći dan. U dvorište dojuri krasna bogata kočija, okovana zlatom i srebrom i urešena dragim kamenjem. Na boku sjede kočijaš i sluga, a u kolima divna mlada djevojka u kraljevskim haljinama. Oni upitaju, gdje je najmlađi mlinarski momak. Doveli ga pred djevojku. Sluga ga je morao odmah oprati i obući u kraljevske haljine. Mlinar je dobio dva konja i k tomu još mlin, a Roko se vjenčao s djevojkom. Ta kraljevna bijaše ona ista šarena maca, koju je Roko spasao, služio joj sedam godina vjerno i pošteno. Bili su mnogo godina sretni i zadovoljni, a drugovi su mu zavidjeli sreću.

ZLATNA PTICA.

Živio nekoć kralj. Imao je za dvorom krasan vrt, a u vrtu je stajala jabuka, koja je rodila zlatnim plodom. Jabuke se svaki dan brojile, ali bi sutradan bila uvijek po jedna manje. Kralj zapovjedi, da se svaku noć postavi straža pod jabuku. Imao je kralj tri sina. Prvu noć otišao pod jabuku najstariji. Nastala ponoć. Sin zadrijemao i zaspao, a ujutro opet nema jedne jabuke. Drugu noć ode srednji brat, da čuva jabuku. Njemu se dogodilo, što i najstarijemu bratu. Napokon ode najmlađi. U njega je otac najmanje imao vjere. Nastade ponoć. I njemu dođe drijem i san, ali on protare rukom oči, zapjeva pjesmu i nije zaspao. Baš kad je odbilo dvanaest sati, začuje kako zrakom šume krila. Doletjela zlatna ptica, sve se sjaji oko nje, kako je divna. Sjela na jabuku i otkinula jednu. Sin brže bolje namjeri puškom, odapne — ali ne pogodi ptice. Tek jedno joj pero spade na zemlju. Mladić ga digne i

odnese u jutro ocu, da vidi. Kralj sazove savjetnike, a oni pregledavši pero rekoše, da vrijedi više no cijelo njegovo kraljevstvo. Kad je to čuo kralj, zaželi da mu je i cijela ptica, čije je to pero.

Prvi se dao na put u svijet najstariji brat, da nađe i ulovi zlatnu pticu. Kako je mislio, da je veoma mudar, nije ni sumnjao, da će uspjeti. Putujući nekoliko dana dođe do šume. Tu opazi kraj grma liju. Naperi pušku, da je ubije. Lisica mu se moli, neka je ne ubija, a ona će mu zato dati dobrih savjeta. »Kad prođeš ovu šumu, doći ćeš u selo. U selu su dvije krčme. Jedna je sjajno rasvijetljena, a u njoj narod veselo pjeva, svira i igra. U tu se ne navraćaj, već u drugu sasvijem skromnu, u kojoj nema ni krike ni vike, ni svirke ni pjevanke.« Mladić pomisli: šta me i može svjetovati ta luda zvijerka, odapne, ali promaši, a lija put pod noge, pa bježi. Zatim ode u selo. Nađe obje krčme. »Bio bih lud, da ne idem u ovu krasno rasvijetljenu i veselu«, reče i uđe. Ostade u njoj i zaboravi na oca, na zlatnu pticu i na sve dobre nauke.

Iza nekoga vremena otputi se srednji brat u svijet, da traži zlatnu pticu. Njemu se dogodilo kao i najstarijemu bratu.

Prođe i opet neko doba. Sad se dade na put najmlađi brat. I on sretne liju, ali je ne htjede ubijati; bio je milokrvna srca. Lisica mu rekne isto, što i njegovoj braći. A jer je bio tako dobar, reče mu lija, neka stane na njenu repinu, da što prije dođe u selo. On je posluša i stane joj na rep. Lija potrči, i letjela je, kao da je vile nose, a s njom i kraljević. Za čas su došli u selo. On opazi obje krčme, ali se svrati u skromnu i tihu. Sutradan rano urani i nastavi put. Na polju sretne opet liju. Ona mu opet reče: »Stani mi na rep. Odvešću te u velik grad, pred kojim je pala silna vojska, ali se ne boj, jer su svi pozaspali. Možeš pored vojske mirne duše proći u dvor i

kroza sve sobe, a kad dođeš u zadnju odaju, opazićeš zlatnu i drvenu krletku. U drvenoj je zlatna ptica. Ali nemoj da pticu iz drvene krletke metneš u zlatnu.« Kako reče, tako i bi. Ali kad je vidio pticu u drvenoj ružnoj krleci, bude mu to žao, pa je metne u zlatnu, kakva i dolikuje tako krasnoj ptici. Tek što je to učinio, zafićukne ptica glasnim fićukom, a četa vojnika se stvori u sobi,

te kraljevića odvedu u tamnicu, a sutradan ga osude na smrt. Kralj ga ipak pomilova, ali uz pogodbu, da mu dobavi zlatnoga konja, koji je brži od vjetra. Ako ga dovede u dvor, za nagradu će dobiti još i zlatnu pticu.

Kraljević ode tužan. Nije znao, gdje bi našao zlatnoga konja. Putem sretne opet staru svoju znanicu, liju. »Jesam li ti rekla, da me slušaš? Ne bi bilo svega toga, da si pazio na moje riječi. Ali ne boj se, ja ću te i opet odvesti onamo, gdje je taj zlatni konj. No pazi, da na konja ne metneš zlatne uzde i zlatno sedlo, već prosto i drveno.«

I opet on stao liji na rep i ona ga za čas donijela pred krasnu kraljevsku staju. Oko nje mnogi konjušari, ali već spavaju. Kad uđe, spazi zlatna konja. Sjaje se, ne da ni u se gledati, ali na njemu drveno sedlo i proste uzde, a pored njega visi krasno, sjajno, zlatno. Nije mogao srcu odoljeti, već skine prosto i namjesti zlatno. Uto zarže konj, a konjušari dođu u staju i zatvore ga u tamnicu, da bude sutradan pogubljen. Kralj mu pokloni život, ali mu naloži, da dovede u dvor krasnu kraljevnu iz zlatnoga grada. Za nagradu će dobiti zlatnoga konja.

S teškim srcem ode u bijeli svijet, da nađe zlatni grad. Putem se sastane sa starom svojom znanicom lisicom. »Zašto me i opet nijesi slušao?« reče ona. »Još jednom ću ti pomoći. Odvešću te onamo. Kraljevna će se šetati po perivoju sama samcata. Približi se k njoj i reci joj, ko te je poslao po nju. Ona će pristati da pođe s tobom, samo joj nemoj dopustiti, da se oprosti s roditeljima, jer si onda propao.« Kako reče, tako je i bilo. No kraljevna ga je vrlo usrdno molila, pa i pala na koljena preda nj i zaklinjala ga, neka dopusti, da se oprosti s roditeljima, a onda će rado poći s njim. On nije mogao da joj ne udovolji želji. No kad su roditelji čuli i vidjeli, što se ima dogoditi, razjedili se te ga bacili u tamnicu.

Sutradan će reći kralj: »Mladiću, ako ovaj veliki brijeg, što se nalazi pred mojim dvorom, razneseš za osam dana, da mi ne zatvara vidika, daću ti svoju kćer za nagradu, a uz nju i zlatnoga konja i zlatnu pticu, koje već od prije znaš, jer ja sam svemu tomu gospodar.« Mladić ode tužan na posao. Razvozio je silno brdo. Bilo je već sedam dana rada, a od brijega nije odvalio još ništa. Pod veče se sastane sa svojom lijom. Ona mu reče: »I opet me nijesi slušao, no neka ti bude, idi samo mirno spavati, dosta si se za ovih sedam dana namučio i napatio.« Sutradan nije više bilo brda, već vidik otvoren na sve strane po cijelom svijetu. Kralj je morao održati svoju riječ.

Kraljević i kraljevna sjeli na zlatnoga konja, zlatna ptica pršala nad njima, a lija trčkala za njima. Prije nego što su stigli i ušli u dom kraljevićeva oca, zaustavi ih lija i zamoli kraljevića uzdignutim prednjim nogama, neka sad puca u nju, jer da je to njeno spasenje. Kraljević nije to odmah htio učiniti, ali kad lija nije nikako htjela da ga pusti u dom, namjeri on, odapne, a od lije se stvori krasan mladić. Bijaše to brat lijepoj kraljevni. Sad pođoše u dvor. Otac ih vrlo veselo dočeka i bijaše presretan, što se je domogao zlatne ptice, zlatnoga konja i što mu se najmlađi sin oženio kraljevnom iz zlatnoga grada. Doskora se i njegova jedinica kćerka udala za brata kraljevne iz zlatnog grada.

A druga braća? Bog zna, gdje su. Nestalo ih. Tumaraju nekuda svijetom, pa traže svojom mudrošću i ohološću zlatnu pticu, ali je neće naći.

Iza dugoga se vremena vratili kući. Ala su razrogačili oči, kad opaziše, što se je dogodilo. Da i njima ne bude žao, oženio ih otac sa dvije kraljevne iz dvora zlatne ptice i iz grada zlatnoga konja, te su tako svi bili sretni i zadovoljni, ali je najmlađemu bratu bilo najbolje uz najmlađu i najljepšu kraljevnu, a i zaslužio je to, kad je bio tako dobra srca.

TRI BRATA.

Bila tri brata, kukavna i siromašna. Dvojica bijahu pametna, a treći sulud. Živjeli su vrlo nevoljno od onoga, što bi zaslužili nadnicom. Taj im život omrznuo. Odluče da se najme u koga kao sluge. Ostave zato svoj rodni kraj i krenu glavom bez obzira. Slučaj ih namjeri na bogata vlastelina. On ih primi u službu i odmah ih otpremi za ovcama, koje su bile jako daleko od njegovih dvorova.

Radi dalekoga puta morao je svake subote po jedan brat odlaziti, da od vlastelina donese hrane. Ispočetka su uvijek odlazila dva pametnija brata, ali kad im je to napokon dodijalo, rekoše budalastomu, da on sad mora ići po hranu, jer je njemu došao red.

Budalasti bijaše odmah pripravan, pa uzme vreću i otrči preko polja kao zec. Spremivši doma svu hranu u svoju vreću uzme put pod noge i krene natrag.

Nosi on, nosi hranu, ali mu u pô puta otešča; zato baci vreću na zemlju, zajaše na nju, te ju stane dekati, ali ona ni s mjesta. Dakako da ju je i štapom omjerio uz rebra i niz rebra, ali ona ni pedlja naprijed.

Kad mu je već dosadilo jahati, uprti opet vreću te je ponese dalje. No kad mu se opet navrže na pamet, da je već prevalio pô puta, strese opet vreću sa pleća na zemlju te je jahao i gonio govoreći: »Dugo sam te nosio, sad ti moraš mene, makar ti ispala oba oka, inače ću ti sva rebra slomiti.« Počne vreću i milovati, da bi kakogod pošla, ali sve uzalud. Izvrne stoga med u jed, začne je lupati sa sviju strana i ne prođe se, dok se ne poče iz nje prosipati zaira; a onda uprtivši vreću na pleća sve skokom odleti k braći.

Ovi su ga već odavna izgledali, jer su baš pošteno bili ogladnjeli. Pitaju ga braća, gdje je tako dugo. On im sve na dlaku ispripovijeda što je radio. Braća se nasmiju, dohvate se vreće, otvore je, ali imaju i što vidjeti; sva je hrana na mrvice istučena.

U subotu iza toga ne htjedoše ga poslati, nego ga ostaviše kod ovaca, veleći mu: »Danas idemo mi po hranu, a ti dobro čuvaj ovce. Tri puta na dan puštaj ih u livadu, pa im natresi zrelih krušaka.«

»Samo vi idite«, odgovori on, »ja ću sve učiniti, kako ste mi naredili.«

Odu braća, a on pusti ovce u livadu i dotjera ih pod jednu rodnu krušku. No prije nego što će se popeti na

nju, zapovjedi ovcama, da mu svaka ostavi po dvije kruške, jer će ih inače pobiti radi neposlušnosti. Kukavne ovce na svoju nesreću ne poslušaju, nego pojedoše sve kruške, koje su pale, osim dvaju ovnova, kojima posluži sreća, da su im se kruške zatakle na rogove.

Kad je luđak sišao s kruške, učini što reče. Poubija sve ovce, samo ne ona dva ovna.

Tek što je dovršio svoj posao, eto njegove braće s hranom, te ga pitaju, šta je s ovcama. On im odmah reče sve,

kako je uradio. Čuvši to braća, prestraše se i zabrinu, kako će to sakriti, da im ne bi saznao vlastelin. Stanu ludoga brata grditi do zla boga, što to učini. Napokon iskopaju veliku jamu i strpaju u nju sve mrtve ovce, zatim odu vlastelinu, da im plati, što su zaslužili, a odlučili su bili da potom pobjegnu glavom bez obzira.

Kad je razumio vlastelin, da će otići od njega, bude mu žao, ali isplati svu plaću najstarijemu bratu. Kad opazi luđak, da njemu gospodar ne da novaca, reče: »Gospodaru, kamo meni novci? Ja sam vukao po dvije, a oni samo po jednu.« Vlastelin ga nije razumio i htjede ga upitati, šta to misli, ali ga braća ispričaše njegovom budalaštinom.

*

Poslije toga pođe gospodar, da vidi svoje ovce. Kad na mjesto, nema ovaca. Pošalje sluge u potjeru za braćom, da ih ulove i dovedu pred njega. Sluge uloviše braću a gospodar ih baci u tešku tamnicu, da tamo četiri godine čame.

Proboravivši tri dana u toj tamnici, počne luđak lupati i vikati: »Zar nas neće pustiti?«

Braća mu nato odgovore: »Ah, tu će nama istruhnuti kosti, nikad nećemo izaći odavde.«

Luđak se nato osmjehnu, pak dođe k vratima govoreći braći svojoj: »Ako će vaše kosti da truhnu ovdje, moje bogme neće.«

Priđe k vratima, prihvati ih objeručke, drmne njima nekoliko puta i izbaci ih, uprti ih na leđa i rekne braći: »Hodite sa mnom!«

Oni se natisnu za njim na razvaljena vrata i tako pobjegnu, a niko ih nije opazio. Kad su prevalili priličan put, stignu u šumu i tu stanu pod jednu topolu. Luđak sada reče: »Ja sam, braćo, umoran, a ovdje ne smijemo prenoćiti i ni otpočinuti, jer bi nas ko mogao naći; nego hajde da ova vrata podignemo među grane na najvećem drvetu, sjednimo na njih, i tako nas neće niko vidjeti.«

Braća privole i učine, kako je govorio.

Poslije malo vremena eto crne noći. Uto stigne baš pod ono drvo cijela četa hajduka, noseći sa sobom silu blaga. Tu ga rastovare i sjednu večerati, ne misleći, da bi ko bio na drvetu. Kad su bili hajduci u pô večere, stane se luđak namještati kao kvočka na jajima, te reče braći: »Ustanite malko, da ljepše smjestim vrata, jer mi je ovako nezgodno sjedjeti.«

Braća ga i opet poslušaju, te se dignu i stanu na druge grane, a luđak dohvativši vrata, da ih bolje namjesti, pograbi ih tako nespretno, da su mu ispala te se srušila baš među razbojnike. Prestrašeni ovim nenadanim događajem pobjegnu hajduci bez traga, ostave sve jelo i sve blago, a nijedan se ne vrati više, jer su se bojali da ih ne uhvate. Braća su ga i opet grdila, što je uradio, jer su se bojala razbojnika. Ali kad luđak vidi, da nema nikoga ni blizu, siđe s drveta, pa stane jesti slatku večeru i dozivati braću da dođu. Kad su se svi dobro i slasno navečerali, pokupe sve blago i odu s njim na drugo drvo, gdje su prenoćili, a sutradan u ranu zoru krenu u svoj rodni kraj, gdje su živjeli još dugo, veselo, sretno i zadovoljno, a brata nijesu nikad više zvali luđakom.

BIJELKA I RUMENKA.

Neka siromašna udovica živjela je sama samcata u svojoj kolibici. Pred kolibicom je bio vrt. U njemu su rasla dva busa ruža. Jedan je cvao bijelim kao snijeg ružama, a drugi rumenima. Udovica je imala i dvije kćeri, nalik na te ruže, zato se i zvala jedna Bijelka, a druga Rumenka. Obadvije su bile pobožne i dobre, radine i neumorne. Ne znam, ima li još takvih djevojaka na svijetu. Bijelka bijaše nešto mirnija i blaža od Rumenke. Ova je voljela skakati po livadama i poljima, gdje je skupljala cvijeća i ptica pjevica. Bijelka je voljela ostajati u kući uz majku te joj pomagala u kućanstvu, ili joj štogod čitala poslije rada. Djevojčice su se toliko ljubile, da su se uvijek hvatale za ruke, kad bi izašle kamo na šetnju. Kad Bijelka rekne, da neće nikada ostaviti jedna drugu, odmah bi dometnula Rumenka: »Ne, ni do hladnoga groba«, — a majka bi zaključila: što jedna ima, neka dijeli s drugom. Često su obje odlazile u šumu i ondje amo tamo skakale, ali im nijedna životinja nije ništa činila na žao. Zečići su im iz ruku jeli kupus, srne pasle pokraj njih, jelen poska-

kivao veselo ispred njih, a ptičice sjedjele mirno na grančicama, pjevale sve pjesmice, koje su god umjele. A kad bi ih u šumi zatekla noć, ništa im se ne bi dogodilo. Zajedno bi legle na meku mahovinu i spavale do zore, a onda se uputile kući k svojoj miloj majci, koja nije ni najmanje bila zabrinuta za njih. Ta znala je, da dobru djecu čuva dragi Bog.

Kad su tako jednoć prenoćili u šumi, pa ih stala pozdravljati rujna zora, opaze kako uz njih sjedi krasno dijete u bijeloj sjajnoj odorici. Zadanilo, a dijete ustane, pogleda ih prijazno — ali nije govorilo ni riječce — i ode u šumu. Kad su djeca ustala, opaze u strahu, da su spavala nedaleko od nekog ponora. Da su u mrkloj tami koraknuli još dva tri koraka, evo ih na dnu gotove propasti. Majka im kod kuće reče, da to dijete uz njih nije niko drugi bio već anđeo čuvar, koji dobru djecu čuva i brani.

Bijelka i Rumenka očistile bi svaki dan majčinu kolibu tako krasno, da je bila milina zaviriti u nju. Lijepa je Rumenka svaki dan bila reduša. Prije nego što ustane majka, savila bi krasnu kitu cvijeća, umetnula po jednu ružu iz poznatih ružinih busova i stavila pred majčinu postelju. A zimi bi Bijelka zapalila vatru svakoga jutra i objesila nad njom mjedeni kotlić, koji se je sjajio kao od zlata. Uveče bi znala majka reći: »Bijelko, zatvori vrata.« Zatim bi sjeli uz ognjište, majka bi natakla naočare i čitala iz neke velike knjige, a djevojke slušale, sjedjele i prele. Uz njih je na zemlji ležalo janješce, a iza njih sjedjelo na nekom prutiću bijelo golupče, glavice zataknute pod krilo.

Kad su tako jedne večeri povjerljivo sjedjele, čuju kako neko kuca na vratima. Zacijelo želi neko da uđe. Majka rekne Rumenki, neka otvori. Biće da je kakav putnik, koji traži noćište. Rumenka ode i otvori vrata misleći, da je siromašan čovjek. Prevarila se. Bio je pravi

medo, a debelu glavu turio kroz vrata. Rumenka zakriknu i skoči natraške, janje zableji, golupče uzleti, a Bijelka se sakrije iza majčine postelje. Medo progovori pravim ljudskim glasom: »Ne bojte se, neću vam ništa učiniti, ja sam

se napolak smrzao, pa se želim samo malo ogrijati.« — »Siromašni medo«, reče majka, »legni uz ognjište, ali pazi, da ti se ne pripali krzno.« Zatim pozove Bijelku i Rumenku: »Dođite ovamo, ne bojte se, taj vam medo neće ništa na žao učiniti.« Dođoše. Zamalo se pokazalo i janje, a i golupče se nije više bojalo. Medo će za čas: »Djeco, dajte stresite snijeg s moga krzna.« I djeca donesu metlicu

te ga sasvijem očiste. Medo se onda pružio uz vatru te je mrmljao radosno i lagodno. Doskora postadoše djevojke sasvijem povjerljive spram novoga gosta, šalile se s njim i poigravale. Čas bi mu sjele na leđa, čas ga draškale šibikom, a medo samo zadovoljno mumljao, pa se djevojke od srca smijale tomu nezgrapnomu glasu.

Kad je bilo doba da idu spavati, ostade medo uz ognjište, a majka ode s djevojčicama u pokrajnu komoricu. Ujutro medo opet ode. Uveče se je garavi gost svaki dan vraćao u tu kolibicu. Trajalo je tako sve do proljeća. Kad je nestalo snijega i zime, izostao i medo. Djevojke su veoma žalile za njim. Ta bile su se već tako naučile na njega.

Jednoga dana pošalje majka kćerke u šumu, da nakupe suhoga granja i grančica. Došavši do golemog panja začuju neko šuštanje. Približe se i opaze čudo od čovjeka, patuljka kolik je pedalj, a brada mu duga metar, zapala u procijep u panju, pa čovuljak skače lijevo, desno, gore, dolje, nikako ne može da se oslobodi. Djevojke se nasmijale, ali za čas priskočile, škaricama prirezale pri kraju bradu, i patuljak se oslobodio. Čovuljak se razljutio na djevojke, što su mu nakazile gizdavu bradu, izmucao nekoliko nezadovoljnih riječi, bacio na svoja leđa sjekiricu i vrećicu i odjurio u šumu.

Iza nekoliko dana pošle djevojke loviti ribe. Kad su došle blizu rijeke, opaze i opet onoga patuljka. I on je lovio ribe. Na udicu mu se ulovila velika riba, i brada mu se zaplela u povraz od udice. Sad će ga riba povući u vodu, pa je propao. U dobar čas došle djevojke i priskočile mu u pomoć. Nije bilo druge, trebalo se i opet prihvatiti škarica. Patuljak je opet mrmljao, prigovarao, što su mu prikratile bradu, bacio na leđa vrećicu punu sjajnoga bisera i nestade ga.

Dogodilo se, da su obje djevojke morale u grad po robu. Put ih je vodio šumom, a zatim preko nekoga brda,

koje je bilo puno samoga kamenja i klisurina. Najednoć opaze nad sobom silnu orlušinu. Spušta se k zemlji. I gle, nedaleko opaziše staroga znanca patuljka. Baš na njega se spustio orao. I već ga htjede odnijeti u nebeske vedrine, ali djevojke stigle u pravi trenutak, pograbile patuljka i istrgnule ga iz kljuna krvožednoj grabilici. Čovuljak ih i opet neprijazno omjerio od pete do glave, psovao, prebacio punu vrećicu dragoga kamenja preko leđa i zamalo ga nestalo u bližnjoj podzemnoj spilji.

Poslije podne vraćale se djevojke kući, i opet naišle putem na patuljka. Iznenadile ga. Nije on ni izdaleka mislio, da će sada iko proći ovuda. Bio je razastro pred sobom cijelu hrpu dragoga kamenja. Sunce sa zapada bacalo je svoje zrake u to sjajno kamenje, pak se sjalo još mnogo jačim i ljepšim sjajem, tako da se gotovo nije ni moglo gledati. Čovuljak se razljuti, što su ga djevojke baš sada zatekle u tom poslu. Ali gle jada! Još ga je iznenadio neki mrki gost. Iz obližnje šume nadošao suri medo, pak pravac k patuljku. Ovaj mu se moli, neka mu se smiluje, neka mu pokloni život, a on mu drage volje prepušta sve to drago kamenje i ove dvije djevojke. Medo ga nije slušao, već ga hladnokrvno zagrlio šapama i mrtvoga sastavio sa zemljom.

Djevojke su već bile nagnule u bijeg. Medo im dovikne, neka se ne boje, jer on je njihov znanac, koji se je preko zime grijao noćima kod njih. Bijelka i Rumenka ga prepoznale po glasu i stale. Kad je došao do njih, spadne s njega suro krzno i on se prometne u stasita mladića, koji im ispriča, da je mladi kraljević, a onaj ga je patuljak urekao bio u medvjeda i prisvojio sve njegovo bogatstvo. S njegovom je smrću nestalo i njegove moći, a medo opet postao čovjek.

Konac toj pripovijesti je taj, da je Bijelka postala žena tomu kraljeviću, a Rumenka se udala za njegova brata, te su još dugo živjeli u sreći, zadovoljstvu i u strahu Božjem.

CRVENKAPICA.

Živjela je nekoć vrlo mila i nježna djevojčica. Nije više imala oca, ali za to dobru majčicu i bakicu. Djevojčica je tako bila ljubazna i dobra, da ju je ljubilo i staro i mlado, a najviše njena baka, koja joj je znala više puta, a osobito za Božić, darovati svakojakih darova. Tako je dobivala lutaka i posteljica, odijela i kolača, krušaka i rumenih jabuka i još mnogo koječega, što bi joj srce željelo i htjelo. Od svih stvari najviše joj se milila crvena baršunska kapica. Ta joj je kapica tako lijepo pristajala, da nije više nikada htjela druge nositi. Po toj je kapici i dobila ime Crvenkapica. Niko je nije drugačije nazivao već samo ovako.

Baka joj je živjela daleko u gustoj šumi. Jednom oboljela jako. Niko joj nije kuhao, zato reče majka djevojčici: »Crvenkapice, baka ti je bolesna. Priredila sam joj kolača i ovu bocu dobroga vina. Ti ćeš joj odnijeti sve to, da se malo okrijepi. No je li, drago dijete, ti ćeš vrlo pažljivo hoditi putem? Nećeš razbiti staklenicu? A kad dođeš k baki, lijepo je pozdravi, pa joj poželi, da doskora ozdravi.«

Crvenkapica obeća, da će sve najbolje obaviti; metne kolač i vino u košaricu, pa ode veselo k bakici.

Kako je Crvenkapica ušla u šumu, iziđe pred nju vuk. Nije još nikada bila vidjela takvu životinju niti čula za nju, pa nije zato ni znala, kakvo je to krvoločno i pogibeljno zvijere. Sasvijem mirne duše stupala je dalje, ne mareći za vuka, koji joj se eto i približio i nazvao joj: »Dobro jutro, Crvenkapice! Kamo ideš?« Crvenkapica odzdravi čedno: »Hvala lijepa, dragi gospodine, idem k bolesnoj bakici.« — »Tako, k njoj ideš? A šta ćeš kod nje, ako smijem pitati, drago dijete?« reče vuk. — »Evo nosim joj ovaj kolač i vina, da opet stekne snage i sile;

*

ona si sada u bolesti ne može kuhati, pa joj je zato majka poslala ove stvari«, rekne opet Crvenkapica.

»A sada mi reci, mila djevojčice, gdje stanuje tvoja bolesna bakica?« upita dalje vuk. — »Nedaleko odavde — jedva je još četvrt sata donde. Ta valjda znate njenu kućicu? Pred njom stoje tri lijepe bukve. Uz kuću ima i vrt, koji je ograđen živicom. U vrtu ima dobrih krušaka, rumenih jabuka, slatkih šljiva i drugog različitog voća. Vi ste baš došli odonud, morali ste dakle i sami vidjeti i kućicu i vrt«, brbljala je Crvenkapica. — »Dakako da sam to vidio, ali nijesam znao, da je tamo tvoja bakica«, reče vuk, kojemu je gubica bila već sva puna sline, gledajući djevojčicu i misleći, kako bi bilo, da je sad odmah požđere. Ipak ne učini to, već naumi najprije proždrijeti staru baku, a onda Crvenkapicu kao slađan zalogaj.

Vuk je pratio djevojčicu komadić puta i s njom se ovako razgovarao: »Kako je to, Crvenkapice, da ti uvijek samo preda se gledaš, a ne obazireš se ni lijevo ni desno; zar ti ne čuješ veselo pjevanje i cvrkut ptica pjevačica? Zar ti ne vidiš krasnoga cvijeća, što kraj puta cvate? Pa to cvijeće nije samo lijepo za oko, već je i zdravo kao lijek.« Čuvši to Crvenkapica pomisli u sebi: »Aj, aj, nije li ovaj gospodin možda kakav učeni liječnik, koji se razumije u bilje? On bi mi mogao pokazati kakvu travu ili biljčicu, kojom bi se mogla izliječiti moja dobra bakica.« Zato i upita odmah vuka: »Dragi gospodine, vi valjda razumijete liječiti, ne bi li htjeli biti tako dobri, pak mi reći, nema li među ovim biljkama i takvih, koje bi pomogle mojoj baki?« — »Dakako da ima, evo ih odmah nekoliko, ja dobro poznajem sve ljekovito bilje«, reče lukavi vuk.

A vuku će Crvenkapica: »Od srca vam hvala, dragi gospodine liječniče, što ste tako prijazni, pak mi pokazaste ovaj lijek. Odmah ću ga natrgati za bakicu.« Još malo je vuk bio uz djevojku, a onda reče: »Draga Crvenkapice,

ja moram sad posjetiti još jednu bolesnu gospođu, da joj olakšam boli. Budi mi zdrava, pa obavi sve dobro i u redu.« Kad je izgovorio ove riječi, pohrli pravcem u kolibu k bakici, a Crvenkapica je još vazda trgala to tobože ljekovito bilje.

Kad je vuk došao do kućice, bila je zatvorena, ali to ga nije smetalo, već on pokuca na vrata. »Ko je?« upita starica. »Ja sam, Crvenkapica«, odgovori vuk djevojčinim glasom; »poslala me je majka ovamo, draga bakice, donijela sam ti pogače i vina.« — »Pritisni samo kvaku, ja ne mogu ustati, da otvorim, draga moja Crvenkapice, znaš, da sam bolesna.« Vuk učini, kako je rekla starica, i skoči u sobu. Migom se baci na postelju i proguta ubogu bakicu najedanput cijelu cjelcatu. Kad je svršio taj posao, obuče se u odijelo staričino i legne u postelju. Na glavu navuče kapu, a na nos natakne naočare i tako je očekivao ubogo djevojče.

Nije potrajalo dugo, eto Crvenkapice. Drži ona u jednoj ruci košaru, a u drugoj veliku kitu različitog bilja. Čudom se začudi, kad nađe otvorena vrata. Srdašce joj burno zakuca, kad je stupila u sobu. Nikada joj nije bilo tako tjeskobno pri duši kao danas. Najednom opazi bakinu postelju i u njoj vuka. Crvenkapica pomisli, da se je uboga starica tako silno promijenila u bolesti. Od straha joj ispade kita cvijeća iz ruke.

»Draga bako, zašto tolik nos je tvoj?«
»Drago dijete, jer mirišem kolač tvoj.«
»Draga bako, šta su tebi oči tolike?«
»Drago dijete, zato da ja vidim sve.«
»Draga bako, zašto su ti ruke rutave?«
»Drago dijete, štogod zgrabe, da i zadave.«
»Draga bako, čemu su ti usta velika?«
»Drago dijete, da proždrijeti tebe mogu ja.«

Poslije ovih riječi skoči vuk otvorenom gubicom k Crvenkapici i proguta je. Sad je vuk bio sit kao nikada još. Jedva se je mogao micati. Naumi sada malo leći, da otpočine. Što namisli, to i učini. Skoči opet u staričinu postelju, pa zapade u tvrd san.

Uto prođe ispred kuće neki lovac. Začuje silno hrkanje i odmah pomisli: »Moram malko prigledati, ubogoj je starici zacijelo jako zlo, kad tako silno hrče.« Došav u sobu opazi vuka; što bi okom trenuo, naperi pušku, da ga ubije, ali se brzo dosjeti, nije li možda progutao bakicu. Ta onda bi joj se još i moglo pomoći. Spusti odmah pušku, a uzme iza pasa lovački nož, udari njim nekoliko puta vuka po glavi, da se je omamio, a zatim mu polagano i oprezno raspori silnu trbušinu. Najprije se ukaže samo kapica, još jedan zarez, i Crvenkapica iskoči živa i brzo kao vjeverica iz svojega zatvora pa povikne glasno i jasno: »Dobro jutro, dragi gospodine lovče! Hvala Bogu, što sam opet vani, tu je unutri strašno tijesno i neugodno.« Uto ispuza i stara bakica, kojoj se također nije mililo u takvoj sobi. Od samoga straha opet je ozdravila. Razabravši se pomalo sve troje donesu velikoga kamenja, te ga metnu u trbušinu gadnomu i zlobnomu vuku. Sama starica baka zašije mu trbuh, što je brže i bolje mogla. Dovršivši sav posao sakriju se svi, da vide, šta i kako će vuk. Ne prođe mnogo vremena, a on se probudi, da pođe dalje u šumu. Čudom se začudio, kako mu je teško hodati. Kamenje ga je u trbuhu vuklo k zemlji. »Bogme nikada ne bih bio mislio, da su baka i Crvenkapica tako teške«, mrmljaše vuk.

Uto osjeti silnu žeđu i pođe u dvorište na zdenac, koji je bio otvoren, da se napije hladne vodice, ali kako se je nagnuo, pritisne ga kamenje još više, a on se sruši u dubljinu, u studenac, u kojem se je dakako i utopio. Sada nije bilo teško lovcu doći do vučje kože. Samo je vuka

trebalo izvući iz vode i oderati ga, pa je posao gotov. Iza toga pođu baka, lovac i Crvenkapica u sobu, te su slatko jeli kolač i pili vina u zdravlje svoje. A kad se je Crvenkapica vraćala kući svojoj, odluči tvrdo da neće nikada silaziti s pravoga puta, već uvijek činiti ono, što majka hoće i želi.

Što je odlučila, toga se je uvijek i držala, pa je bila sretna i zadovoljna. Činite, djeco, i vi tako!

KO SIROMAKA DARUJE, DAJE BOGU ZAJAM.

Bili muž i žena, muž poganin, a žena kršćanka. Oboje bijahu vrijedni i čestiti ljudi, no veoma siromašni. S teškom mukom i trudom prištedjeli su bili nešto novaca, koje su čuvali kao oko u glavi. Jedanput reče muž ženi: »Znaš, ženo, što! Dobro bi bilo, da mi svoje novce damo na sigurno mjesto u zajam, jer bi ih lako mogli i potrošiti, kad kod nas stoje zaman u kovčegu.« Žena će mužu nato: »Kad si voljan novce dati u zajam, a ti ih daj Bogu kršćanskomu.« Muž se privoli i reče ženi, neka mu pokaže, gdje je kršćanski Bog, da mu odnese novce u zajam i da vidi, jesu li na sigurnu mjestu. Žena odvede muža u crkvu i pokaže mu prosjake, koji sjede kraj vrata i prose milostinju. Ona mu rekne: »Daj novce ovim ljudima, pa će ih Bog primiti od njih i s dobrim kamatama ti ih vratiti, jer znaj, to su njegovi ljudi.«

Muž učini, kako mu je rekla žena, i ode kući.

Poslije nekoga vremena ponestane im hrane u kući, te muž reče ženi: »Hajde, ženo, da ištemo od Boga kršćan-

skoga, ne bi li nam vratio štogod od duga, pa da kupimo hrane i da se prehranimo.« Žena mu odvrati: »Idi u crkvu, stani na ono mjesto, na kojem si podijelio novce siromasima, i Bog će dati onoliko, koliko nam treba.« Muž ode u crkvu, prođe po njoj čak do velikoga žrtvenika i očekivaše od Boga novaca, ali u crkvi ne vidje ni žive duše do nekoliko prosjaka, koji su se u zakutku stisnuli kraj vrata, molili se Bogu i prosili milostinju od prolaznika. Razmišljajući tako i vraćajući se crkvom opazi na mramornoj ploči jedan dukat. Brzo se sagne i digne ga, pobrza kući i ispripovijeda ženi, kako je bio u crkvi, ali nije tu nikoga vidio, ko bi mu bio štogod dao, ni Bog mu nije htio ništa udijeliti, nego kad se je vraćao, našao je slučajno dukat. Žena će mu nato veselo: »Ti misliš, moj brajane, da je taj novac slučajno dospio onamo, a ja ti velim, da nam ga je dao sam Bog, jer Bog dijeli svoje milosti nevidljivo. No sada idi na trg i kupi što nam treba za hranu. Bog je predobar, pa će nam i dalje ostati milostiv i štititi nas od gladi i nevolje. Jer ko se uzda u njega, neka se nada dobru.« Muž ode na trg, promijeni dukat i kupi hljeba, vina i ribe. Žena stade odmah čistiti ribu, ali gle, iz nje ispade malen sjajan kamečak. Ona dozove muža i reče mu: »Eto vidiš, kakav sam sjajni kamen našla u ribi; odnesi ga zlataru ili draguljaru, možda ćeš dobiti štogod za nj.« Muž ode k zlataru i upita ga, po što bi uzeo ovaj sjajni kamen. Zlatar mu obeća 5 dinara. »Hm, zar toliko daješ?« upita začuđen čovjek. Zlataru se učini, kao da ga on ismjehava, pa obeća brzo 10, zatim 15, a onda 20 dinara. A prodavac nije govorio ništa, nego mislio, da zlatar zbija s njim šalu, a zlatar je opet mislio: »Vidiš, ovaj čovjek šuti, ne govori ništa, valjda zna, što kamen vrijedi, pa me tako motri i mjeri.« I odmah obeća zatim 30, 40 pa i 100 dinara. Sad je bogme vidio čovjek, da tu nema šale, već kamen mora da je od velike cijene, stoga reče zlataru, da ga ne daje od 300 dinara. Zlatar mu odmah isplati te

novce rado, jer je to bio alemkamen, pa je vrijedio i više. Sada pohiti muž kući i izbroji ženi novce. Ispripovijeda joj, kako ih je dobio. »Vidiš«, reče žena, »kako je kršćanski Bog dobar i milostiv; on ti je desetorostruko vratio novce.« Kad je muž upoznao dobrotu, milost i svemogućnost Božju, pokrsti se i posta valjan i pravedan kršćanin.

MAGDICA I JELICA.

Bijaše nekoć šumar. Kad je jednoga dana bio u šumi, začuje nedaleko od sebe dječji plač. Pođe onamo, otkuda je čuo dječji glas, i uistinu nađe ondje visoko drvo, a na drvetu sjedi dijete. To je dijete ptica grabilica uzela iz krila nekoj majci, koja je bila usnula, te ga odnijela na ono visoko drvo.

Šumar se odmah popne na drvo i odnese djevojčicu svojoj kući, da je othrani sa kćerkom svojom Magdicom. Kako je drvo, na kojem je šumar našao djevojčicu, bila jela, nadjenuše joj ime Jelica. Obje se djevojčice doskora tako zavole, da jedna nije mogla biti bez druge.

Šumar nije imao žene. Kuću mu je i djecu redila baka Dora. Jedne večeri donijela ona toliko vode u kuhinju, da ju je Magdica upitala, čemu treba toliko vode. Dora joj odgovori, da će joj reći, ali to ne smije nikomu kazati. Magdica obeća, da neće nikomu ni slovca spomenuti o tom. Nato joj reče Dora: »Sutra će ranom zorom otići tvoj otac u lov, ja ću tada veliki kotao napuniti vodom, pod njim naložiti vatru, pa kad bude najjače kipjela, baciću u vodu Jelicu, neka se skuha.«

Magdici je vrlo teško bilo na srcu, kad je čula, šta se ima dogoditi s Jelicom. Zato ona u ranu zoru pripovjedi sve svojoj posestrimi. A da se to ne dogodi, obuku se brže bolje obje djevojčice i pohrle u šumu, da potraže oca.

Kad je stara vještica opazila, da je nestalo djece, pošalje brzo tri sluge, neka ih potraže, jer se je bojala za svoju kožu, dok šumar dođe kući.

Djeca su već bila na početku šume i malo se odmarala. Uto spaze sluge, kako trče prema šumi. Obje djevojčice sklope ruke i pomole se Bogu, neka ih on čuva, da ih sluge ne ulove. Dragi je Bog odmah uslišao njihovu molitvicu te pretvorio Jelicu u ružin bus, a Magdicu u rumenu ružicu. Sluge su neko vrijeme tražili, a kad nijesu ništa našli, odu kući i reknu, da djece nema u cijeloj šumi, već su samo vidjeli u njoj jedan ružin bus i na njemu ružicu. Stara ih Dora odmah potjera natrag i reče: »Baš taj bus s ružicom morali ste iskopati iz zemlje i ponijeti kući, jer to su sigurno bile djevojčice.« Sluge pođu u šumu, a kad su djeca spazila opet svoje neprijatelje, pomole se Bogu, a Bog stvori Jelicu bijelom crkvicom, a Magdicu u njoj zlatnom krunom. Sluge traže cijelom šumom, a djeci ni traga ni glasa. Povrate se kući, a crkvica i kruna postanu opet djeca. Baki pripovjede momci, da nijesu u šumi nigdje našli djecu, već samo crkvicu i u njoj zlatnu krunu. »Eto, baš tu ste crkvu morali razrušiti, a krunu uzeti; valjda je djeci pomogao Bog, te ih stvorio crkvom i krunom, ta u ovoj šumi nije toga nikada bilo«, reče gnjevna baka.

Sada se sama baka Dora dala na put, da potraži djecu. Čim je došla u šumu, spaze je djeca, bace se na koljena i sklope ručice, moleći se dragomu Bogu, da ih oslobodi grde žene. Bog im odmah uslišа molitvicu, te stvori Magdicu velikim ribnjakom, a Jelicu bijelom labudicom, koja je veselo plovila po ribnjaku. Stara Dora odmah spazi

ribnjak, dotrči do njega, prigne se i stade iz njega piti vodu, da ga do dna isprazni i da onda uhvati bijelu labudicu. Ali gle za nju jada i nevolje. U ribnjaku se desila velika riba som, pa pograbi staru baku za vlasi te je potegne u vodu, gdje se i utopi. Bog je odmah ribnjak i labudicu pretvorio u djecu, a djeca mu se svesrdno zahvale molitvicom i odu veselo kući, jer se nijesu više trebala bojati grdne žene Dore. U domu su onda sretno i radosno živjela.

DVA BRATA.

Bila jednoć dva brata, jedan bogat, a drugi siromah, Bogataš bijaše zlatar i zlobna srca. Siromah je imao dvoje djece, a to bijahu blizanci, nalik jedan drugomu kao jaje jajetu ili kao jedna kap vode drugoj. Ova su dva dječaka često dolazila u kuću bogataša, gdje bi dobivala ostanke od jela. Zbilo se je jednoć da je siromašni brat pošao u šumu, da kupi suhog granja. Tom zgodom ugleda pticu, koja bijaše sva zlatna i tako lijepa, da je siromah nikad krasnije vidio nije. On podiže kamećak, baci se njim na pticu, pa je sretno pogodi, — ali spadne na zemlju samo jedno njeno zlatno pero, a ona odleti. Siromah uze pero, pa ga odnese svome bratu. Ovaj ga ogleda pa kad vidi, da je suho zlato, otkupi ga od njega. Sjutradan pade siromah i opet u šumu, popne se na neku brezu, da odsiječe nekoliko suhih ogranaka, ali kad tamo, uzleti ona ista ptica. Siromah potraži drvo i spazi gnijezdo, a u njem zlatno jaje. On uze to jaje, odnese, ga svomu bratu zlataru. Ovaj ga i opet ogleda pa vidjevši, da je suho zlato, otkupi ga od njega i reče: neka ulovi samu tu zlatnu pticu i neka mu je donese, da je od njega kupi. Siromašak pođe treći put u šumu, opazi zlatnu pticu, kako sjedi na drvu, baci se kamenom na nju i ona spadne na zemlju; — ovaj je umah digne i odnese svome bratu, a taj mu dade za nju rpu zlata. Siromašak pođe zadovoljno kući.

Zlatar bijaše mudar i lukav, pak je znao, kakova je to ptica. On reče svojoj ženi, da mu speče na ražnjiću ovu pticu, ali neka pazi, da se ne izgubi niti komadić. To nije bila obična ptica, već od neke čudotvorne moći. Tko bi pojeo od nje srce i jetarce, taj bi našao svakoga jutra pod svojim jastukom dukat. Žena učini po želji svoga muža, natakne pticu na ražnjić i metne uz vatru, a jer je imala po kući i drugoga posla, to na-

redi, da djeca siromašnoga metlara okreću ražnjić. Najednom opanu s ptice dva kusića, pak će reći jedan brat: »Hajde da pojedemo ovo malo, nitko ne će toga opaziti.« Pojedoše dva kusića, a to bijahu jetarce i srce. Žena je baš u taj tren nadošla i vrlo se uplašila, a da je muž ne pokara, zakolje pijetlića, izvadi mu srce i jetra i primetne ptici, da se uz nju speče. Zlatar pojede svu tu pticu, a kad je sjutradan pod svoj jastuk pogledao, opazi, da nema pod njim željenog dukata.

Oba siromašna brata nijesu znala, kako su sretni postali. Sjutradan, kada su ustali i namiještali svoje krevete panu na zemlju dva dukata i zazveče svojim kovnim zvukom. Oni podignu novac i predadu ga ocu. Ovaj se začudi, pa nikako nije shvaćao, otkuda ti novci. Kada su sjutradan opet našli dva zlatna novca, ode siromašak k svome bratu bogatašu, pak mu ispripovjedi tu čudnovatu zgodu o svojim sinovima. Zlatar je umah po tom znao, da su dječaci izjeli srce i jetarce zlatne ptičice, pa da se osveti, jer je bio silno nenavidna i tvrda srca, reče metlaru svomu bratu: »Tvoju je djecu opsio sam nečastivi, ne uzimaj tih novaca, jer će te dovesti u propast, a ni djece ne trpi u svojoj kući, a ma ni časka.« Ocu bijaše teško oko srca, alj se je silno bojao nečastivoga duha, pak zato odvede djecu u šumu, gdje ih i ostavi.

Dječaci vrljajući po šumi tražili su put kući, ali ga nikako nijesu mogli naći, već su zabludili. Najposlije sastanu nekoga lovca. Ovaj ih upita, čija su djeca. Oni ispričaju, čiji su i kako su ovamo došli. Svoj njihovoj nesreći krivo je to, što svakoga dana nađu pod svojim jastucima dva dukata. »To baš nije nesreća,« reći će lovac, »ako ste samo inače valjani, vrijedni i marljivi.« Taj dobri lovac nije sam imao djece, a jer su mu se ova dvojica osobito svidjela posini ih i odvede svojoj kući, da ih othrani i uzgoji. Izučili su kod njega lov loviti, a dukate, što se našli svakoga jutra, spremio im je dobri lovac za buduće crne dane.

Kad su odrasli, odvede ih jednoga dana hranitelj u šumu, da vidi, koliko su vješti lovačkomu zanatu. Pa kad je opazio

njihov hranitelj, da im nijedna zvijerka, ptica niti ina životinja ne uteče, a da je svojom ubojnom strijelom ne bi ustrijelili, tad veselo uskliknu: »Djeco, vi ste vješti lovci, kakovim treba para tražiti, pak zato čujte, od danas ste slobodni, ne treba vam više učiti.« Nato su pak momci uskliknuli: »Dobri hranitelju, kad je tomu tako, onda te molimo, da nas pustiš u svijet, da vidimo, kako se i drugdje žive.«

Hranitelj pristade. Svakomu dade valjanu pušku, psa i prištedeni novac. Isprati ih komad puta, a na rastanku im pruži sjajni nož i reče: »Ako se kadgod rastanete, zabodite taj nož u jedno drvo. Po njem ćete poznati, ako se koji vrati na isto mjesto, da li mu brat u svijetu živi ili ne. Ako je s koje strane za'rđao, onda je umr'o, nije li za'rđao, onda je živ.«

Oba se brata zahvalili svomu hranitelju, oprostili se s njim i pošli u bijeli svijet. Šuma je bila duga, pak su morali u njoj prenoćiti. I drugi i treći dan išli su još uvijek šumom. Kad već nijesu imali što jesti, odluče ubiti kakovu divljač, da si glad umire. Nabiju puške. Zamalo opaze staroga zeca, namjere, i već su htjeli odapeti, kadno zeko progovori ljudskim glasom:

»Dragi lovci, nemojte pucati
Ja ću vama dva zečića dati.

Zamalo skoči zeko u grmušak i donese dva zečića, koji veselo skakahu poput mišića. To im se tako mililo, da su i njima poklonili život, ali moradoše s njima poći, da im put kažu. Skoro sretnu liju i već su htjeli na nju pucati, ali i ona će reći:

»Dragi lovci, nemojte pucati
Ja ću vama dvije lijice dati.«

Za čas eto dvije lije, i ove pođu s njima. Tako su se namjerili i zadobili još dva vuka, dva medjeda i dva lavića.

Pošli s tim životinjama u svijet, ali jer nijesu mogli nigdje dobiti zaslužbe, podijele si zvijeri na polag, oproste se i svaki pođe drugim putem, da traži sreću. Kad su zaboli nož u jedno deblo, obećaše si, da će se ljubiti istinski do groba. Jedan pođe na istok, a drugi na zapad.

Mlađi dođe sa svojim životinjama u jedan grad, koji bijaše sav crninom zavit. Pođe u jednu krčmu i zapita krčmara, ne bi li gdje i svoju zvjerad smjestiti mogao. Krčmar ih namjesti u staju i pribavi im jela na pretek. Kad su se sve nahranile, zapita mladić krčmara, zašto li je cio grad u tuzi i žalosti. »Sjutra ima umrijeti kći našega kralja,« odgovori gazda. — »A kako to, zar je na smrt bolestna?« pitat će dalje momak. — »Pred gradom na visokom brijegu prebiva silna aždaja, a njoj mora ovaj grad svake godine žrtvovati jednu djevojku, a ove je godine došao red na kraljevsku kćer, pa je sjutra moraju onamo odvesti.« — »Pa zašto ne ubiju tu aždaju?« upita dalje mladić. — »Ah,« odvrati krčmar, »to su već pokušali toliki i toliki vitezovi i junaci, ali svaki je morao zaglaviti. Kralj je obećao doduše onomu, koji bi to junačko djelo izveo svoju kćer za ženu, a po svojoj smrti i cijelo kraljevstvo, ali dosada se još nije nijedan takov junak rodio, koji bi se usudio s tom užasnom sedmoglavom aždajom u koštac uhvatiti.«

Mladić nije ništa dalje pitao, već ode sjutradan sa svojom zvjeradi na to kobno brdo. Tu stajaše i bijela crkvica. Na žrtveniku bijahu tri puna zlatna kondira rujnoga vinca, a pokraj njih zapečaćeno pismo, u kojem piše: »Tko sve to ispije, postat će najvećim i najjačim junakom, te će moći lako vojevati s velikim mačem, koji se nalazi pod pragom crkvenih vrata.« Momak se nije dugo predomišljao, već ispije sva tri kondira i potraži pod pragom ogromni mač i nađe ga.

Kad je došao sat, kad se je imala uručiti kraljevska kći zmaju, dovede je prvi kraljevski doglavnik pod brdo. Ona se uspinjaše uz strminu, a doglavnik ostade na podnožju, da vidi, kuda i kako će aždaja s kraljevnom, — dočim su kralj i njegova velika kraljevska pratnja otišli nujno i žalosno u grad.

Kad je kraljevna došla na vrh brijega, nađe ondje mlada lovca. Ovaj ju je tješio, koliko je mogao, i obećao joj, da se ne

treba bojati, jer da će je on spasti. Odvede je u crkvicu, da se ondje za nj moli, dok on obavi taj boj sa zmajem. Tek što je izašao iz crkvice, eto doleti s velikom hukom i bukom, šumom i lomljavom, kao da se gora ruši, sedmoglava aždaja. Kad opazi lovca, začudi se i reče: »Čemu si ti ovamo došao?« — Lovac odgovori: »Hoću da se s tobom bijem«. — Aždaja odgovori: »S mnogim sam se junacima već ogledao, ali je svaki loše sreće bio i s tobom ću ovako,« i huknu iz sedam svojih ždrijela živom vatrom. Taj je oganj imao zapaliti svu travu, grmlje i drveće oko mladića, a taj je žar imao njega ugušiti; ali u taj tren dolete njegove vjerne divlje životinje i uguše vruće plamenove, a momak zamahnu zrakom teškim mačem, da je sve zujao, i odsiječe jednim udarcem prvi vrat, na kojem su bile četiri glave. Zmaj se razbjesni svom svojom snagom i dahnu najžešćom vatrom na svoga protivnika, a mladić zamahnu junački svojim mačem i za tren oka odrubi drugi vrat s tri glave. Silna trupina zmajeva pade mrtva na zemlju i skotrlja se niz brdo u neki ponor, kojega odonda zovu zmajevim ponorom. Kad je obavio ovo junačko djelo, ode u crkvicu, da se ondje zahvali dobromu Bogu, što mu je podijelio toliko hrabrosti. Tu opazi kraljevnu na zemlji, kako leži onesviješćena od straha i užasa. Domala se osvijesti, te se tad obojica zahvale vrućom molitvicom dobromu ocu nebeskomu, što ih je oslobodio toli grozne nemani. Iza obavljene pobožnosti budne kraljevna radosna i vesela i nadari svaku zvijerku jednim nizom svoga đerdana, a svomu spasitelju pokloni svoj svileni rubac, u koji on zavije sedam jezika iz sedam zmajevih glava.

Kad je bio i taj posao obavljen, reče mladić, da malko legnu na obližnju travu, da odmore svoje iznemogle udove, a zvijerima naloži, da straže i bdiju. Kraljevna pristade, i za čas usnu tvrdim snom. Nu i životinje bijahu iznemogle od tolike vatre i žara, pa su i one tvrdo zaspale.

Međutim dođe na brdo kraljevski doglavnik, da vidi, što je i kako je. Opazi, da su svi tvrdo pozaspali, pa kako je bio zla i bezbožna srca, uzme mač i odrubi mladiću glavu; kraljevnu pak pograbi i odnese niz brdo, te joj se zaprijeti, da će ju ubiti, ako pred kraljem ne prizna, da je on aždaju ubio, i ne pođe za njega. Kraljevna se je dugo tomu opirala, ali najposlije pristade. Pođu pred kralja; kad je ovaj čuo, kako se je sve dogodilo, odluči, da mu se kćerka vjenča s doglavnikom. Kćerka

pristade, samo si izmoli godinu dana još ostati djevojkom, misleći, da će do onda dobri Bog sve na bolje okrenuti.

Na brdu bijaše još sve mirno. Najednoč se zvijeri probude i opaze svoga gospodara mrtva, i da je kraljevne nestalo. To im bude vrlo žao, pa su se dogovarali, što će sad. Na to će zeko reći: »Ja znam daleko odavle za vrelo žive vode. Vi čekajte, a ja ću onamo po tikvicu vode.« Kako se dogovorili, tako je i bilo. Zeko se požuri i eto ga za dvanaest sati sa živom

vodom. Sastavili glavu s truplom, poškropili jedno i drugo živom vodom i za čas oživi mladić i skoči zdrav zdravcat na junačke noge.

Kad je mladić saznao za svoju gorku sudbinu, pođe opet sa svojim životinjama u svijet. Dogodilo se, da se je opet vratio u isti grad, gdje je oslobodio kraljevnu od gorke smrti. Bila je baš godina dana na domaku. Sav je bio grad urešen cvijećem, zelenilom i barjacima. Pita mladić istoga krčmara, u kojega se je opet nastanio, što je cijeli grad u tolikom veselju i radosti. Krčmar odgovori: »Sjutra je baš godina dana, što je kraljevski prvi doglavnik spasao kraljevnu od smrti, a grad od velike pokore, ubivši sedmoglavu aždaju, Sjutra će se kraljevna s tim doglavnikom vjenčati, zato je cio grad pun radosti i sreće.«

Sjutradan reći će mladić krčmaru: »Vjerujte mi, da ću i ja danas jesti od kraljevskogaá hljeba i svakoga jela, a piti od kraljevskoga vina.« Krčmar to ne vjeruje. Mladić pozove preda se zeku i reče mu: »Ajde ti, brzotečo, u kraljevske dvore i reci kraljevni u njezinoj sobici, neka mi pošalje kruha, što ga i sam kralj jede.« Zeko ode i doskora donese hljeba od kraljevskoga stola. Isto je tako lija donijela pečenja, vuk šalate i variva, a medo dobrih medenih kolača i drugih poslastica, dočim je lav donio najboljega vina iz kraljevskoga podruma. Kad se je ovako kraljevski počastio, reći će mladić: »A sad, moj krčmaru, poći ću i u kraljevske dvorove i oženiti kraljevnu.« Krčmar odgovori: »Ako sam mogao vjerovati sve, što se je dosele zbilo, to ne vjerujem, — dao bih za to svu svoju kuću i imanje, — kad bi se to moglo dogoditi.« Lovac reče: »Dobro, ako ne vjeruješ, vidjet ćeš na svoje oči.«

Kad je kralj opazio, da kraljevni dolaze razne zvijeri, zapita je, što te životinje traže u kraljevskim dvorovima. Kraljevna odgovori, da ne smije o tom govorit, već neka pošalje po gospodara te zvjeradi, on će sam to sve kazati.«

Kralj pošalje slugu u krčmu po gospodara zvjeradi. Ovaj bijaše u razgovoru s krčmarom, pak reče sluzi: »Reci kralju, ako me želi vidjeti u svojim kraljevskim odajama, neka mi pošalje kraljevske odore i kraljevsku kočiju, onda ću poći do njega.« Krčmar razrogači čudom svoje oči. Za po sata eto kraljevskih odora i kraljevskih karuca. Mladić se preodjene i odveze u kraljevski dvor.

Došav pred kralja pokloni mu se. Ispripovjedi mu po tom sve, što se je dogodilo za ove cijele godine, a za dokaz da istinu govori, pokaza đerdan, rubac i zmajeve jezike. Kralj se uvjeri, da mladić istinu govori, pogubi lažnoga doglav-

nika i vjenča mladića sa svojom kćerju. — Mladi kraljević i kraljevna življahu odsele u sreći i zadovoljstvu. Ali još im nije život ostao nepomućen. — On je često lovio lov, a vjerne su ga životinje vazda pratile. Tako je i opet jednom bio u lovu. Najednoć spazi bijelu košutu. Svojim pratiocima rekne, da ga pričekaju, a on pođe za košutom, ali se nije više vratio. Kad je pošao sa svojom lovinom, zatekla ga je u šumi i tamna noć. On zatrubi u svoj rog, ali nitko mu se ne javi od njegovih pratilaca. Opazi stoga, da je predaleko zašao u goru. Nije bilo druge, već morade u šumi prenoćiti. Naloži vatru, da se malo ogrije, jer je zastudnjelo bilo. Kad je ovako uz oganj sjedio, a uza nj i njegove vjerne životinje, začuje najednoč ljudske glasove. Obazre se i spazi na jednom dubu neku staru ženu, kako dršće i jeca: »Hu, hu, hu, ali mi je studeno!« Kraljević joj odvrati: »Dođi ovamo, pa se ogrij!« — »Bojim se tvojih zvijeri!« — »Ne plaši se, ne će ti ništa, jer su veoma pitome,« odgovori kraljević. To bijaše prava vještica. Tek što je sašla s drva i približila se k vatri, udari nekom šibikom kao strijela brzo po kraljeviću i zvjeradi, pa ih migom prometne u kamenje, zatim ode smijući se kriještećim glasom.

Baš u to doba došao je stariji brat do duba, u koji je bio zaboden njihov nož. Kad opazi, da je s jedne strane zarđao, znao je, da mu se je brat unesrećio, a možda i umr'o. Pođe zato umah svijetom, da ga nađe i da mu pomogne, ako se dade. Kako je putovao, naiđe baš na onu šumu, gdje mu je brat bio učaran. I on opazi bijelu košutu i pođe za njom, a noć ga stigne baš na onom mjestu, gdje mu brat sa zvjeradima nastradao. Naloži vatru, jer ga je baš ovdje noć zadesila. Sjedne uz vatru i začu glasove: »Hu, hu, hu, kako mi je studeno.« Obazre se i opazi staricu, kako dršće na drvu. »Pa dođi ovamo, da se ogriješ,« dovikne joj lovac. »Bojim se tvojih zvijeri,« odgovori ona. »Ne boj se, već dođi, ako hoćeš!« Tako je staru vješticu zaplašio, a ona mu na to reče: »Evo ti šibike, pa udari njom svoje zvijeri, da se umire.« Lovac odgovori: »Ja svojih zvijeri nikada ne tučem, a ti ako hoćeš, dođi, ako ne, a ja ću te ovom diljkom znati ovamo dovući.« Ona se razljuti i reče: »Pucaj, koliko te volja, tvoje mi olovno tane ne može nahuditi.« On nato u istinu pukne, i tane pogodi staricu, ali joj ne nahudi ni zere.

On se umah dosjeti jadu, da imade s pravom vješticom mejdan dijeliti, zato otkine od svoga kaputa tri srebrna puceta, nabije pušku, i jer je znao, da će je takovo tane svakako usmrtiti dovikne joj: »Ako te olovo nije sastavilo sa zemljom, to će te za cijelo srebro« — i mahom opali a vještica se sruši ranjena na zemlju. »Čuj stara vještice, ako mi umah ne rekneš, gdje je moj brat i njegova zvjerad, bacit ću te u tu vatru.« Ona od užasa i straha obeća sve učiniti. On je dovuče do velike hrpe kamenja i rekne, da je tu njegov brat i mnogi još ini, što ih je ona za svoga života prometnula u kamen. »A sada, stara vještice, ako ih umah ne oživiš, bacit ću te u živu vatru!« Vještica i opet u strahu pograbi šibiku života i oživi gomilu kamenja. Lovac je iza toga i opet živo pograbio vješticu, pa što bi okom trenuo bacio je u plamsajuću vatru, gdje izgori, da više nikada nije mogla nikomu nahuditi.

Kad je to djelo obavio, opazi svoga brata te se s njim izljubi od sreće, što su se i opet sastali zdravi i živi. Nu gle čuda! Sad ujedno spazi, da nijesu više usred šume, već usred divnoga grada. Sva ta gora, sva ta šuma bilo je učarano kraljevstvo puno naroda. Sve to oslobođeno ljudstvo dođe pred svoga spasitelja, te ga izaberu od zahvalnosti svojim kraljem i vjenčaju s kraljevnom, koja je ostala iza smrti posljednjega njihova kralja. Tako su sada oba brata vladala u jednom kraljevstvu dugo, sretno i zadovoljno, pa vladaju još i danas, ako nijesu umrli.

PALČIĆ.

Bili nekoć siromašni roditelji, koji nijesu imali ništa do jedne koze muzarice i maloga sinčića velika poput palca na ruci, kojemu na krstu nadjenuše valjda kakovo ime, ali ga nikada drugačije nijesu zvali nego Palčić. Često je otac znao ići na šetnju, a Palčića metnuo na krilo klobuka, — a ovaj je tada gizdavo hodao okolo klobuka i blaženo promatrao ljude, prirodu i cijeli svijet.

Premda je bio tako malen, ipak bijaše dosta jak, pak je znao i razne poslove obavljati u domu i izvan njega. Kad bi otac ili majka štogod zaželjeli, malen je sinak skočio, pak im ispunio želju. Radi ove poslušnosti imali ga roditelji. a i drugi ljudi nezimjerno rado.

Nadošla jesen, a svi ljudi spravljali prirod svoj. da im bude zimi hrana. I Palčićevi bi roditelji isto bili učinili, da su imali polja i livada. Međutim trebalo bi ipak kupiti barem kupusa, ali oni ne mogahu ni toga ukiseliti, jer su bili odveć veliki siromasi. Čuje to Palčić, te se malo zamisli. Kad su pak roditelji otišli raditi, pograbi on veliku ponjavu i nož, te ajde u susjedov, vlastelinov kupus, pa sijeci glavu po glavu, dok nije nasjekao čitavu ponjavu. Sveže brže bolje uglove, podigne svežanj na leđa te odnesi strelimice kući. Tako učini i slijedećega dana. Opazi to vlastelin, pak pomisli: »Čekaj, čekaj, uhvatit ću ja tata!« Zbilja treći dan pođe on na svoje polje, sakrije se za jedan grm. Najednom opazi, kako glave padaju, ali ne vidi, tko ih reže Nasmjehnuv se malo htjede bolje pogledati, ali se ipak još uzdrži na svom mjestu. Ne mine dva tri časa, kadno opazi Palčića, kako reže kupus baš nedaleko grma. »O ti tepče malo, dat ću ja tebi krasti,« rekne vlastelin, pa pograbi Palčića za šiju.

Dječačić mu se molio kao Bogu, neka ga pusti, da ne će više kupusa sjeći, ali mu susjed oštrim glasom prozbori: »Da, da, još nešto, zatvorit ću te u svoj podrum među parcove, miševe, žabe i žohare, neka te oni nauče, kako se tuđe zelje ne smije sjeći i uzimati.« — Nato brzo odjuri kući pak Palčića u istinu baci u podrum, te čvrsto zatvori vrata. Dosta je dugo tuj plakao i brisao si suze, ali gle na jednoć opazi jedne ljestve. On ih prisloni do prozorčića pa se popne na njih, te smuk kroz okance na ulicu. Sad je bio osloboden nu kuda će? Kući se ne ufa, jer se boji roditeljskoga kara, pa i vlastelin će pripovijedati

sigurno svakomu, kako je Palčića ulovio. Odluči stoga iseliti se iz svoga rodnoga mjesta, pa otići daleko, gdje ga nitko ne pozna. Najbolje mu se učini poći u šumu. Što namisli, to uradi. Evo, gdje hrlo koraca, premda je nastala mrka noć, a to mu je baš milo bilo, bar ga nitko ne vidi. Nu eto trista jada! Nebo se nadvilo gustim oblacima, a za časak počne i vjetar silno du-

vati i kiša padati kao iz kabla. Doskora se mali delija smoči do kože kao šiba na vodi, a bilo mu je i zima; ta kasna je jesen.

Sada je prvi put oćutio, kako je kod kuće ipak najljepše, makar je tamo i najveće siromaštvo. — Već je htio okrenuti, ali uto opazi neko svjetlo. Pomisli, da je to kuća. I nije se prevario. Hodajući još četvrt sata, evo ga pred šumarevom kućom. Pokucav na vratima otvore se ona, a šumar se pokaže sa svijećom u ruci pitajući: »Tko je božji?«

»Ja sam, mali Palčić. Lijepo vas molim, dragi gospodaru primite me pod svoj krov, da ne poginem od silne studeni, kiše i vjetra. Ja ću vam rado učiniti, štogod želite, samo me pustite unutra i primite me na konak!«

Opaziv šumar čovuljka, rado ga pusti unutar, misleći: »Taj mi ne će puno briga zadavati.«

Navečerav se morade pripovijedati, kako i otkuda je došao ovamo. Kad su čuli šumarevi njegovu sudbinu, rado su ga u kući pridržali. I tako si je našao dom prije, nego je i mislio, da će ga naći.

Nadode Nikolinje. U to se doba svagdje kolje. I kod šumara su zaklali debelo prase, da im bude za zimu masti, butine, mesa i kobasica. Svi su bili u kući veseli, pa i Palčić se je razveselio baš kako treba. I njemu su kod objeda i večere dali vina, tako da je od veselja plesao i pjevao.

Poslije večere nadijevale se kobasice. Palčić toga još nije nikada vidio. Zamoli stoga, da ga metnu na korito, da se i on nešta novo nauči.

Rado su mu molbu uslišali. Nu gle jada iznenada! Vino je Palčića obuzelo, te zadrijema, a nato se odmah skotrlja u korito. Mesar, koji je nadijevao kobasice, nije to spazio, već je i Palčića utisnuo u jednu kobasicu.

Baš je osam sati u večer odbilo, a netko pokuca na vratima. Za čas se otvore vrata, a u sobu stupa neka baka siromašna, pak zamoli kakav maleni darak. Šumar joj pruži čašu vina, a u košaricu joj baci jednu kobasicu, i to baš onu u kojoj je još uvijek spavao Palčić.

Baka se vrlo uljudno zahvali, pak otiđe gustom šumom dalje. Hodajući tako pô sata susretne gladnoga vuka, koji je urlikao. Sirota stara prepala se tako užasno kao nikada u životu. Od straha spane joj košara, a ona bježi, što više može. Vuk onjuši košaru, te opazi, da je u njoj nješta za njegove brkove. Brže bolje rastrga košaru i proguta kobasicu s Palčićem i drugo još, što je u njoj bilo. Sad je još i dalje grizao, grizao košaru, ne bi li još štogod našao za svoju bradu, a baka se je u to spasla, i došla sretno kući svojoj.

Vuk je bio još sveudilj gladan. Naumi zato poći u selo, ne bi li tamo šta uloviti mogao. Već je bilo dvanaest sati u noći, a njega eto u selo pred kuću Palčićevih roditelja. Tu sad začuje meketanje kozino. »Ha! ha!...« pomisli vuk, »tu ću se sada nagostiti.« Skoči preko plota, te hajd ravno pred staju, ali ova je zatvorena. Kako sad unutra? Vuk se nekoliko puta zaleti i lupne o vrata, ali se ipak ne otvaraju. Začuje tu lupu otac Palčićev, koji malko pogleda na prozorak pa opaziv vuka, pograbi pušku, odapne kokot — puf! — pogodi vuka u glavu, a ovaj se svali, koliko je dug i širok mrtav na zemlju. Ranom već zorom otiđe na dvorište s nožem u ruci, da odere vuku kožu. Nu eto čuda neviđena! Razrezav mu trbušinu skoči iz njega Palčić, pak ocu povikne: »Dobro jutro, oče dragi! Hvala Bogu, da ste me riješili toga neugodnoga zatvora.«

Otac sav u čudu pogleda Palčića i odmah ga odnese k majci u sobu, gdje je morao sve pripovijedati, kako je živio, otkada je otišao od kuće.

Drugi je dan opet morao isto pripovijedati i drugim seljacima, koji su oko njega stajali, te ga oprezno slušali kao u crkvi.

I ja sam vam, djeco, baš onoga dana išao onim selom, te slušao samoga Palčića, kako pripovijeda, pak si dobro zapamtio sve njegove riječi, i evo vam ih napisah.

MAĆEHA.

I.

Bila je nekoć žena, koja je imala dvije kćerke; jedna joj je bila prava, rođena, a druga pastorka. Pastorka je nekoć prela kraj studenca, i gle nesreće, palo joj je vreteno unutar. Maćeha ju je za to tukla i karala, da je strahota bilo. Iza toga je kćerka pošla do studenca, da si potraži vreteno. Maćeha pođe za njom pa je tako žestoko gurnu, da je pala u vodu.

U studencu je nestalo bilo vode, a djevojka se nađe u prekrasnom vrtu, gdje je neprestano plakala i jaukala. Čuje to kruška, pa je zapita: »Zašto plačeš, djevojko?« Djevojčica odgovori: »Kako ne bih plakala, kad me je maćeha gurnula, da sam pala u studenac.« Kruška joj reče: »Podigni pregačicu, dat ću ti nekoliko krušaka!« Dobiv djevojka najljepših krušaka, pođe do šljive. Zapita je šljiva: »Zašto plačeš, djevojčice?« Pastorka odgovori: »Kako ne bih plakala, kad me je maćeha gurnula, da sam pala u studenac.« Šljiva joj reče: »Podigni pregačicu, dat ću ti šljiva!« Djevojka to učini, pa dobije najljepših šljiva. Kod drugih voćaka bude dobro dijete također bogato nadareno. Napokon je došla do zlatnih dvorova, pred kojima je još uvijek plakala i jecala. Na prozoru je gledala neka bijela gospođa, koja progovori ovako: »Zašto tako plačeš, djevojčice?« Djevojka joj odvrati: »Kako ne bih plakala, kad me je maćeha gurnula, da sam pala u studenac.« »Aj, aj, sirotice mala,« reče gospođa, znadeš li šta, ti ćeš kod mene ostati preko noći, ali ponajprije reci, gdje ćeš radije jesti, kraj psića i mace, ili uz gospodara i gospu?« Djevojčica sasvijem čedno odgovara: »Bit ću kraj psića i mace; ne bih rada nikomu biti na teret.« Jer je bilo djevojče tako učtivo, smjelo je sjesti uz gospodara i gospu. Na večer opet zapita gospođa: »Gdje ćeš radije spavati, kraj psića i mace ili uz gospodara i gospu?« Djevojče odgovori: »Kraj psića i mace, da ne budem nikomu na putu.« Radi svoje učtivosti spavalo je dijete kraj gospodara i gospe. Kad je jutro osvanulo, zapita gospođa: »Hoćeš li se radije voziti kući u crnim i garavim ili u srebrnim i zlatnim kolicama?« Djevojče odgovori: » U crnim i garavim.« Na to se je pastorka vozila kući u srebrnoj i zlatnoj kočijici.

Čim je stignula kući, opazi je na prozoru sestra, koja sklopi od čuda ruke i ovako zboraše:

»Oj vidi, vidi bum!
Čujete li šum?
Usred zlatne kočijice
Eto moje sestričice
Puna srebra a i zlata;
Otvori joj, mamo, vrata!
Oj, vidi, vidi bum!
Čujete li šum?«

II.

Kad je vidjela maćeha, da joj je pastorka tako sretna rekne svojoj pravoj kćeri: »Čuješ, Ančice, dušo i srce, baci i ti vreteno u studenac pa skoči za njim. Zašto ne bi i ti dobila toliko srebra i zlata, kao što ga je naša pastorka dovezla na zlatnoj kočijici.« Ančica je bila zločesta i svojeglava djevojčica.

Jedva je majka izgovorila ove riječi, već je kćerka bacila vreteno u studenac, skočila za njim i našla se usred lijepoga vrta, o kojem sam već pripovijedao. Sunce je sjalo poput zlata, a isto tako i ružice i ljiljani, da je bila prava divota. Dođe Ančica do kruške pa poviče: »Ej kruško, podaj mi nekoliko krušaka!« Dugo je i dugo čekala, ali nije ništa dobila. Isto joj se dogodilo kod šljive i drugih voćaka.

Sasvim na kraju vrta gledala je opet bijela gospoja na prozoru, pa pitala Ančicu: »Djevojko, kamo si pošla, otkuda si došla, i što ti želi srdašce?« — »Unutra želim u zlatne dvore, jesti hoću; spavati na zlatnoj posteljici i na zlatnoj kočijici vo-

ziti se kući, to mi srdašce želi.« Gospođa se jedva uzdržala od smijeha, pak još pitaše: »S kim hoćeš jesti s pilićima i s mačom ili s gospodarom i gospom?« — »S gospodarom i gospom svakako!« Nato je za kaznu morala jesti uz psića i macu. Za časak opet zapita gospa: »Pored koga ćeš radije spavati, uz psića i macu ili pored gospodara i gospe?« — »Svakako uz gospodara i gospu!« Ali tko je morao spavati uz psića i macu, to je bila naša Ančica. — Čim je jutro ogranulo, zapita gospođa: »Hoćeš li se kući voziti u crnoj i garavoj ili u srebrnoj i zlatnoj kočijici?« Djevojče poviče: »U srebrnoj i zlatnoj!« Za kaznu morade se voziti u crnim i garavim kolima.

Što li je majka rekla, kad je vidjela svoju kćer tako osramoćenu u crnoj garavoj kočiji, ne mogu reći, jer se ni sam moj djed toga ne sjeća, koji mi je pripovijedao ovu priču.

BRAT I SESTRA.

Brajko uze seku za ruku i reče: »Otkada nam je umrla mila majčica zlo i naopako po nas. Maćeha nas svakoga dana bije, gura i tura. Hrana nam je suha korica hljeba. Psićima pod stolom je mnogo bolje, jer im se često daje ljepši zalogaj nego nama. Hajde da idemo u svijet.«

Pođoše. Išli cijeli dan preko brdina i dolina, preko njiva i livada. U veče su došli u gustu tamnu šumu. Našli šuplje drvo. U nj se sklonuli te tvrdo usnuli gladni, žedni i umorni.

Kad se sjutradan probude, odskočilo je sunce već visoko na nebu. Bijaše žega i zapara. Bratac će seki reći: »Veoma sam žedan. Da znam kakovo vrelašce, umah bih pio. Meni se čini, da čujem šum i romon vrutka.«

Nu gle jada! Maćeha im je bila vještica, pa je sve izvore učarala. Kad su došli do koje hladne vode, tad bi čuli iz romona: »Ako piješ, postat ćeš tigrom, medvjedom, vukom, ili kojom inom zvijeri. Brajko zato nije pio, već je dalje žedao. Sad već nije mogao podnositi žede. Kad su došli do nekog

hladnog vrela, bratac se umah baci na zemlju i poče piti, ali onim trenom prometne se u mlado srnče.

Seka zakuka i zaplače nad svojim učaranim bratom. I srnče je ronilo sitne suze. Na to će sestra reći: »Ne plači, moje miło lane, ja te ne ću nikad ostaviti.« Na to mu metne na vrat svoju zlatom izvezenu vrpcu, a od lika splete tanku uzicu, te je na njoj vodila u bijeli svijet svoga brajka.

Pošli dalje u šumu. Namjerili su se na neku zapuštenu praznu kolibicu i svratili se u nju. To im je odsada bio dom. Srnče se hranilo sočnom travicom i mladim lišćem, a seka jagodama, kupinama i drugim plodom šumskoga grmlja i drveća. Uveče izmolila bi djevojčica za se i za svoga brata večernju molitvu, naslonila glavu na rame svoga laneta, i tako su zajedno usnuli. Da je bratac imao bivšu svoju čovječju sliku i priliku, bio bi to divan život.

Živjeli tako dosta dugo. Jednoč se desilo, da je kralj ove zemlje lovio lov u toj gori. Oni začuše rogove, trublje, lavež pasa, viku lovaca, a tu i tamo koji hitac iz puške. Lane zaželi od svega srca, da vidi taj lov. Seka se bojala, da ga lovci ne bi uhitili ili možda ubili, pa ga stoga nije puštala iz kolibe. Napokon nije mogla odoljeti njegovim molbama i prošnjama već ga pusti u šumu, prekrstiv ga prije časnim krstom. Lane veselo odjuri u šumu. Čim je nastao sumrak, došao je bratac kući, pokucao na vrata veleći: »Seko, otvori, evo tvoga braca.« Tako je i bilo drugi i treći dan. Višeput su ga opazili kralj i njegovi lovci, ali svaki je put brzinom svojih nogu utekao. Četvrti dan nije bio takove sreće. Najednoć ga sa svih strana opkolili. Lane ipak uteče, ali za njim poleti na vatrenom konju jedan lovac, te opazi, kako je pobjeglo srnče u kolibicu. Malo zatim dođe za njim i sam kralj, koji je s onim lovcem ostao cijelu noć pred kolibicom. Čim je zora ogranula, otvore se vrata, a srnče htjedne opet u šumu. Ali kako se silno uplaši on i sestra mu, kad su opazili pred vratima kralja sa zlatnom krunom na glavi i još mnogo drugih lovaca. Kralj ih vrlo ljubazno pogleda i reče: »Ne bojte se mene, ja vam ništa ne ću da nahudim, što više mila djevo hoćeš li poći sa mnom u moj dvor, da postaneš kraljicom, da budeš mojom gospođom.«

Djevojka mu odgovori: »Hoću, ali ja želim, da i ovo srnče pođe sa mnom. Bez njega ne ću nikud nikamo.«

Kralj pristade. Odoše u divne kraljevske dvorove. Velikim se slavljem obavilo vjenčanje. Mlada je kraljica prebivala u sjajnim odajama, a u jednoj je preko noći počivalo i njezino lane. Danju se pak šetali u čarobnom kraljevskom perivoju.

Kad je njihova maćeha dočula, kako je sretna njihova pastorčad, zamisli u svom zlobnom srcu, kako da ih unesreći. Doskora se pružila prilika. Mlada kraljica dobila je doskora krasnoga sinčića. Njihova maćeha, stara vještica, prometne se u staru dvorkinju, koja je imala svakoga dana dvoriti mladu kraljicu. Kralj je morao baš u to doba otputovati daleko u neko deveto kraljevstvo.

Kad je stara vještica došla u dvor, odvede mladu kraljicu u kupelj, da je tude utopi. I to pođe za rukom. Mjesto nje dovede u kraljevske dvorove svoju ružnu kćer, da ova bude kraljevnom. Obuće je u sjajne kraljevske odore i postavi na još sjajnije kraljevsko prijestolje. Iza dugoga vremena povrati se kralj kući, pa kad opazi svoju kraljicu, kako je ružna, začudi se, ali ga stara vještica utješi, da je kraljica bila jako bolna i da joj je to naružilo lice, nu da će joj se po malo opet povratiti njena pređašnja ljepota.

Nu gle čuda, što se svake noći događalo! Točno u dvanaest sati dolazila bi prava kraljica i s njom milo lane u odaju, gdje joj je sinak snivao, okupala ga, zaodjela i nahranila, a tad je opet nevidom nestalo. Maćeha je to svaku noć vidjela, i gledala, ali ne mogaše a ma nijedne da prozbori. Bog joj je oduzeo svaku moć. I samomu se kralju to isto svake noći sanjalo. Kad je bila treća noć, odluči da bdije u dječjoj sobi. U istinu, kad budne dvanaest sati u noći, eto na vrata unilazi tiho, mirno prava kraljica, te ravno ka koljevci k svome djetetu, da ga nježi, redi i nahrani.

Kad je kralj to opazio, skoči do koljevke, uhvati kraljicu za ruku i uskliknu: »Ti nijesi nitko drugi, već moja ljubazna žena!«

Jest, jesam!« odgovori kraljica. »Dragi me je Bog spasao od užasne smrti,« i pripovjedi kralju sve, što je učinila stara dvorkinja, njezina vještica maćeha. Kralj sazove umah iste noći suce, koji odsudiše maćehu i njezinu kćer na smrt. Spališe ih na lomači još iste noći. Čim je osuda izvršena, pretvorilo se lane opet u čovjeka. Odsele življahu kralj, kraljica i njezin brat bezbrižan i dug život.

NEBESKI MLACI.

Bio neki seljak, pobožna, dobra i marljiva duša. Molio se Bogu, kao da će sjutra umrijeti, a radio, kao da će sto godina živjeti. Nijedan bogac nije praznoruk otišao od njegova doma i praga. Dragi ga je Bog zato već i na ovom svijetu bogato nagradio. Da čujemo kako.

Jednoć je pošao na oranje. Kad se je vratio kući, porasli volovima tako veliki i dugi rogovi, da nije mogao nijedan ući u staju. Seljak se tomu veoma čudio. Nije znao, što će sad. Uto ga netko potrepta po ramenu. On se obazre i opazi pred sobom časnoga starca.

»Hvaljen Isus, seljače!« pozdravi starac

»Na vijeke! Slava mu i dika, starče!« odvrati seljak.

»Pa kakvi su to volovi tako dugačkih rogova?«

»Ne znam, starče; Bog stvorio čudo. Evo danas im toliki porasli. Sad da samo dragi Bog i meni dade dosjetiti se, kako ću s volovima.«

»A bi li ih meni htio prodati? upita dalje starac.

»A zašto ne?« odgovori seljak.

»Pa što cijeniš te volove?«

»Ti si stariji od mene, pa ponudi, što je pravo, pa će biti Bogu i meni drago,« odvrati seljak.

»Pa dobro. Znaš, kako ćemo se pogoditi. Donesi košaricu

pšenice jarice. Pa koliko zrna, toliko ja tebi dukata, a volovi su moji. Je li pravo?

»Kako ne? Bog ti platio za toliko novaca,« reče seljak i donese košaricu pšenice. Putem mu ispalo jedno zrno pak umah poraslo drvo visoko do neba.

Izbroji zrna, pa koliko njih bilo, toliko starac nabrojio sjajnih žutaka. Pokupio volove, oprostio se u ime božje i otišao.

Kad seljak u kuću, a to opazi, visoko deblo, gdje siže nebu pod oblake. Seljak se zamisli i za čas odluči, da se popne po njem gore, da zaviri u vedrinu nebesku.

Što smislio, to učinio. Kad je došao do vrha, opazi milinje, što još nikad njegove oči gledale nijesu. Anđeli mlate zlatnim mlatovima žito. Pobožno skine kapu i hvaljaše dragoga Boga, što mu je dao doživjeti toliko sreće i blaženosti.

Najednoć osjeti, kako je drvo uzdrhtalo i uzgibalo se. Pogleda na zemlju i spazi, kako njegov sluga sjekirom obara isto drvo. I anđeli su to opazili, pa su odmah dobromu seljaku pomogli. Spleli mu od slame užinac te ga na njemu spustili na zemlju. Uzato mu poklonili zlatno mlatilo i jedne zlatne zubače, da ljude uvjeri, da je sve to istina, što im pripovijeda.

IVO I MARICA.

Pred nekom velikom, tamnom šumom stanovaše neki ubogi pilar sa svojom ženom i sa dvoje djece, Ivom i Maricom. U toj je kolibici malo hrane, jer je u njoj najveće siromaštvo i nevolja; osobito pak sada, gdje je zavladao glad po cijeloj zemlji, a pilar nema nigdje rada, nigdje zaslužbe. — Jedne večeri nije nikako mogao zaspati od silnih briga, što su ga neprestano trle te napokon reče: »Ženo, što će od nas jadnika još biti? Kako ćemo svoju ubogu djecu odgojiti, kad ne možemo ni sami živjeti?« — »Znaš što,« reče žena, »mi ćemo sjutra u jutro odvesti djecu daleko u šumu i tamo ih ostaviti, neka se Bog za njih brine.« — »Ne, ženo, toga ja ne mogu učiniti, divlje bi zvijeri razderale ubogu našu djecu.« — »Oj, ti ludove, a onda ćemo sva četvorica umrijeti od gladi,« govoraše žena. Napokon se ipak muž sklone na ženine riječi te odluči djecu u šumu odvesti.

Ivo i Marica nijesu spavali, jer ih je mučio odviše užasan glad, te su tako mogli čuti svaku riječ, što ju je govorila maćeha ocu. Marici poteku niz lice gorke suzice te jecaše: Sad smo propali, sad nam već nema pomoći.« Ivo ju je tješio: »Ne boj se, sestrice moja, ja znam, što ću učiniti, da nam ništa ne lude.« Kad su čvrsto pozaspali, ustane Ivo polagacko, obuče kaputić, otvori tiho kućna vrata te zađe na cestu. Mjesec je blijedi tako jasno sjao, da se je na zemlji svaki kamečak vidio. Ivo se prignu, napuni si sve džepove kamenjem, pak ode opet spavati.

Čim je sunce pokazalo svoje prve trakove, već je maćeha budila djecu. »Ajde, ustajte vi lijenčine, da idemo u šumu u drva.« Iza toga je svaki dobio komadić hljeba uz riječi: »Evo

vam kruha, pa ga čuvajte do popodne, jer ga više nemamo.« Marica uzme krušac u pregačicu, jer je bratac imao pune žepove kamenja. Potom odu svi u šumu. Otac i maćeha iđahu naprijed, a djeca za njima. Ivo je svaki časak spustio po kamenčić iz džepa, da im se ne zamete trag i put.

Kad su već bili u dubokoj šumi, rekne otac: »Djeco, skupite nešto suhoga šiblja.« Oni to učine, otac im zapali vatru, a maćeha reče: »Grijte se ovdje oko ognja, mi ćemo nasjeći drva, a kad budemo gotovi, poći ćemo opet zajedno doma.«

Djeca se grijahu kraj tople vatre, a kad bude po prilici podne, pojedu slatko svoj kruh. Čekajući ovako dugo osvjedočiše se, da su ih roditelji prevarili i ostavili u šumi, kako se dan prije dogovoriše. Ivo pograbi Maricu za ruku i rekne: »Hajde, sestrice, idemo kući.« Hrlo koracahu prema domu, a znali su dobro put, jer im je bilo kažiputom, bijelo kamenje, što ga je bratac spuštao iz svojih džepova, kad su u šumu ušli.

Već kasno pod noć dođu do doma i pokucaju na vrata; ova im se otvore, i oni uniđu. Maćeha bijaše ljuta kao zmija, a otac veseo, što su mu dječica kući došla.

Maćeha opet nije mirovala. Uvijek je oca nagovarala, da odvede djecu u šumu, ali on se nikako nije dao nagovoriti na to. Kad je ona vidjela, da ne može muža na to sklonuti, uzme sama jednoga jutra djecu, odvede ih u šumu i ondje ostavi, a tad se vrati kući. O svem tom nije otac znao ni riječi, jer ga nije bilo doma. Bratac nije ovaj put mogao nabrati kamenja, jer su vrata zaključana bila, a ključa nije bilo. Stoga je putem sipao mrvice od krušca, ali kad su se kući htjeli vratiti, ptice su pojele mrvice, a sad djeca nijesu znala naći puta.

Tumarajući amo tamo gustom šumom, još jače zablude. Već su tri dana hodali, šumskim se jagodicama hranili, a kuće svoje još nijesu našli. Najednom spaze na drvu lijepu ptičicu, koja je prekrasnim glasom pjevala i polijetala od duba do duba. Djeca su uvijek išla za ovom pticom, a najednoč im se ukaže čudnovata kućica. Sagrađena je bila od samoga kruha, prozori su bili od sladora, a krov od slatkih kolača. »Hvala Bogu!« reče bratac, »tuj ćemo si glad utišati.« — Mahom stanu marljivo kidati s kuće i slasno jesti, da je milota bila. Ali gle, zlo i naopako po našu Maricu i Ivu. Iz ove kolibe izađe stara baka na štakama. To bijaše prava pravcata vještica. Ona mahom pograbi djecu, pa ih odvede unutra. Ivu zatvori u kotac, a sestri reče: »Ti ćeš, djevojko, marljivo hraniti svojega brata, a kad bude debeo, onda ću ga zaklati te si ga speći kao pečenku. Jeli si razumjela?« Maria brizne u plač i stade se moliti staroj vještici, neka se za Boga smiluje, ali sve uzalud.

Ivo je dobivao odsad najbolju hranu, samo da se što prije udeblja. Vještica je svakoga dana dolazila do svinjca pa bi rekla: »Ivo, pruži prst kroz škuljicu, da vidim, jesi li već debeo.« Dječak nije nikad pružio prsta, već vazda samo tanku košticu, a stara se čudila, da Ivo ne će nikako odebljati. Kad je već četiri tjedna minulo, reče stara Marici: »Ajde, nosi vode u onaj veliki kotao, sjutra ću tvoga brata zaklati, bio debeo ili suh.« Čuvši to sestrica bijaše sva izvan sebe, a suze joj tekle niz blijedo lišce poput potočića.

Sjutradan morade sestra pod kotlom naložit vatru, a stara joj reče: »Polovicu ćemo ga kuhati, a polovicu peći, zato sam već naložila veliku peć. Marice, hajde u peć, da mi rečeš, je li dosta vruća.« Djevojčica je dobro znala, što je vještica namislila učiniti, stoga reče: »Ja ne znam, kako bih to učinila. Molim Vas, pokažite mi.« Vještica se razljuti na nju i zaviče: »Ti luda gusko, kako ne znaš toga učiniti? evo ovako,« reče starica, pa se postavi pred peć i pogleda malo u nju, a Marica ni pet ni šest, već porine baku što je jače mogla u ražarenu peć. Vješticu mahom plamen obuhvati, te je spali na prah i pepeo.

Marica sva sretna i presretna sklopi ručice, zahvali se dragomu Bogu, a zatim pusti svoga brata iz zatvora uskliknuv: »Hvala Bogu, mi smo spaseni, vještica je u peći izgorjela.« Braća se mahom izgrle i izljube, te pođu u stan vještičin. Tu su našli mnogo zlata i dragoga kamenja. Napuniv si obojica sve džepove, rupčiće i njedarca, krenu tražiti svoj domak. Poslije pet šest dana dođu sretno kući. Nađu svoga oca, koji je bio sav sretan, kad spazi svoju dragu dječicu. Maćehe već nije bilo, jer je umrla. Tako su sada otac i djeca mogli lijepo, mirno i zadovoljno živjeti, jer su imali blaga u izobilju, a Bog im je uza to darovao zdravlje i dug život.

KULIN.

Kad tko u nas uzme što pripovijedati od prvoga zametka, ili kad tko, braneći se pred sudom, zabrazdi kazivati Bog zna kadašnji zapodjevak kavge ili svađe, malo će ga uminuti prigovor: »Što počinješ da od Kulina bana?«

A tko je bio taj Kulin ban?

Bio je, brate dragoviću, vladar Bosne, te veliki glavni prijatelj svomu narodu. Stoga se o njem priča mnogo.

I moji su se predi doselili iz Bosne, pak se i sam sjećam, gdje mi stric reče: »Sve je to drugačije bilo za Kulina bana.«

A ima tomu više od šest stotina godina, kadno je Kulin ban u Bosni banovao.

Kulin ban omrkao u gori, kako će za dobi popeti se na vilinu glavicu i ondje zateći vilu, koju bilo da bilo, samo da je posestri. Ali zadje s puta slijedeći neki umiljati zamamljivi glas, i ne mogaše se nikako toga slijeđenja okaniti, dok se nije umorio i pod nekim borićem zaspao. Kad u jutro zora zarudjela i sunce malo od zemlje odskočilo, udariše sunčane trake Kulina bana baš u obraz, te ovaj stade u snu zažetim trepavicama trepetati i suze roniti, dok se najednom ne nadnese kitnjast ogranak nada nj i zaklopi ga od sunca. Tako Kulin ban do neko doba dana slatko prospava.

Tad se odkinu zelen listak od kitnjaste grane, u koje je u hladu Kulin ban spavao, i pade mu na obraz.

Kulin ban se prene i u čudu se nađe, opaziv kroz lišće zlatokosu ljepoticu svu u bjelini odjevenu, a zlatnim pojasom opasanu, gdje bijelom ručicom drži onaj ogranak.

Skoči Kulin ban na junačke noge i istrvši si san iz očiju, odvrnu granu, da vidi, tko ga je hladom zaklonio od žege žarkoga sunca. Ljepotica pusti granu i htjede pobjeći, ali Kulin ban viknu:

»Bogom te sestrim lijepa vilo, ne bjegaj od mene; već mi kazuj, ko si, da ti se zahvalim na lijepom hladu, pa da mi budeš za sav vijek vjerna posestrima, koja će me drago svjetovati i kad se nađem u nevolji, u pomoć mi dolijetati.«

Vila stade i odvrati:

»Ja sam vila tvoga koljena, prošle sam te noći od velike bijede spasla.«

»Kako to?« zapita Kulin ban.

»Da si naišao na vilinsko kolo, bio bi naopako prošao,« reče vila.

»Ja sam bio voljan jednu od vilinskoga kola posestriti, da mi pomaže neprijatelje nadbijati, moju vlast i moje gospodstvo širiti, te tako slavnim i dičnim postajati,« odvrati Kulin ban.

»Jadan ne prosuđuješ, koliko bi imao svoje rodene krvi proliti, koliko li svijeta pomiriti, da sve svoje neprijatelje nadbiješ, koji u te sad i ne diraju. Koliko bi imao vrijednih susjeda oplijeniti i porobiti, da svoju državu po volji raširiti uzmogneš? To je sve krvav i bezdušan posao, komu se Višnji nikada ne raduje. A kolikim bi željama i pohlepama vile srce ti raznosile, da ideš za onim, što ti je u glavu munulo. Tko se jednom na ljestvi slave uzme uspinjati, onaj se ne da ustaviti; onoga, koji mu na ljestvi zakrčuje put, strovaljuje u ponor, u bezdanicu. Tko znade otimati tuđe, ne umije se zasititi, te gomila zločin na zločin. A kamo li da uz jedno i drugo ima kad pomisliti i učiniti šta dobra! Stoga te, Kuline bane, zaklinje vila tvojega roda i plemena, okani se krvava posla, četovanja i otimačine; krvavi su vijenci, koje bi tim stekao. Ali ne budi kukavica, već čuvaj i brani ono, što već držiš. Imaš podložnike tvojega zakona, budi svima otac i majka, ustali usamosvoji svoju državicu, da ti nitko u njoj ne zanovijeta. Učini, da se pomaže radina sirotinja, da cvate trgovina, da se svakomu kroji jednaka pravica, i koliko je dragi bog dao, da svakomu ptičice pjevaju; pa će ti se ime spominjati, dok je sunca i mjeseca; zelenjet će se vijenac tvoje slave većma, nego da budeš bio Bog zna kakav junačina!«

Tako se zlatokosa vila popinjaše Kulinu banu na dušu, a on budući čovjek s Božje strane vrlo bistroum, brzo pregne za

boljim, te se zavjetova vili, da će po njezinu savjetu raditi, a vila opet njemu obreče, da će mu vjerna posestrima biti, te njegovo ime prodičiti.

Otad odluči Kulin ban samo opće dobro svoje državice na umu imati.

Što je gdje bilo ispraviti, utanači i u boljak svojih državljana uporavi. Kulin ban nije žalio ni truda ni muke.

Ne bijaše njemu do toga stalo, da se njegovim zamišljajima svatko klanja i da ga zato u zvijezde kuju. Sakupiv oko sebe umne i poštene doglavnike, rad je pristajao uz bolje upute; al je neprekice nastojao, da se s puta poštenja i pravice nikad ne zalazi. Tako velikom svojom brigom za opće dobro održi Kulin ban, što je obećao vili. A vila namače svjetini u usta, da se uz hvalu svakoga dobroga gospodara spominje i dobri Kulin.

GUŠĆARICA.

Nekoć živjela neka stara kraljica. Ta je imala prekrasnu kćerku, koju je isprosio neki kraljević za ženu. Nadošlo doba, kad je imala biti vjenčana. Starica majka je spremi na put. Obskrbila je srebrom, zlatom, dragim kamenjem i mnogim bogatstvom. S njom je putovala i neka dvorkinja. Obadvije jahale. Konj kraljevne bijaše čudo od konja, znao je naime govoriti ljudskim glasom.

Kćerka se oprostila s majkom nujno i žalosno, pak sjele ona i dvorkinja u sedla i odjurile u svijet. Bijaše vrući ljetni dan. Žarko sunce živo pripeklo. Kraljevna ožedni i zamoli dvorkinju, da siđe s konja i da joj donese iz bistroga vrela u zlatnoj čaši vode. Dvorkinja se otrese na nju i reče drsko: »Ako si žedna, sađi sama s konja i napij se bez zlatne čaše. Ja te ne ću dvoriti.« Kraljevna je bila dobroćudna i milokrvna srca, pa zato ne reče ni riječi, već sađe sama s konja i napije se iz bistroga vrela hladne vodice.

Iza toga nastave putovanje i dođu do duboke bujice. Dvorkinja reče kraljevni: »Čuj, ja hoću da jašem tvoga konja, ja

hoću da se zaodjenem u tvoje kraljevske haljine, ja hoću da pođem za kraljevića. Ako ne pristaneš na to, bacit ću te u ovu bujicu. I još to ti kažem, da nijesi nikad nikomu rekla, da si kraljevna, već da si moja dvorkinja.«

Kraljevna proplače, ali kad je vidjela, da je dvorkinja zlobna srca, uplaši se i pristane na sve. Svukavši sa sebe kraljevske odore pomoli se na tiho dragomu Bogu, neka je jednoć spase, ako je njegova sveta volja.

Dašavši u kraljevske dvorove biše sjajno primljene. Kraljević umah skoči pred dvorkinju i odvede je u dvore misleći, da je kraljevna. Prava je kraljevna morala ostati na dvorištu. Otac kraljevićev gledao je kroz prozor i opazio krasnu i nježnu djevojku. Onda ode u odaje kraljeve pa je zapita, tko je ona djevojka, što je s njom došla i što u dvorištu stoji. »Ovu sam uzela putem sa sobom. Dajte toj služavci kakovog posla, da ne gubi dana,« bijaše odgovor kraljevne. Kralj joj dade guske čuvati s guščaricom Grgicom. Tako je kraljevna postala guščaricom.

Kriva zaručnica dade konja, koji je ljudskim glasom govorio ubiti. Živoderu se glava toga konja neizmjerno svidjela pa je nije htio da zakopa u zemlju, već je objesi na vrata svoje živodernice, kraj koje su svakog dana prolazili guščarica i guščar s guskama. Kad je djevojka opazila glavu svoga ljubimca konja, uzdahne i reče:

»Oj konjicu mili moj,
Zar tako svrši život svoj?«

Nato joj glava bolno odvratila:

»Oj kraljice, mila zaručnice,
Da majka znade gorki udes tvoj,
Oj kraljice, mila zaručnice,
Od boli srce bi tak puklo njoj!«

Tiho i mirno, nujno i žalosno pođe tad za svojim guščicama.

Na livadi sjela kraj bistroga izvora, raspustila svoju zlatnu kosu. Grgici se tako milile te vlasi, da joj je htio nekoliko iščupati, ali djevojka zapjeva tankim i ljupkim glasom:

»Oj popuhni, povjetarče mili,
I odnesi Grgi šešir mu maleni.
Nek se bori proti tvojoj sili,
Dok mi nijesu vlasi savijeni!«

I povjetarac u istinu tako silno popuhne, da je odnesao Grgici klobuk daleko tamo u vrbik, a onda opet preko ograde u drugu livadu, a on sveudilj trči za njim, ali ga nije mogao uloviti, dok si nije djevojka kosu uredila.

To se je sve tako dogodilo i drugoga dana. Kad su naveče došli kući, ode Grgica staromu kralju pak mu ispripovjedi sve, a napokon reče, da on s takovom guščaricom ne će da čuva guske. Kralj mu zapovjedi, da sjutra mora još ići s njom na pašu.

Stari se je kralj sam htio osvjedočiti, da li je sve tako, kako Grgica pripovijeda. Zato ode sjutradan za njima, a da ga nitko nije vidio. I zbilja se uvjeri, da je sve živa istina. Što više konjska glava ispripovijedi staromu kralju cijeli događaj, kako je kriva zaručnica nemilosrdno postupala sa svojom gospodaricom kraljicom.

Otac ode kući i pripovijedi svomu sinu, da je prevaren, da ima dvorkinju za ženu, a ne kraljevnu — prava pak njegova zaručnica da čuva guske. Kad je kraljević vidio pravu kraljevnu, kako je krasna, nježna, dobra i mila, vrlo se obraduje.

Priredi veliku čast. Pozove mnoge prijatelje i znance. U pročelju sjedili kraljević i kriva kraljevna, a nedaleko je sjedila i guščarica odjevena u prekrasne haljine i tako počešljana, da je nije prepoznala nekadašnja njena dvorkinja. Kad su se već dosta ponapili i svoja srca razigrali, zadade stari kralj svojoj krivoj snahi zagonetku, kako bi trebalo kazniti takovo čeljade,

koje je svoga gospodara tako i tako prevarilo. Ona reče: »Zaslužuje, da se metne u bure načičkano čavlima, te da se zapregnu konji za bure, i tako pošalje po svijetu.« — »Ti si sama svoj sud izrekla. To će se i tebi dogoditi, jer si ti tako prevarila svoga kralja,« reče starac otac.

Kad je nestalo krive varalice, oženi se kraljević krasnom, nježnom, dobrom, pobožnom i pravom kraljevnom. Tako dragi Bog pomaže dobrim i valjanim ljudima.

SMRT KUMA.

Bio je siromah pa imao osmero djece, a sada mu je evo Bog darovao i deveto. Već mu niko nije htio kumovati. Jedan dan ode u drva i u svojoj nevolji, što ne može naći kuma, stane jadikovati: »Oj Smrti, pusta Smrti! gdje si, zašto ne dođeš, da me umoriš? Što ću s tolikom djecom? Kako li ću ih odijevati i hraniti?«

Jedva je to progovorio, eto iza grma Smrti, koja ga upita: »Evo me, šta hoćeš?«

Čovjek smotriv Smrt preplaši se i reče: »Smrti, draga Smrti! zovem te, da mi budeš kuma djetetu, što sam ga dobio nedavno, a niko mi ga ne će držati na krstu.«

Smrt mu to obeća, te pođe s njim doma. Uzmu dijete, odu na krst, a tu dobije dijete ime Smrtko.

Kuma se postara za svoje kumče i pokloni mu puno novaca. Siromah je bolje živio nego ikad prije. Sva se kuća podigne.

Dijete se je uvijek tako dobro učilo, da je najposlije postao liječnikom. Počne liječiti bolesnike, ali koga liječi, svaki umre. Niko ga stoga nije već tražio. Smrt mu se jednom ukaže i upita ga: »Kako je, kume?« — »Zlo, moja kumo, nikad gore. Umiru mi svi bolesnici pod rukom, čim se latim koga liječiti.«

»Ne boj se!« veli smrt, »odsele bit će bolje. Kada te odsada pozovu k bolesniku, ja ću ti se uvijek ukazati. Kad god vidiš, da stojim uz bolesnikove noge, liječi, izliječit ćeš ga.«

Prošlo malo vremena, a u varoši razboli se teško neki bogataš. Liječili ga liječnici odsvakuda, bolji od njega, ali svi kažu, da nema pomoći i odu.

Tko tone i olova se hvata. Kud puklo, da puklo, zovnu i Smrtka. Ako ne pomogne, barem će se bolesnik izbaviti muka. — Čim Smrtko u sobu k bolesnikovoj postelji, vidi gdje stoji Smrt kod nogu, gleda bolesnika, pipa, ispituje i piše lijek. Čim bolesnik okusi lijek Smrtkov, bolje mu bude. Za nekoliko dana

bilo mu je sve bolje i bolje. Svatko se čudio. Bogataš ozdravi te Smrtka bogato nadari. Sad su ga drugi pozivali, nije mogao svud ni dospijevati.

Razboli se i neka velikaška kći. Liječili je prvi i najbolji liječnici. Pošalju i po Smrtka; ovaj dođe, kćerka ozdravi; bolesti više ni traga ni glasa. Odsada se je Smrtko vozio u kočiji, i svi njegovi lijepo življahu.

Došao je Smrtko kadšto i takovim bolesnicima, gdje je našao svoju kumu Smrt vrh glave, ali ovakova bolesnika nije htio nikako liječiti, jer mu je kuma strogo zabranila ovakove i malo samo liječiti.

Razboli se jednom neki velikaš. Zovu liječnika Smrtka

neka ga liječi. Smrtko dođe, vidi bolesnika i opazi Smrt nad uzglavljem. »Kasno je,« veli liječnik.

»Nemoj tako,« vele rođaci. »Bolesnik ima ženu i puno sitne djece, braću, sestre.« Svi stanu moliti liječnika; cvile, plaču, ruke sklapaju, drvo bi proplakalo i kamen. Smrtko pride k postelji. Kuma njegova Smrt prijeti mu prstom, neka se okani toga posla. Smrtko opet kaže: »Nema pomoći.« Plače cijela kuća. Ražali mu se. »Dajte,« veli, »okrenite bolesnika, gdje su noge, tu da je uzglavlje. »Smrt stoji na mjestu, ne miče se. Bolesniku dade Smrtko lijek i on ozdravi.

Smrt kuma uhvati svoga kuma za ruku i vodi ga u šumu. Kaže mu: »Ako to još jedamput učiniš, platit ćeš svojom glavom.« Smrtko obeća kumi: »Ne ću više, draga kumo!«

Nato zamoli Smrtko svoju kumu, neka mu pokaže, koliko će dugo još živjeti. Smrt mu veli: »Hajde sa mnom, vidjet ćeš.« Vodi ga smrt u nekakovu špilju. Tamno u njoj kao u rogu. Smrt upali baklju. Kad uđu unutra, velik prostor, ne možeš okom pregledati. Tu gore svijeće bez broja, puno ih je kao zvijezda na nebu. Jedna gori jače i više, a druga manje i slabije.

»Kakve su to svijeće?« upita Smrtko.

»Koliko tu ima svijeća, toliko ima živih ljudi na zemlji. Kada se rodi koji, upali mu se svijeća, a kada mu dogori, umre.«

»Pokaži mi moju svijeću, kad si me već ovamo dovela,« zamoli Smrtko.

»Eno je,« veli smrt i pokaže komadić svijeće, samo što nije izgorio.

»Jao, kumice draga!« veli Smrtko, »još malo, pak će izgorjeti. Molim te, upali mi još koji komadičak. Deder, nadostavi malko, tako ti kumstva!«

Kuma ga posluša, pa nadostavi još ovelik komadić, a podebeo.

Smrtko se lijepo zahvali, pođe doma i dugo je poživio. No i njemu dođe čas njegov, valjda je svijeća dogorjela, Razboli se stari liječnik. Vrata se otvore, a kuma Smrt ude u sobu, pa stane do njegove glave. Smrtko se okreće, ali Smrt j opet na uzglavlju, pa veli: »Ne hasni šeprtljati, dogara ti svijeća, nema ti lijeka, ne hasni!« To izusti i mahne kosom. Smrtko pusti dušu.

BIJELA I CRNA ZARUČNICA.

Neka žena idaše sa svojom kćerju i pastorkom po polju, da užanju krme marvi. Dođe dragi Bog, milost ga bila, kano siromah k njima i zapita, kojim se putem ide u selo? »Ako ga želite znati,« reče mati, »tražite ga sami,« a kćerka dodade, »ako mislite, da ga ne ćete naći, a vi si dovedite kažiput.« Ali će nato pastorka siromahu: »Ja ću vas voditi, ajte sa mnom.« Tada se razljutio dragi Bog na mater i kćer, okrenuo im leđa i ukleo ih, da postanu crne poput noći i grdne kao grijeh. Siromašnoj se pak pastorci smilova Bog i ode s njom, i kad bijahu blizu sela, blagoslovi je i reče: »Biraj tri stvari, dat ću ti ih.« Tada djevojka reče: »Ja bih rada biti lijepa i čista kao sunce.« Onaj čas učini se lijepom kano sunce na vedru danu. »Onda bih rado imati novčanu kesicu, koja se nikad ne isprazni.« I to joj dade dragi Bog, ali reče: »Ne zaboravi najbolje.« Tad reče ona: »Po smrti svojoj želim vječno nebesko kraljevstvo.« i to joj obeća i rastade se s njom.

Kad maćeha sa svojom kćerkom dode kući i opazi, da su obje crne kao ugljen i grdne, a pastorka bijela i lijepa, raspiri joj se u srcu pakost još više, i ništa nije drugo mislila, nego kako bi pastorci mogla štogod na žao učiniti. Pastorka je imala brata Vlatka. Njega ljubljaše jako i pripovjedi mu sve, što se je dogodilo.

Nato će Vlatko: »Draga sestro, daj ja ću te naslikati, da te uvijek imam pred očima, jer te veoma volim.« Tad odgovori ona: »Ali ne pokazuj nikome moje slike.« Brat naslika svoju sestru i objesi je o stijenu svoje sobe. On bijaše kočijaš u kraljevskom dvoru. Svaki bi dan stao pred sliku i zahvalji-

vao Bogu na sreći, što ju je dao njegovoj seki. Baš bijaše umrla supruga kraljeva, kod koga je on služio. Pokojnica bijaše tako lijepa, da se nije mogla druga naći, koja bi bila nalik na nju. Kralj je poradi toga jako tugovao. Dvoranici su vidjeli, kako je kočijaš svaki dan stajao pred lijepom slikom. Oni to prijave kralju. Nato dade ovaj sliku donijeti preda se i opazi, da je u svem nalika pokojnoj supruzi, samo što je još ljepša bila, tako da ju je kralj veoma zavolio. Kralj pozove kočijaša preda se i upita ga, čija je to slika. Kad kočijaš reče, da je to njegova sestra, odluči kralj, da će je uzeti za svoju suprugu, dade mu kola i konje i krasne zlatne haljine i posla ga, da dovede izabranu njegovu zaručnicu. Kad Vlatko dođe s porukom, radovala se je njegova sestra, ali crna bijaše zavidna sreći druge, jedila se prekomjerno i reče materi: »Što nam hasne eto sve tvoje vještine, kad mi ne možeš pribaviti takove sreće!« Tada reče stara: »Šuti, ja ću ti je već pribaviti,« i svojim vještinama zasjeni oči kočijašu, da je na po oslijepio, bijeloj začepi uši, da je sugluhom postala. Zatim sjedoše u kola, najprije zaručnica u krasnim kraljevskim haljinama, zatim maćeha sa svojom kćerkom, a Vlatko sjeđaše na kočijaškom sjedalu, da se voze. Kad su malko putovali, povika kočijaš: »Pokrij se, seko moja, da mi draga ne pokisneš, da mi te vjetar ne zapraši, da lijepa dođeš kralju.«

Zaručnica zapita: »Što veli moj dragi brat?«

»Jao,« reče stara, »rekao je, da svučeš svoje zlatne haljine i dadeš svojoj sestri.«

Tada svuče ona haljine i obuče crnki, a ova njoj dade lošu, svoju sivu suknju. Tako se odvezli dalje, i domalo brat opet poviče: »Pokrij se, seko moja, da mi draga ne pokisneš, da mi te vjetar ne zapraši, da lijepa dođeš kralju.«

Zaručnica pita: »Šta veli moj dragi brat?«

»Jao,« reče stara, »rekao je, da skineš svoju zlatnu kapu i dadeš svojoj sestri.«

Tada skine ona kapu i stavi sestri na glavu, sama sjeđaše gologlava.

Odvezoše se dalje, i domala reče brat opet kao i prije. Zaručnica pita, što dragi brat govori?

»Jao,« reče stara, »veli, da pogledaš iz kočije.« Oni se pak vožahu baš mostom preko duboke vode. Kako je zaručnica ustala i naslonjena pogledala iz kola, gurnuše je maćeha i nje-

zina kći iz kola, te se ona strovali usred vode. Ali kad je potonula, izleti iz vode patka bijela kano snijeg i plivaše niz vodu. Brat toga nije opazio i ode dalje, dok ne dođoše u kraljevski dvor. Tada dovede kralju crnku kano svoju sestru misleć, ona je zaista, jerbo mu bijahu pomućene oči, a ipak je vidio blistajuće zlatne haljine. Kad je kralj vidio pravu grdobu na svojoj tobožnjoj zaručnici, jako se razljuti i dade kočijaša baciti u jamu, koja bijaše puna zmijskoga legla i zmija ljutica. Ali stara vještica znala je ipak kralja tako zaplesti u svoju mrežu i svojim vještinama opsjeniti mu oči, da je zadržao nju i njezinu kćer tako, da mu se učinila dosta priličnom, i on se njom ipak oženio.

Jednoć uveče, dok je crna zaručnica sjedila pokraj kralja, dođe bijela patka u kuhinju i reče kuharčetu.

»Momčiću, naloži vatru, da se ogrijem.« Ovaj to učini. Patka sjede uz vatru, tresla se i gladila si perje kljunom. Dok je ovako sjedila i grijala se, zapita: »Što radi moj brat Vlatko?

Momče odgovori: »Leži u zmijskoj jami.«

Ona upita dalje: »Šta radi crna vještica u kući?«

Momče odgovori: »Sjedi na toplu uz kralja.«

Reče patka: »Da se Bog smiluje!« i ode na polje.

Slijedeće veče opet dođe i pitaše isto, i treće veče opet. Tad ne mogaše kuharov momčić odoljeti srcu, ode kralju i sve mu otkrije. Kralj htjede to sam da vidi. Ode drugo veče u kuhinju, i čim patka pomoli glavu kroz kuhinjski prozor, odsiječe joj svojim mačem glavu. Tad najednoč posta od patke najljepša djevojka, nalik posve na onu sliku, koju je njezin brat naslikao bio. Kralj se jako uzradova, te je zaodjene u skupocjene haljine. Tad mu ona pripovijedi, kako su je himbom i lukavštinom prevarili i napokon u potok strovalili. Prvo, što je molila, bijaše, da joj brata izvuku iz zmijske špilje. Kad je kralj uslišao tu molbu, ode u sobu, gdje je sjedila stara vještica, pa je zapita: »Što zaslužuje ona, koja to i to učini?« i ispripovjedi sve, kako je bilo. U svojoj zaslijepljenosti reče ona: »Zaslužuje, da se metne u bure načičkano čavlima, te da se zapregne konj za bure, i tako pošalje po svijetu.« To se sve dogodi njezinoj kćeri. Kralj se potom oženi bijelom lijepom zaručnicom i nadari vjernoga brata učinivši ga bogatim i uglednim čovjekom.

LIJENI GRGA.

Neki je gospodar imao lijena slugu imenom Grgu. Kada je dozrela zob, reče gospodar: »Grga, uzmi srp, pa hrlo požanji na polju ono žito, a kad dovršiš posao, požuri se kući.«

Grga uzme srp i pođe na polje. Spazi, da je mnogo zobi; preplaši se posla, te ne htjede ni početi, već legne u hladovinu nekoga drveta pak slatko zadrijema i zaspi. Kad Grge nema te

tema kući, pošalje domaćina svojega psa Kudrova na njivu, da vidi, što mu radi sluga. Ako li ne žanje žurno, neka ga malko potjera oštrim zubima, da bude marljiviji. Kudrov ne bijaše tako zle ćudi. Opaziv, kako Grga slatko spava, pomisli, da pravo ima, — pa se također uz njega protegne i domala mirno zaspi. Sada nije bilo Grge ni Kudrova kući. Razljuti se gospodar, pa pošalje svoju toljagu, da obojicu prodrma, ako ne vrše svoje dužnosti. Dođe toljaga na polje, vidi, kako obadva slatko spavaju, pa pomisli, počekat ću, dok se probude, jer ih se i onda mogu dosta nalupati. Izrekav ove riječi legne i toljaga uz njih.

Gospodar kod kuće čeka te čeka na svoju čeljad, ali nema nikoga kući. To ga silno razljuti, pa pođe sam na polje, da vidi, što se tamo tako dugo radi. Kao da ga je grom ošinuo, snebivao se je goso, kad opazi da nije zob požeta: a Grga, Kudrov i toljaga da spavaju. Sav u jaru i ljutini pograbi toljagu i udri po Kudrovu; ovaj se iza sna brecne, skoči pa ugrize Grgu u noge, da se je odmah na noge postavio. Opaziv svojega gospodara, sjeti se sluga, što mu je raditi, pograbi srp, počne marljivo žeti, i prije nego je večer došla, bilo je polje požeto i sva družina: Grga, Kudrov i toljaga kod kuće. — Ne zanosi se odviše na svoju služinčad!

SIROMAŠAK I BOGATAŠ.

U staro je vrijeme hodao dragi Bog po zemlji među ljudima. Desilo se, da se je jednu večer utrudio putujući i da ga je stigla noć prije, nego je našao konak. Na putu stajahu pred njim dvije kuće, jedna velika i lijepa, a druga mala i uboga. Velika je nekoga bogataša, a mala nekog siromaška. Tad pomisli dragi Bog: Bogatašu ne ću biti dosadan, u njega ću potražiti stan. Kad bogataš začuje, da netko kuca na njegova vrata, otvori prozor te upita putnika, što traži. Gospod odgovori: »Molim samo za stan.« Bogataš omjeri pozorno putnika od glave do pete, i jer je bio prosto odjeven, te nije izgledao kano čovjek, u koga su džepovi puni novaca, potrese glavom i reče: »Ne mogu vas primiti na konak. Sobe su mi pune zelenja i sjemenja, i kad bih svakoga primio na stan i ugostio, tko pokuca na mojim vratima, mogao bih i sam doći do prosjačke palice. Tražite si drugdje stan.« To reče, zalupi prozor i ostavi dragoga Boga stojeći na ulici. Dragi Bog mu dakle okrene leđa, ode preko k maloj kući i pokuca na vrata. Čim je pokucao, otvori siromašak vrata i zamolj putnika, neka uđe i kod njega prenoći. »Već je mrki mrak, a danas ne možete dalje poći,« reče siromašak. To se dopade dragomu Bogu i on ode u siromahovu kuću. I žena siromahova pozdravi ga ljubazno sa »dobro došli!« i reče mu neka bude slobodan kao u svojoj kući. »Mnogo doduše nemamo, ali što imamo, rado i od srca dajemo,« završi žena. Umah pristavi koruna k vatri i podoji kozu, da ga začini. Prostru stol, a dragi Bog sjede sa siromasima k večeri i bijaše zadovoljan gledajući vesela lica dobrih ljudi.

Kad povečeraju i vrijeme bijaše poći spavati, reče žena: »Čuješ dragi, mi ćemo si noćas načiniti slamnu prostirku, da siromašni putnik može leći u našu postelju i otpočinuti. Cijel je dan putovao pješice, pak će biti umoran.« — »Drage duše,« reče muž, »ja ću mu je ponuditi,« i ode k dragomu Bogu i moljaše ga, da legne u njihovu postelju, da valjano odmori utrođene svoje udove. Dragi Bog nije htio da uzme obadvojici postelju, ali oni ne odustaše od svoje molbe i ponude, dok napokon ne pristade i ne legne u postelju, a oni si načine slamnu prostirku na zemlji. Sjutradan ustali već u zoru, i žena skuha gostu sirotinjski ručak. Ogranulo sunce i zasjalo kroz prozorak u sobicu. Dragi je Bog već ustao. Sio s njima ručati, a potom se spremi na put. Nu stojeći na kućnom pragu, obazre se i reče: »Budući da ste tako milokrvna i pobožna srca, poželite si tri stvari, pak ću vam želju ispuniti.« Tada reče siromak: »A što si znam poželjeti, već vječno blaženstvo i da nas dvoje, dok budemo živi, budemo zdravi uz svagdašnji svoj krušac, a treće ne znam, što bih želio.« Dragi Bog tad reče: »A zar ne bi poželio novu kuću mjesto ove stare?« — »Ta ako bi moglo biti, bilo bi mi

drago,« reče čovjek. Gospod ispuni njihove želje, prometne staru u novu kuću, poda im svoj blagoslov i ode dalje.

Već je potpuno osvanuo dan, kad je bogataš ustao. Nasloni se na svoj prozor i ugleda preko lijepu novu kuću od crvenih opeka s velikim prozorima, gdje inače stajaše stara koliba. Razrogačio oči. Sam sebi ne vjeruje. Zovne svoju ženu i reče: »Gledaj samo, što i kako se to tamo dogodilo? Sinoć stajaše ondje stara, kukavna koliba; a danas eno lijepa. nova kuća.« Žena ode onamo i upita siromaha, što se je to sve preko noći stvorilo. Siromašak ispripovjedi sve, kako je bilo. Kad žena bogataševa to čuje, ode natrag i pripovjedi svomu mužu, što se je i kako dogodilo. Tad bogataš reče: »Sam bih se rastrgao i ubio. Da sam ja to znao! Strani je putnik i kod mene bio, ali ga odbih.« — »Žuri se,« reče žena, »sjedni na konja, da dostigneš putnika, pa si izmoli i ti tri želje, da ti se ispune.«

Tada sjedne bogataš na konja i stigne dragoga Boga. Govoraše mu umiljato i fino te moljaše, neka mu ne zamjeri što ga nije umah primio na stan. Tražio je ključ od kućnih vrata, medutim da je on dalje otišao. Ako bi kadgod istim putem išao, neka se svakako k njemu navrati. »Hoću,« reče dragi Bog, »kad budem drugi put išao ovim krajem, doći ću k tebi.« Tada zapita bogataš, ne bi i on smio poželjeti tri želje kano njegov susjed. »Slobodno,« reče dragi Bog, »ali bi bolje bilo, da ih ne poželiš, jer ne će dobro biti za tebe.« Nu bogataš mišljaše, da će već dobro odabrati, što bi po njega sreća bila, samo kad bi znao, da će mu se želje ispuniti. Dragi Bog reče: »Jaši samo doma, i troje što zaželiš, dobit ćeš.«

Sad je bogataš imao, što je htio. Odjaši kući i stade promišljati, što da zaželi. Tako se je duboko zamislio, da su mu uzde iz ruku ispale. Konj poče po tom upropanj skakati. To ga je tako smelo u razmišljanju, da se nije mogao ničemu dosjetiti. On popleska konja po šiji i reče: »Smiri se, Liso!«, ali konj poče opet skakati uokolo. Tada se razljuti jašilac i poviče nestrpljivo: »Bog dao, skrhao vrat« i pade na zemlju mrtav i ne mače više ni jednom nogom. Eto prve želje ispunjene. Kako je bio škrt, ne htjede sedla ni uzde ostaviti, nego skide s konja i uprti na leđa, pak morade pješice kući.

»Još imaš dvije želje, mišljaše on, i tim se tješio. Idući polako po pjeskovitom putu, a oko podne pripeklo sunce, silno se ugrijao i razjedio. Sedlo mu je doteščalo žuleći leđa, a još mu nije palo na um, što bi zaželio. Sve mu bijaše premalo i neznatno. Medutim se sjeti, kako je sad dobro njegovoj ženi, sjedi doma u hladu i jede i pije. To ga je jako jedilo, i da nije

ni znao, izleti mu iz usta: »Želio bih, da ona doma sjedi na ovom sedlu i da ne može sići s njega, umjesto što ga ja vucarim po ledima.« I čim to izusti, nestade sedla s njegovih leđa i opazi, da mu je druga želja ispunjena. Sad se je tek usplahirio i počeo trčati, htio je kod kuće sjesti sam u sobu i promišljati o čem velikom za zadnju želju. Kad on doma otvori sobna vrata, a tu mu žena sjedi na sedlu i ne može sići s njega, već jauče i kriči. Tad reče on: »Smiri se, ženo! Željet ću ti bogatstva svijeta, samo sjedeći ostani tu.« Žena odgovori: »Što mi pomaže sve bogatstvo svijeta, dok sjedim kano prikovana na sedlu ti si me poželio na sedlo, moraš me i s njega izbaviti.«

Htio, ne htio, morade izreći treću želju, da mu žena može sići sa sedla, i želja se ispuni. Kad žena stade opet na svoje noge, podboči se i reče mužu. »Ti si ludov, ja bih bila bolje učinila. Dakle ništa ne imade bogataš od svojih želja, nego jed, muku i porugu, a kraj svega još si morao izgubiti konja.« Siromašci pako življahu zadovoljno, skromno i krotko do svoje smrti.

U ŠUMI BIJEDE.

Noć je počela raspinjati po svijetu svoje mreže, kadno stajaše neki mladić na okrajku šume. Okružavahu ga visoka stabla raspuknute kore i gusto grmlje, a kameniti putovi križahu se na sve strane. Isprva koracaše mladić žurno sklopljenim očima, sav zadubljen u svoje misli. Ne opazi, da se putovi suzuju i zapliću, dok se napokon preko velika korijena ne sruši. No podiže se i pohiti naprijed sad ovim sad onim putem. Ali sve uzalud, jer tumarajući više sati opazi uvijek, da se neprestano vraća k onomu mjestu, na koje je bio prvi put pao. I baci se na zemlju, duh mu klonu, sile ga ostaviše a glad ga stade moriti. Zastre si lice rukama i uzdisaše glasno. Kad je opet uzdigao glavu, stajahu pred njim tri čovjeka, kojih prije nije vidio, niti ih čuo dolaziti. Uzdrhta. Ta tri čovjeka gledahu neprestano na nj, kao da bi ga očima svojim htjeli probosti. Prvi čovjek imadaše haljinu zlatom izvezenu, a oko struka pas, posut dragim kamenjem. Drugi ima crnu haljinu i crven pas. Treći bijaše odjeven modrim platnom, a oko tijela mu kožnat pas; taj ima u ruci veliku sjekiru i o nju se podupire.

»Što tu radiš« upitaše ga najednoć sva trojica.

»Umirem.« odvrati mladić, »smilujte se!«

»Što želiš?«

»Da što prije izađem iz te šume.«

»Izaberi jednoga između nas, koji da te vodi.«

Mladić podiže oči, uze ih motriti i najvećma mu omili onaj u zlatnoj odori i dragom kamenju. I reče smjesta:

»Tebe biram.«

Čovjek u zlatnoj haljini nasmija se, pruži mladiću ruku, a ona druga dvojica iščeznuše najednoć. Šuteći slijeđaše mladić svoga vođu. Brzo prevaljivahu put. Debla kao da bi pred njim bježala. No premda je već više sati bilo minulo, bijahu oni još sveudilj sred šume.

»Umoran sam«, reče mladić, »ne mogu dalje.«

»Put je dalek, a noge su ti odveć slabe, a da bi te odavle iznijeti mogle, no za nekoliko časova proći će ovud putnik. Zato uzmi ovaj mač i prisvoji si njegova konja, a taj će te dalje ponesti.«

»Jao meni,« povika mladić i raširi obje ruke, »tko si ti, da mi to svjetuješ?«

»Ja sam zločin!«

»Seli se od mene! povika mladić i baci se odmah na zemlju. Začuje još đavolski smijeh i bijaše opet sam. Kad je iznovice uzdigao oči, stajahu pred njim dvije osobe.

»Što tu radiš?« upitaše ga u jedan glas.

»Umirem, smiluj mi se,« odvrati on.

»Što želiš?«

»Da me što prije izvedete iz te šume.«

»Biraj si dakle jednoga od nas dvojice, koji će te voditi.«

Mladić ih pogleda i reče onomu, koji je imao crno odijelo i crven pas.

»Tebe biram.«

Ne progovorih niti riječi pruži mu stranac ruku i povede ga sa sobom. Pa kad su jedan sat putovali preko grmlja i trnja, dođoše do ruba neke propasti, iz koje prodirahu uzdasi i jauk.

»Ne mogu dalje,« povika mladić.

»Zato sam te i odveo na to mjesto,« reče mrka osoba, »jedinim ovim putem možeš izići iz te šume. U toj propasti je smrt, i ta će te izbaviti od muka.«

»Jao meni! zavapi mladić. »Tko si ti, da mi to svjetuješ?«

»Ja sam zdvojnost.«

»Seli se, seli od mene!« povika mladić i pade opet na zemlju. I bijaše opet sam. A kad je iznova uzdigao oči, stajaše

pred njim ona treća osoba. Mladić htjede pobjeći, no osoba ta pruži mu ruku.

»Podi sa mnom, mladiću! istina, put je tvoj dalek i pun boli, no Bog pomaže onomu, koji trpi.«

Mladić pogleda osobi toj u oči i dade joj ruku. Stranac idaše pred njim. Sjekirom krčio put kroz neprohodno grmlje i obarao stabla, koja su im na putu bila.

»Naprti na rame jedan od tih panjeva,« zapovjedi stranac. Mladić posluša, premda su mu udovi umorni bili i glad ga lišio snage. Međutim što je dalje išao, sve je šuma svjetlija bivala, sve mu je misao vedrija postajala, a breme mu se sve laglje činilo, jer ga je nada nosila na krilima svojim. Napokon dođoše šumi na kraj. Pred njima u sjaju jutarnjega sunca pukla prostrana, zelena okolica, a usred nje stajaše prekrasni dvor.

»Evo nas vani,« reče stranac. »Šuma, kojom si prošao, zove se šuma bijede; ne smetni je nikada s uma. A sada odloži svoje breme.«

Mladić baci panj s ramena; a kad je panj na zemlju pao, pretvori se u velik komad zlata.

»Tko si ti,« povikne mladić, »da si me tako krasno vodio?«

»Ja sam posao!« odvrati čovjek i nježno se nasmješiv iščeznu.

MOMAK I VODENJAK.

Nedaleko nekog velikoga jezera stajala je osamljena kolibica, a u njoj stanovao momak od oka, glavit i jak kao hrast, ali čudnovate sanjarske ćudi. Po cijele je dane provodio uz prozor, gledajući neprestance na divno i veliko jezero, i razmišljao puno o svem i svačem. Bog bi znao, zašto je uvijek zurio u vodu? Možda i zato, što mu se otac utopio u njoj.

Kad je vladala najveća bura, kad su se valovi u jezeru najjače bacali i pjenili, a nebom se križale žarke munje i prosijecale guste tamne oblake urnebesnim gromovima, onda bi taj momak odlazio k uzburkanomu jezeru, sjedao u laganu barčicu, spuštao se na nemirnu vodenu površinu te dugo plovio amo tamo, dok se ne umiri bura, a nebo se opet lijepo ne nasmiješi blagom i divnom modrinom.

Jednoga je dana opet bjesnila bura, a naš se mladić desio na jezeru i govorio uspjenjenim valovima: »Oj bijesni valovi, uvijek mi se grozite, vazda me želite progutati svojim ždrijelom, ali vam dovikujem, da vas se ne bojim, jer znam, da mi nećete nikada nahuditi, premda ste mi oca potegnuli u se i na dnu mu priredili hladni grobak!«

Tako je vikao iza svega grla, ne bi li nadglasao šumne valove. Na koncu zapjeva divnu pjesmu, kao da se veseli strahoti, što ga okružuje sa sviju strana. No najednom zamuknu i plaho se obrazre na stranu. Iz vode se digla glava nalik na čovječju, ali ipak vrlo čudnovata. Zelen joj šeširić pokriva kosu, koja se u dugim pramovima

spušta niz blijedo čelo i lice. Zelene oči neprestano igraju čudno, a kad se otvore usta, vide se zubi zeleni kao lišće s drveća. Momak se uistinu nekako uplaši od te čudne prikaze i zavesla, štogod više može, prema žalu, ne bi li umaknuo toj tajanstvenoj glavi, koja ga je časomice i vrlo prijazno pogledavala.

»Zašto bježiš, mlado momče, a ne pjevaš više svoju lijepu pjesmu, koja me je izmamila iz ove vodene dubine, iz kristalnih mi dvorova? Čemu si najednom zašutio?« klikne glava.

»Mani se ti mene, makar ko bio, ja te ne poznajem, ja neću da te gledam«, odgovori momak.

Glava mu nato reče: »Ne boj se mene; ja ti neću ništa na žao učiniti. Hajde da se upoznamo. Ako mi ne vjeruješ ovdje na jezeru, a ti mi dopusti da navečer dođem k tebi u tvoj dom. Nećeš se zaista kajati za to.«

»Pa dođi slobodno, ja ću te čekati navečer u svojoj kolibici,« reče mladić.

»Dobro, doći ću, čekaj me sigurno,« prijazno će glava pa je nestade pod hladnim valovima.

Osvanulo veče. Svuda zavladala tamna tišina, samo se sove ozivale po šumi. Mladić zapali svijeću. Uto pokuca neko na vrata, a u sobu stupi čovjek vodenjak. Bio je visok i vitak. Cijelo mu tijelo pokrivalo zeleno odijelo. Lice mu je bilo bijelo kao stijena, ali ipak vrlo lijepo. Oči mu sijevale vedro i sjajno, usta se prijazno smješkala. Da nije imao dugih zelenih vlasi, niko mu ne bi rekao, da je to čovjek vodenjak.

Pošto se momak prijateljski izrukovao s njim, ponudi mu jesti, da zajedno večeraju.

Vodenjak mu milo zahvali i reče: »Nijesam ja ovamo došao, da jedem i pijem, već da se s tobom malo porazgovorim i da mi zapjevaš onako lijepih pjesama, kao što

si ih već pjevao više puta na uzburkanom jezeru. Tamo sam usred buke i huke tek napolak zamjećivao te mile i ugodne glasove. Ja te svesrdno molim, da mi otpjevaš nekoliko svojih pjesama.«

Momak posegne za svojom lutnjom pa joj vještom rukom izmami najugodnije zvukove, a uz to je pjevao svojim mekim blagim glasom divnu, ali tužnu pjesmu. Vodenjak ga slušao pozorno, sav očaran.

Kad je momak dopjevao, klikne vodenjak: »Divne li pjesme! Porazgovorimo se sada malo, a onda te molim, da mi zapjevaš još jednu veselu.«

»Ah, vesele pjesme! — već ih dugo nijesam pjevao, ali ću pokušati tebi za volju, jer si moj gost,« reče mladić.

Sada su se razgovarali gotovo čitav sat; momku je prošlo to vrijeme kao časak. Sav se razvedrio i razveselio, jer vodenjak je znao pripovijedati toliko veselo i radosno, da se je momak često od srca smijao. Opet on uze svoju lutnju pa je pjevao veselo i radosno, zvonkim, jasnim, a opet milim, premilim glasom, da je vodenjak plivao u samoj radosti i sreći.

Kad je momak dovršio, reče mu prijatelj vodenjak: »Dosta je za danas. Ti si mi večeras priredio blažene i ugodne časove. Od srca ti hvalim. Evo ti za nagradu ovaj biser neizrecive cijene. Sutra ću opet ovamo. Laku noć!«

Izrekav te riječi stisnu vodenjak prijazno mladićeve ruke, spusti biserzrno na tanjur i ode prema jezeru. Za čas čuo se pljusak, a mladić se baci na svoje siromašno ležište pa zaspi i snivaše neprestano o jezeru i o vodenjaku.

Drugu večer dođe opet taj gost k mladiću. Tako je trajalo nekoliko nedjelja dan na dan, a svaki je put momak dobivao po jedno biserno zrno. Jedne će večeri reći vodenjak:

»Ja sam dolazio k tebi već toliko puta, hajde dođi i ti jednom k meni u moje kristalne dvorove.«

»Kako bih ja mogao doći k tebi, a da se ne utopim,« reče momak sav u čudu.

»Evo ti ova perajica, metni je na grudi, pa dok je god budeš imao uza se, nećeš si pokvasiti ni vlaska,« reče vodenjak.

Mladić prihvati ponudu i peraju pa obeća da će doći u vodene dubine, da posjeti prijatelja.

Kad je nastala druga večer, ostavi momak svoju kolibicu i otputi se k jezeru, no tek što se dodirnuo nogom vode, razdijeli se voda na dvije strane, i on pođe po suhom putu. Nije potrajalo dugo, dođe do kristalnih dvorova vodenjakovih pa se stane čuditi i snebivati. Još nikada nije u životu vidio tolike krasote. Sve se sjaji i cakli na jutarnjem sunašcu, sve se prelijeva kao duga na nebu.

Vodenjak ga dočeka na velikim vratima, prihvati ga veselo za ruku i odvede u svoje odaje, sobe i dvorane. Sve ljepša od ljepše, a pokućstvo sjajno i iskićeno samim biserom, dragim kamenjem i alemom.

»Da li ti se mili ovdje?« upita vodenjak.

»O, mili mi se, a kako je ovdje divno!« reče mladić. »O tolikom sjaju i gospodstvu nijesam nikada ni sanjao.

»Pa ostani uz mene, ako te je volja,« ponudi mu vodenjak. »Sve, što tu vidiš, možeš imati i ti. Svemu ćeš tomu biti gospodar i ti. Samo ćeš zauvijek morati ostati ovdje te mi katkada pjevati koju od svojih pjesama.«

»Pa zar uistinu ne bih smio nikada više zaviriti na zemlju?« upita mladić.

»Dakako da ne bi; dok si god živ, moraćeš boraviti ovdje,« odgovori vodenjak.

Momak čudnovato zaklima glavom. Ako mu se i jest u početku milila vodenjakova ponuda, ipak mu se sada nije htjelo pristati na nju. Obuzela ga neka zima u tim

slatkim i sjajnim prostorijama. Bilo je doduše lijepo i krasno ovdje pod vodom, ali na zemlji je tisuću puta ljepše. Ta na njoj se smiješi lišće s drveća; ptičice pjevaju na grančicama, a ševa u zračnim visinama; svagdje cvate miloduho cvijeće: a ovdje — sve ti je tiho, tihano, mirno, nekako čudno hladno. Ne, ne možeš nikako prebivati ovdje.

»Ipak ću radije ostati na zemlji,« reče mlado momče. »Već ako hoćeš, da ti pjevam, a ja ću više puta dolaziti ovamo k tebi — jest, dolaziću, kolikogod puta želiš, ali ovdje zauvijek ostati ne bih mogao nikako.«

»Neka ti bude kako hoćeš,« reče vodenjak, »ja te neću ni na što siliti. A sad hajdemo u dvoranu, da se tamo malo proveselimo.«

Vodenjak pođe naprijed, a mladić za njim. Išli su kroz neku odajicu, u kojoj bijaše mnogo izvrnutih lonaca.

»A šta je to?« upita momak.

»Pod tim su loncima duše utopljeničke. I duša tvojega oca je ovdje, a tijelo mu je tamo prijeko u onoj dvorani,« odgovori vodenjak.

Mladiću udari krv u glavu i on uzvikne:

»Oj dragi vodenjače, daj mi dušu i tijelo mojega oca!«

»Ne mogu nikako,« reče vodenjak. »Tijelo njegovo čuvaju vile povotkinje, kojima se ja ne smijem približiti.«

»Pa ja ću sâm onamo, da uzmem tijelo, ja se ne bojim vilâ.«

»Pokušaj sreću! I ja ću ti nešto pomoći, koliko mogu. Evo ti ova riblja ljuska. Kad je imaš uza se, bićeš nevidljiv. Ako doneseš odanle očevo tijelo, daću ti i dušu njegovu.«

Mladić uzme riblju ljusku, metne je na grudi uz peraju i pođe za vodenjakom, koji ga odvede pred dvor vilama povotkinjama.

»Budi vrlo oprezan, a ako dođeš sretno s tijelom očevim na vrata, onda si spasen, jer ti onda vile ne mogu ništa više učiniti,« opomenu vodenjak mladića.

Momak ode u dvor. Tu su ležala utopljenička tjelesa u dugom nizu. Nedaleko od vrata ležalo je tijelo njegova oca. On ode nevidljiv do oca, prihvati ga objema rukama pa očekivaše zgodan čas, da ga odnese. Dugo je i dugo čekao. Ali sve uzalud. Stotine i stotine vila se ne miču, već pomno čuvaju tjelesa. Svuda vlada grobna tišina.

Najednom se dosjeti on, kako će prevariti vile. Ode sasvijem na kraj dvorani. Tu čučne i zapjeva pjesmu, koju je najljepše i najbolje znao. Kad su vile čule tako divne i slatke glasove, stanu se razgledati, ko to pjeva, pa jer nijesu ništa vidjele, pođu onamo, otkuda su čule još nečuveni pijev. Slušajući ovako nevidljivoga mladića, zaboravile su na svoju dužnost. Momak upotrebi taj čas, skoči k ocu, pograbi ga objema rukama, pa bjež na vrata. Već je bio na izlazu, a vile se dosjetiše jadu. Sve kao misao poletješe za mladićem, ali uzalud, jer je on već bio pred dvorom, a dalje nijesu one imale moći. Jedna ga je doduše pograbila za petu, ali on uteče ipak.

»Dobro si se držao, hrabri mladiću«, reče vodenjak, pak pođe s njim u odajicu k dušama. Odigne lonac, pod kojim je bila očeva duša. Ona se mahom spoji s tijelom, i on opet oživi. Dugo i dugo su se grlili i ljubili otac i sin.

A šta bi dalje? Vodenjak pokloni njima dvojici punu vrećicu bisera i reče im, neka za to kupe mnogo imanja i lijepih dvorova. Tako i bi. Doskora se kraj jezera dizala krasna palača, a u njoj su živjeli sretno i zadovoljno otac i sin. Vodenjak im često dolazio u pohode, a momak mu od zahvalnosti pjevao vazda najljepše pjesme, što ih je god umio.

TRI SRETNIKA.

Neki je otac imao tri sina. Jednoć ih pozove preda se te pokloni jednomu pijetla, drugomu kosu i srp, a trećemu mačku i reče: »Ja sam već ostario, smrt mi je za vratom. Ovo je sve što vam mogu dati i ostaviti. To se doduše čini male cijene; ali ako svaki dobro prometne u svijetu svoj dar, dobiće za nj silu blaga. Neka svaki potraži grad ili zemlju, gdje tih stvari nema, a ja kriv, ako tamo ne naiđe na svoju sreću.«

Po očevoj smrti ode najstariji brat sa svojim pijetlom u svijet, da nađe sreću. Dugo je i dugo putovao, ali kamo je god dolazio, svagdje je bilo dosta pijetlova. Već je bio izgubio svu nadu. Ali uto dođe do mora, pa u brod, a s njim daleko u neku stranu nepoznatu zemlju. Tamo ljudi uistinu nijesu poznavali pijetla, što više, nijesu ni znali određivati vrijeme. Znali su doduše, kada se počinje jutro ili veče, a i danju su znali za popodne, nu noću se nijesu nikako snalazili. »Evo vidite,« reći će onda najstariji brat, »ovu gizdavu životinju. Na glavi joj je rumena kruna, a na nogama ostruge kao u konjanika. Noću vam se uvijek budi tri puta u stanovito vrijeme. Svaku noć pjeva u tri maha, a uvijek u jednako doba, a kad zakukurijekne posljednji put, onda znajte, da će skoro izaći sunce, da treba na posao. Pjeva li pak za bijela danka, onda znajte, da će se skoro promijeniti vrijeme.« To se veoma svidjelo tim ljudima. Nijesu nekoliko noći spavali, već su slušali, hoće li tako biti, kako je tvrdio mladić. I uistinu pijetao bi svagda u dva, četiri i šest sati glasno i jasno otpjevao svoju pjesmu. Nato ga zapitaju, bi li prodao tu zvjerku. »Bih za dobre novce,« odgovori mladić. »Bi li je dao za galiju punu blaga?« upitaju oni. »E pa dobro, neka vam bude, premda je pijetao mnogo vredniji za vašu zemlju,« reče mladi putnik. »Uistinu, to

je vrlo mala cijena za tako korisnu stvar,« kliknuli svi i napunili mu galiju zlatom.

Kad se je vratio kući s tolikim bogatstvom, braća se veoma začudila njegovoj izvanrednoj sreći. Sad ode srednji brat sa svojom kosom i srpom u svijet, ne bi li on bio sretniji od svoga brata. Ali gle jada, kamo bi god došao, svagdje je susretao kosce, a po gradovima je toliko bilo kosâ, da su ih i prodavali. Putujući tako dođe i on do mora. Ukrca se u brod i ode daleko, i sam ne znajući kamo. Zašao nekamo u deveto ili deseto carstvo. Tu je našao svoju sreću. Opazio silna polja sve same raži, pšenice, zobi i drugog žita. Sve je dozrelo najljepše, da se žanje. Malo dalje opazi silne livade prekrasne trave. Trebalo bi je već odavno kositi. Nedaleko opazi rpu ljudi, kako svaki drži u ruci iglicu i njom nabada sve vlat po vlat, a drugi sabiraju i meću na kola. Pita on te ljude: »Pa zar vi nemate kose i srpa?« Oni u njega bleje i ne razumiju, što im govori. Kad on vidi, da ljudi ne znaju za oruđe, postavi se nedaleko od njih, pa zamahnu nekoliko puta živo kosom, a trave pada više nego što su je oni batkanjem oborili za čitav dan. Zatim poče srpom žeti žito i zamalo požanje velik dio njive. A ljudi zinuli i razrogačili oči, toliko su se čudili toj kosi i srpu. Zapitali ga, bi li prodao ove toliko korisne stvari. »Bih, ako dobro platite,« odvrati mladić. »Daćemo ti dvije galije zlata i različitog blaga, je li ti dosta?« »Pa neka bude u ime Božje, premda za vas vrijede te stvari mnogo više,« odgovori mladić. Oni njemu natovariše dvije galije zlata i srebra, a on njima dade kosu i srp.

Sad se dao i najmlađi brat na put, ne bi li sa svojim macanom stekao bogatstvo kao i braća, a možda i više. Dugo je putovao, ali i njemu je bilo kao i braći: kamo je god došao, svagdje je bilo toliko mačaka, da su mlade i u vodu bacali. I on dođe na more, pa hajde morem u

daleki široki svijet. Bura ga baci na neki veliki otok, o kojem nijesu nikada ništa čuli, kao ni otočani za njihove zemlje. Stanovnici toga otoka primili su strance vrlo ljubazno, čak ih sam kralj pozvao k sebi na ručak i noćište. Ali kad oni u kuću i kad sjednu za stol, to je bilo miševa, ni broja im se ne zna. Skaču svuda po podu, po ormarima, stolcima, stolovima i pregledavaju svaku stvarcu, a ljudi

ne znaju nikako da se obrane od toga zla. »Ta zar vi nemate mačke?« upitaće kralja. »A šta je to?« upita kralj i njegovi doglavnici. »Sad ću vam reći,« rekne momak i otrči na brod po svog macana. Kad on s njim u kraljevske dvorove, pusti ga na tla, a macan, gle radosti, za čas polovi nekoliko rpa mišića i njima se baš gospodski pogosti. Kad su vidjeli drugi miševi, da se tu njima zlo kroji, bjež' svaki, kud je koji znao. Za po sata nije više dodijavao nijedan, tek samo koji provirivao kroz rupicu.

Kad su kralj i njegovi ljudi opazili, kako je mačka dobra i korisna stvar, zapitaše mladića, bi li je htio prodati. »Bih za dobre novce,« odgovori mladić. »A bi li ti

bilo dosta tri galije zlata, srebra i dragog kamenja?« zapitali kralj i njegovi ljudi. »Hajde neka vam bude,« reče mladić. »Vidim, da silno trpite od te gamadi i napasti, premda je ova životinja mnogo vrednija za vas.« Oni njemu tri galije blaga, a on njima izruči mačka.

Došao i on sretno kući. Sad su sva tri brata živjela sretno i zadovoljno, hvaleći Boga, što im je po pokojnom im ocu udijelio toliku sreću.

KARANFILKA.

Bila neka kraljica, koja nije imala djece. Svakoga se dana vruće molila dragomu Bogu, da joj dade ili sina ili kćerku. Najposlije joj dragi Bog usliša želju i pošalje k njoj svoga anđela, koji joj reče: »Umiri se, kraljice, dobićeš sina »Željka«. Štogod on bude poželio, to će mu i biti.« Sva sretna javi kraljica kralju tu veselu vijest. Poslije nekoliko mjeseci dobije uistinu sina, kojemu nadjene ime Željko. Svakoga se dana šetala sa svojim djetetom po kraljevskom perivoju. Blizu zvjerinjaka romonio je bistar potočić, a na njemu je bilo uređeno kraljevsko kupalište. Tu se je kraljica kupala svaki dan, a poslije toga bi se malo odmarala i zadrijemala bi. Svoga je sinka uvijek imala uza se.

Stari je dvorski kuhač znao, da će Željko, dok poraste, moći poželjeti, što ga je volja, i da će mu to biti. Zato se jednoć zavuče u kupalište, kad je spavala kraljica, ukrade Željka i odnese ga na skrovito mjesto, gdje ga je othranjivala neka dojilja. U isto vrijeme zakolje pile i

poškropi kraljičino krilo krvlju pa otrči kralju i potuži mu se, da su kraljici divlje zvijeri otele dijete s krila. Kad je kralj vidio kraljičino krvavo krilo, razljuti se silno na nju i zatvori je u tamnicu. No dragi Bog nije zaboravio na nju, premda je njen muž bio tako lakovjeran i okrutan. Svakoga su joj dana kroz prozorak dolijetala u tamnicu dva an-

đela u slici golubova, koji su se u tamnici prometali u prave anđele s ljudskom spodobom, te kraljici donosili i jela i pila. A tamnicu, koja je iz početka bila puna

zmija, miševa, parcova i druge gamadi, pretvorio dragi Bog u lijepu odaju, kakva dolikuje kraljici.

Za neko vrijeme pomisli kuhač, ako ostane sa Željkom ovdje, moglo bi po njega biti zlo i naopako. Stoga ode daleko od kraljevskih dvorova. Prolazila godina za godinom, a Željko narastao stasitim mladićem. Sad će mu kuhač reći: »Sinko moj, poželi prekrasnih kraljevskih dvorova i bezbrojno i neizmjerno blago.« Željko poželi i za čas bijaše svega toga. Prođe i opet neko vrijeme, i opet će kuhač reći Željku: »Ded, sinko, poželi krasnu drugaricu, ženu, jer si već odrastao, pa ti to dolikuje.« Kraljević poželi, a pred njim se stvori krasna djevica, da je ne bi ljepšu mogao naslikati nijedan slikar. Živjeli su otsad sretno i zadovoljno.

Najednoć pomisli zlobni kuhač: Željko bi mogao poželjeti da se stvori u dvoru svoga oca, a onda zlo i naopako meni. Zato nagovori njegovu ženu, neka u noći usmrti svoga mladoga muža, a on će joj za to dati silno blago; ako pak ne učini, udariće je na muke i ubiti. Sirotica se žena silno prestraši i u toj bojazni obeća da će vidjeti, hoće li moći udovoljiti njegovoj želji i sutra će odgovoriti.

Kad je bila nasamo sa svojim Željkom, reče mu tiho u uho sve, što se je s njim imalo dogoditi. Željko se začudi i reče: »Ne boj se, mila ženice; dobro je što si mi rekla, a sada ćeš viđjeti, šta ću učiniti.«

Kraljević poželi nato: »Ti stari grješniče, pretvori se odmah u psa s brnjicom od gvožđa, a hrani se samo živom žeravicom.« Kako je poželio, tako se i zbilo. Još neko vrijeme ostade on tu, a onda poželi da vidi svoju milu majčicu i svijet i svoju domovinu, da vidi, kako svagdje žive ljudi. Zapita i svoju ženicu, je li voljna da

s njim prođe taj put pješice. Ona pristade drage volje, samo se bojala, da joj taj put ne bude pretegotan. Željko je odmah znao tomu pomoći. Zaželi, da mu se ženica pretvori u bijelu karanfilku, što se odmah i zbilo, pa je zatakne na grudi.

Pođe sada na put, a s njim pas s gvozdenom brnjicom. Prošao je mnogo svijeta, vidio mnoge lijepe i divne krajeve, a napokon stigne i u svoju domovinu, koja mu se najviše milila od svih zemalja na cijelom svijetu. Sad zaželi, da se stvori kod svoje mile majčice. I za čas osvane u tamnici kraj majke, kojoj reče: »Premila majčice, ja sam tvoj sinak, kojega su tobože nekoć divlje zvijeri odnijele iz tvoga krila i rastrgale. Ali tomu nije tako, ja sam još u životu, pa ću te sad osloboditi.« Poljubi je u ruke i usta i ode k ocu u dvor. Najavi se kod vratara. Zamoli ga, neka ode kralju i neka mu kaže, da neki mladić želi razgovarati s njim. Kralj ga primi. Mladić će ponosnim glasom: »Vaše veličanstvo, ja sam vaš sin Željko i molim, da pustite na slobodu moju milu majčicu, a svoju vjernu dobru ženu.« Kralj se začudi toj izjavi i reče, da nema ni sina ni žene više. Sina su mu rastrgale zvijeri, a žena mu je poginula u tamnici. Mladić nastavi: »Svemu tomu nije tako. Tebe je, oče, ljuto prevario onaj stari zlikovac kuhač, koji se je htio koristiti mnome, ali Božja je volja odredila drugačije. Evo gledaj ovog psa, to ti je onaj isti stari grješnik. Hoćeš li, oče, da ga vidiš u pravoj njegovoj spodobi?« »Hoću!« odgovori kralj. Željko zaželi i pas se pretvori u kuhača s bijelom kapom i bijelim odijelom. Kad ga je smotrio kralj, vrlo se razgnjevi i dade ga odmah baciti na dno u najtamniju tamnicu. »Oče, kralju moj, želite li sada da vidite moju ženicu, koju sam odabrao za drugaricu u životu?« »Hoću«, odgovori kralj. Sin mu pokaže bijelu karanfilku kraj srca na grudima. Odmah poželi, da se karanfilka pretvori u njegovu ženu

i ona se pretvori, a bila je tako krasna, da je nijedan slikar ne bi naslikao ljepšu. Da bude sreća potpuna, pošalje kralj u tamnicu kraljevsku pratnju, da dovede kraljicu, koja je nevino i nepravedno bila u zatvoru.

Kralj i kraljica, kraljević i kraljevna življahu još dugo i dugo u velikoj ljubavi i slozi, a kako i ne bi, kad su imali uza se Željka, koji im je znao sve za volju učiniti; trebalo mu je samo poželjeti, pa je već bilo.

TRI BRATA.

Bio neki otac te imao tri sina: Vida, Grgu i Jurja. Dječaci su rasli kao konoplja, a što su više rasli, to su više jeli. Ali odakle da smogne hrane, kad nije bilo nigdje ništa u kući za jelo. Stari otac nije imao ništa do stare kolibe i maloga komada polja; to nije dostajalo, da prehrani sebe i sva tri sina. Kako mu je danomice bivalo gore, razmišljao je tužni otac, kako bi se pomogao, da mu bude bolje. Jednom zovne sva tri sina k sebi, razloži im tužno stanje, u kojem se nalaze, pa im reče, da se tako dalje ne može i ne preostaje im drugo, nego da odu u svijet, štono se veli, trbuhom za kruhom. Još im reče: »Mladi ste i zdravi, pa možete raditi, a rada i posla se, znam, ne bojite.«

»Otac ima pravo,« reče Vid, najstariji i najrazumniji od braće; »zla su nastala vremena, pa bi izjeli oca, da ostanemo doma. Svijet je širok, hrani tisuće ljudi, pa će s Božjom pomoći prehraniti i nas. Šta velite na to?«

»Imaš pravo, Vide,« rekoše oba brata; »hajdemo u bijeli svijet pa kušajmo tamo svoju sreću. Bog zna, ne čeka li nas tamo gdjegod sreća?«

Nato se počnu odmah spremati na put, povežu svoje stvari u rubac, isprose u selu kruha, oproste se s ocem i odu u svijet. Otac zaplače gorko, kad je vidio da mu odlaze sinovi i pomoli se Bogu, da im dade sreću.

Braća su išla, kuda ih vode oči, i tako dođoše u neko mjesto, gdje su baš vrbovali t. j. snubili za vojsku i kupili vojnike. Naša braća nijesu razmišljala, nego se dadoše sva trojica upisati u vojnike. Odmah dobiše vojničko odijelo i oružje, pa ih ne bi niko gotovo ni prepoznao, kako su bili snažni i lijepi. Otac bi se silno obradovao, da ih je vidio, kako im pristaje vojničko odijelo: bili bi mu se rado pokazali, ali nijesu to mogli, jer je bio predaleko od njih.

Nije trajalo dugo i oni stajahu pred neprijateljem, koji je bio provalio u njihovu zemlju. Najstariji — Vid — i najmlađi — Juraj — ponijeli se baš junački, te su se doskora uspeli u časti i postali kapetani. No siromak srednji brat Grga bio je loše sreće i nije uza svu svoju srčanost mogao dalje dotjerati, nego je ostao navijek prosti vojnik, tako da su ga se stidjela braća i nijesu htjela općiti s njim.

Jednom pukovnija, u kojoj su služila naša braća, pošla baš na samu granicu neprijateljske zemlje. Granica je bila velika rijeka, preko koje je vodio velik most, koji je do polovice spadao jednomu t. j. neprijateljskomu kralju, a druga polovica domaćemu kralju, kojemu su služila naša tri brata. Usred mosta stajala je stražarnica za vojnika, koji je stajao na straži, da ne pokisne ili ne prozebe. Kad je vojska došla do granice, postavi na mostu stražu, da tamo stoji i pazi. Ali vojnik, koji je tu na mostu stajao od jedanaeste ure do ponoći, bio je do ponoći živ, a kad je straža poslije ponoći došla da ga zamijeni, našla ga rastrgana. Šta se je zbilo s njim, nije niko znao, samo je groza hvatala svakoga, kad je vidio rastrgano tijelo. To

je bivalo tako svaku noć. Razbijali su si zbog toga glavu, ali nisu mogli ništa saznati. To se doskora razglasilo po cijelom taboru i nijedan vojnik nije htio više da ide na most na stražu. Čuvši o tom zapovjedi kralj da vojnici imaju ždrijebati, koji će na most na stražu, pa na koga padne kocka, taj mora ići bez otpora, inače će biti bez milosti ustrijeljen.

Sudbina htjela i kocka pala na našega Grgu. Kako mu je bilo pri duši, možete zamisliti. Bojao se siromah, jer je znao, da je s njim amen, ako se tamo postavi na most, pa je razmišljao, kako bi se mogao riješiti toga. Ode dakle k braći, koji su bili kapetani i ispripovijeda im, kako je nesretan i nema volje da se da rastrgati; ali braća, kako ga nijesu voljela, govorila su mu, neka se ne boji, jer mu se neće ništa dogoditi; a da ga još osokole i ohrabre, dadoše mu jesti i piti, koliko ga je volja; mislili su da će ga se tim načinom najljepše riješiti. Grga je jeo i pio, koliko je samo mogao, a kad se napio, sav se razjunačio. Razišao se s braćom i otišao na stražu.

Još nije bilo jedanaest sati, kad se je Grga postavio na stražu. Svi su mu se vojnici čudili, videći ga vesela i hrabra. Uzeo on pušku, nabio je, nazvao drugovima »laku noć« i otputio se na most. Tamo se postavio i dobro pazio. Bila je svuda tišina, samo je šumjela voda. Uto u bližnjem selu izbila dvanaesta ura, i čim je odbilo, poče ispod mosta kao iz dubine rijeci silan šum i štropot dopirati sve bliže prama stražarnici, da ti se ježila koža. Grgu spopane groza, ali se odmah domisli, pograbi pušku i namjeri je na onu stranu, s koje je dopirao štropot. Kad je tako stajao i pazio, opazi najednom, kako mu se primiče neka sablast. Pogleda bolje i vidi, da je to neprijateljski vojnik.

»Stoj! Ko si?« zovnu i htjede da opali pušku.

»Ne pucaj!« ozove se čovjek, kao da stupa iz rijeke; »ako budeš pucao, biće tvoja nesreća!«

Grga posluhne i nije pucao, nego čekao mirno, šta će biti dalje. Sablast je koračala lagano uz tihi šum rijeke do Grge i stala baš pred njega.

»Sreća i tvoja i moja,« reče vojnik, »što si me poslušao i nijesi pucao; da si pucao, bio bih te rastrgao, kao što sam učinio sa svakim vojnikom, koji je prije tebe stražio ovdje, a i meni ne bi bilo spasa, već bih se morao ovdje još dugo mučiti i stražiti. Da pak znaš, ko sam, to ti velim, ti si moj osloboditelj. Bio sam jednom vojskovođa jednoga kralja; njemu sam se iznevjerio, te sam učinio, da ga je pobijedio drugi kralj i to baš na ovom mostu. Kad je kralj vidio moju nevjeru, kako sam se s njegovom vojskom pridružio njegovu neprijatelju, prokleo me, i to u vodu pod ovaj most, na kojem mu se iznevjerih. Od toga doba prebivam pod tim mostom, pa da me nijesi danas izbavio, bio bih još dugo proklet. Zato ti zahvaljujem i ne znam, čime bih ti to platio; no što imam, to ti dajem, pa se nadam, da će ti biti korisno i da ćeš se jednom proslaviti. Ali pamti dobro, da o tom ne govoriš nikomu ni slova, jer bi ti bilo sve uzalud. Prvi dar, što ti poklanjam, ovaj je remen«. Rekav to otpaše se i preda svoj pas Grgi, koji je stajao kao panj i kao da nije u njem bilo ni kapi krvi. »Taj pojas ima veliku moć; kad se njim opašeš, pa rekneš: »»Hoću da budem tamo!««« odmah si tamo.«

»Drugi dar je ovaj klobuk.« Čim je to rekao, skinuo s glave šešir i dao ga Grgi. »Klobuk taj,« reče, »ima tu moć, kad rekneš: »»Toliko tisuća vojnika želim««, da su ti vojnici odmah tu, i radiće, što im naložiš.«

»Treći dar«, reče ukleti, »ova je kesica. I ona ima tu veliku moć, da će ti dati novaca, koliko htjedneš, ako ti samo treba.«

Kad je Grga dobro spravio sve te stvari, nestade prokletoga vojnika bez traga i glasa.

Doskora izbio jedan sat poslije ponoći, te našega Grgu zamijenio na straži drugi vojnik. Taj se nemalo začudio, kad je vidio Grgu živa, zdrava i vesela, i stao ga odmah ispitivati, šta je vidio i čuo; ali Grga mu odvrati: zašto nije sâm došao na stražu, pa bi bio sve vidio i čuo; nato ode veselo kući. Kad je došao onamo, saletješe ga vojnici sa svih strana pitanjima i doskora se nije u cijelom taboru ni o čem govorilo nego o Grgi, kakav je junak, pa je i sâm kralj poslao po njega, da mu pripovjedi, šta se je dogodilo na mostu, dok je on stražio. Ali Grga ne htjede ni kralju ništa pripovijedati, što je doživio na mostu, jer je dobro zapamtio, kako mu je ukleti vojskovođa zabranio da ne pripovijeda ništa o tom, pa stoga reče kralju, da nije baš ništa vidio ni čuo. Kralju se to činilo čudnovato, ali ga je ipak pustio, a naš Grga ode sada ravnim putem k braći. Oni se također nijesu mogli načuditi, kad su Grgu opazili pred sobom, pa ga upitaju, kako je ostao živ. Grga je šutio i samo im rekao, da će im nešto reći i da će biti sretni, ako budu samo htjeli. Braća privolješe, a Grga natakne šešir na glavu, opaše sebe i braću pojasom i reče, da želi biti daleko u tuđoj zemlji, gdje su baš ratovali. Čim je to izrekao, bili su već u tuđoj zemlji, kupili krasno, bogato odijelo, kao što ga imaju generali, pa otišli kralju.

»Šta želite?« upita ih kralj.

Braća Vid i Juraj bili su sasvim u čudu, nijesu znali, šta se s njima zbiva, te su šutjeli; a Grga reče: »Moćni kralju! dođosmo, da nas primiš u službu, i da ti se ponudimo kao generali. Služićemo te zaista vjerno.«

Kralju se to mililo, jer mu je baš trebalo valjanih vođa, primi ih dakle u službu i odredi, da imaju otići s njegovom vojskom protiv neprijatelja. No Grga reče, da njima

ne treba vojske, vojska neka ostane samo kod kuće, oni će sami već svršiti s tim kraljem i potući će mu vojsku. Smijali su mu se misleći, da nije pametan, no pustiše ga, neka radi po svojoj volji.

Grga sada natakne šešir na glavu i reče: »Četrdeset tisuća vojnika ovamo, i potucite svu neprijateljsku vojsku!« Čim je to rekao, stajala je pred njim silna vojska; tu bijaše pješaka, konjanika, topništva i različitog drugoga vojništva.

Doskora se pobiše s neprijateljem i potukoše ga do nogu.

Kad je čuo kralj, da je neprijatelj potučen i da ga se je sretno riješio, uzraduje se veoma i pozove odmah Grgu u svoju palaču. Kad je Grga došao onamo, zagrli ga kralj, zahvali mu srdačno, u znak zahvalnosti dade mu ruku svoje kćeri i polovicu svojega kraljevstva, a drugu mu polovicu obeća poslije svoje smrti. Ali Grga lijepo zahvali za taj dar i umoli kralja, neka kćer kraljevnu i pô kraljevstva dade najstarijemu bratu njegovu Vidu, a kraljevinu, koju je predobio od neprijateljskoga kralja, neka pokloni najmlađemu bratu Jurju. Brinuo se za braću, da budu sretna: bio je bolji od njih, jer nijesu bili zaslužili takva dobročinstva.

Kralju je to bilo s voljom, pa kako ni njegova kći nije prigovarala, dade je kralj Vidu, a osvojenu je kraljevinu dobio Juraj. Grga pak ode u svijet, da se tamo ponudi drugomu kralju, koji je također ratovao. Pošto je i ovomu kralju kao i prvašnjemu potukao neprijatelja, dobije za uzdarje kraljevu kćer i dvije kraljevine, domaću i osvojenu neprijateljsku, pa tako postade moćan susjed svojoj braći Vidu i Jurju. Bio je veoma radostan i veseo, što su se svi tako usrećili, no braća su mu zavidjela toliko bogatstvo i toliku moć, pa su razmišljali,

kako bi ga se oslobodili. Dogovore se da će udariti na njega s velikom vojskom, pa to zbilja doskora i učiniše.

Grga se vrlo razljuti videći, kako su mu braća za tolika dobročinstva nezahvalna, i reče: »Komu nema pameti, nema mu ni pomoći.« Odmah uze svoj šešir, stavi ga na glavu i zapovjedi: »Sto tisuća vojnika hajde na neprijatelje! Vojsku, što je vidite pred sobom, potucite, samo mi čuvajte kraljeve, i žive mi ih dovedite ovamo!« Kako je zapovjedio, tako se i zbilo. Njegova vojska potukla neprijateljsku, i doskora stajahu oba brata pred Grgom. Grga im reče: »Ne bih bio mislio, da ćete ustati protiv svoga vlastitoga brata i da ćete mi tolika dobročinstva uzvratiti takvim ružnim načinom; htio sam, da budete sretni i časni, no sada vidim, da toga ne zaslužujete. Sada ste u mojoj ruci, ali ja ne

žeđam za osvetom i ne tražim vaše krvi, no kraljevstva vam više ne vraćam. Daću vam jedan gospodski grad, pa u tom ćete živjeti i gospodovati!« Dao im je dosta novaca na put i zapovjedio svojim slugama, neka ih odvedu u njihov grad.

Kralj Grga spojio je sad oba kraljevstva svoje braće sa svojim i vladao je sretno i zadovoljno. Da mu pak bude sreća potpuna, otišao je po starca oca i dovezao ga u četvoroprežnoj sjajnoj kraljevskoj kočiji u svoj grad. Kako se je stari otac veselio, možete zamisliti. Uz svoga dobroga i zahvalnoga sina i uz svoju plemenitu snahu živio je bezbrižno još mnogo godina, pa ako nije umro, to živi još i danas, a i njegova tri sina: Grga, Vid i Juraj.

DVANAESTORO BRAĆE.

Bio kralj i kraljica. Živjeli mirno i zadovoljno. Imali su dvanaest sinova, dvanaest sokolića. Najednoć im se rodi i trinaesto dijete, ali je to bila djevojčica.

Iste noći, kad im ugleda svijet kćerka, nestalo njihovih dvanaest sinova. Zlokobna vila usutkinja bješe ih odvela daleko od kraljevskoga dvora u neku goru, u koju još nikada nije koraknula ljudska noga. Tamo ih smjestila u neku učaranu kolibu. Braća su dugo žalila za svojim divnim dvorovima, ali kad nijesu mogli ništa, zadovoljili se sa svojom sudbinom. Najmlađi je morao svaki dan ostajati kod kuće, a ostala su jedanaestorica odlazila u lov, da love divljač za hranu. Najmlađi je brat svu tu lovinu pripravljao, kuhao i pekao, a onda su se zajednički u slozi i ljubavi častili i gostili. Živjeli su tako deset godina.

Za to je doba i njihova seka porasla kao vita jela. Bijaše dobra srca kao anđeo, krasna lica kao ruža, a na čelu joj blistala zlatna zvijezda sjajna kao danica.

Djevojka nije znala, da ima dvanaestoro braće. Niko joj nije govorio o njima. Jednoć nađe u nekom ormaru dvanaest malih košuljica. Zapita majku, otkuda te ko-

šuljice. Majka joj turobna srca odgovori: »To su košulje tvoje braće.« »A gdje je mojih dvanaestoro braće? ja još nikad nijesam čula za njih,« zapita kćerka. Majka odgovori: »To sâm Bog zna. Kad si se ti rodila, nestalo ih. Negdje se svijetom potucaju od nemila do nedraga. Mi smo ih tražili posvuda, ali im do danas ne znamo traga.« To rekavši udari u gorki plač.

Djevojčica joj odvrati: »Ne plači, majko. Ja ću u bijeli svijet, da potražim braću. Moram ih naći.«

Majka se još jače ustraši, pa će ovako: »Kuda ćeš, hrano moja? Zar hoćeš, da izgubimo i tebe?«

Ali joj kćerka odvrati: »Ne boj se, mila majko moja, mene će pratiti dobri Bog i moj anđeo čuvar, pak ću zacijelo naći braću.«

Djevojče ponese dvanaest košuljica svoje braće i ode u bijeli svijet. Prolazio dan za danom. Jedno veče stigne u divlju gustu goru, zaraslu šumom. Dođe i do učarane kolibe. Uđe u nju. Nađe u njoj zorolika dječaka. On je upita u čudu, kad je opazio njenu ljepotu i sjajnu zvijezdu na čelu:

»Otkuda dolaziš i kamo si nakanila, divna djevojčice?«

»Ja sam kćerka toga i toga kralja, a pošla sam, da nađem svoju braću. Tražiću ih, dok ih ne nađem, makar morala ići do neba visoka i do mora duboka,« odgovori djevojka i pokaza dječarcu dvanaest košuljica svoje braće.

Dječak upozna svoju seku i reče: »Ja sam tvoj najmlađi brajko. Ne trebaš dalje. I ostala su braća u toj kolibi, ali će tek pred noć kući.«

Oboje zaplakalo suze radosnice. Cjelivali se i grlili od radosti i sreće. Najednoć reče brat:

»Seko, moram da ti kažem jedan naš dogovor. Mi smo uvijek mislili, da smo zbog tebe morali ostaviti naš dom, pak smo se radi toga dogovorili, da ćemo svaku djevojku, koju gdje sretnemo, staviti na muke. No jer vidim, da si tako plemenita i toliko žarko ljubiš svoju braću, to ti se ne smije ništa dogoditi. Samo te molim, sakrij se pod ovu kladu, pa kad dođu braća, najprije ću ih odvratiti od našega nauma.«

Kako rekoše, tako i učiniše. Braća dođu pod veče: »Znate li što novo?« upita ih najmlađi.

»Ne znamo. Nijesmo ništa vidjeli ni čuli.«

»Ali ja znam; samo mi morate obreći, da nećete na muke udariti prvu djevojčicu, koju sretnemo, pak ću vam rado kazati svoju novost,« reče najmlađi brat.

»Nećemo,« kliknuše svi, »samo nam kazuj, šta to znaš.«

»Dobro,« reče najmlađi, »u našem se domu nalazi naša seka«. Potom dignu kacu, a ispod nje izađe njihova sestrica, zaodjenuta kraljevskim odorama, sa zvijezdom na čelu, a lica vrlo krasna, nježna i dražesna. Svi je zaokupiše, izgrliše i izljubiše. Ljubili je svi iz dna srca.

Ostala je u njihovoj kući. Pomagala je najmlađemu bratu u kućanstvu. Redila je i pazila na sve u domu, te živjela sa svima u najvećoj slozi i ljubavi.

Uz kolibicu nalazio se i malen vrt, pun krasnoga cvijeća, drveća, travčica i drugoga bilja. Najljepše se isticalo u tom vrtiću dvanaest bijelih liljana.

Kako je sestrica beskrajno ljubila braću, otkine jednoga dana svih dvanaest liljana, te je njima nakanila okititi braću, kad dođu k objedu. Ta joj se radost izjalovi. Onim časom, kad je otkinula liljane, prometnula se braća u dvanaest sivih sokolova. Odletješe u zelenu goru. Nestade i kolibice i vrta. I opet se nađe djevojka sama u toj divljoj šumi, sama u tom velikom svijetu. Šta bi sad znala učiniti? Zaplače.

Za čas se okrene i opazi pred sobom neku staru ženu. Ona će joj progovoriti ovako: »Šta si to uradila, drago dijete? Ti su liljani bili tvoja braća.«

Djevojka udari još u jači plač i upita kroz suze: »Pa zar nema nikakva načina, da im se pomogne, da se prometnu u svoj čovječji lik?«

Starica odgovori: »Ima, ali samo jedan način. To ti nijesi moguća učiniti. Dvanaest bi godina morala ostati nijema kao riba. Za sve to vrijeme ne smiješ prozboriti

ni jedne riječi, ni jednim se smiješkom osmjehnuti. Ako izustiš samo jednu riječcu, ubila si njom svoju braću.«

Tada se djevojka zamisli i stvori u duši odluku, da će izbaviti svoju braću. Ode duboko u šumu. Odabere najviše drvo i popne se na nj. Ondje je neprestano prela i šutjela kao grob, a nijedan smiješak nije više zatitrao na njenu inače veoma veselom liščU.

Desilo se, da je kraljević te zemlje lovio lov u toj istoj šumi, u toj istoj gori. Najednoć opkolili lovski psi drvo, na kojem je djevojka sjedjela, šutjela i prela. Lajali su iz svega grla. Došao onamo i sam kraljević. Opazio krasotu djevojku. Čim je ugleda, zavoli je i odluči da je uzme za ženu. Upita je, je li voljna poći za nj. Ona šuti mramorkom, tek glavicom malo kimnu, da jest. Kraljević je uze na svoga konja, a sutradan se obavili sjajni svatovi. Živjeli su nekoliko godina veoma sretno i zadovoljno, ali mlada kraljica ne progovori nikada ni jedne riječi i nije se ni jedanput osmjehnula.

Kraljeva je majka bila vrlo zlobna žena. Njoj nije nikako bilo po ćudi, što joj je sin uzeo ovu nijemu djevojku za ženu. Stoga zamisli mnoge lažne i gadne osvade. Kralj dugo nije htio vjerovati zlobnim riječima svoje majke, ali napokon povjerova ipak i — osudi ženu na smrt.

Namjestili u dvorištu veliku lomaču i postavili na nju mladu kraljicu, da je spale. Kralj pogleda s prozora suznim očima na svoju ženu, kako će je spaliti. Još ju je uvijek veoma volio, ali mu silni ponos nije ipak dao, da je pomiluje. Već su je zapalili. Sad će plamen zahvatiti njeno odijelo. Bio je to posljednji trenutak, što je morala šutjeti. I gle čuda! U taj tren začu se zrakom šum krika. Dvanaest sivih sokolova doleti do lomače i pretvori se u dvanaest krasnih kraljevića. Oni ugase plamen, spasu svoju dobru, požrtvovnu seku, pak je stanu ljubiti i cjelivati. Sad se i kraljici razvezao jezik, te ona ispriča kralju svu priču svoga života. Kad je kralj razumio, da mu je žena sasvim nevina, osudi zločestu majku na zatvor u neki grad, koji je stajao na samotnom otoku usred velikog i širokog mora, daleko od njegove prijestolnice. Kralj, njegova mlada kraljica i dvanaestoro braće živjeli su potom dugo, sretno i bezbrižno.

SRETNI VASO.

Vaso je služio svomu gospodaru sedam godina pa mu tada rekao: »Gospodaru, moje je vrijeme minulo, ja bih da odem kući k majci, dajte mi moju platu.« Gospodar mu odgovori: »Ti si mi služio pošteno i vjerno; kakva služba, takva neka bude i plata,« pa mu dade komad zlata, kolika je njegova glava. Vaso izvuče rubac, zamota u nj zlato, stavi ga na rame i ode veselo kući. Idući tako putem uoči jahača na hitru konju. »Ah,« reče Vaso sasvim glasno, »kako je lijepo jahati! Čovjek sjedi na konju kao na kakvu stolcu; ne spotiče se o kamen, ne dere čizme i ide, da i sam ne zna kako.« Jahač, koji je poznavao Vasu i čuo ga kako govori, reče: »Ej Vaso, pa zašto ideš pješke?« »Ah, moram ovaj komad kući nositi, zlato je doduše, ali mi je preteško, pa me tišti, da ne mogu više ni glavom maknuti.« — »Znaš li šta,« reče mu jahač, »daj ti meni zlato, a ja ću tebi dati konja.« — »Od svega srca,« reče Vaso, »ali vam moram reći, da ćete se dosta namučiti s njim.« Jahač siđe s konja, pomogne Vasi da se popne i reče mu: »Želiš li, da konj jako brzo ide, a ti mu reci samo: hop, hop.«

Vaso je bio sav sretan i veseo, kad je uzjahao konja i tako lijepo pojurio cestom. Domala se sjeti, da bi moglo i brže ići, pa povikne: »hop hop!« Konj poleti i zbaci Vasu, dok se nije ni domislio. Konj bi mu bio i pobjegao, da ga ne zadrža neki seljak, koji je putem gonio pred sobom kravu. Vaso se nekako s mukom pokupi i izvuče iz jarka, u koji je bio pao, pa reče seljaku: »Ej, bogme jahati, to nije šala; osobito kad jašeš ovakvo kljuse, koje te baca u jarak, da bi mogao i vrat slomiti; nikada više neću jahati. Mnogo mi je milija ovakva krava; čovjek može ići za njom lijepo mirno, a uz to ima od nje uvijek mlijeka, sira i maslaca. Ah, šta bih dao, da imam ovakvu kravu!« — »No,« reče seljak, »ako ti se sviđa krava, ti mi daj konja,

a ja ću tebi dati kravu.« Vaso privoli na to s veseljem, te seljak uzjaše na konja i odjuri.

Vaso je tjerao sad pred sobom kravu i pomišljao, kako se je sretno zamijenio. »Kad imam komadić kruha, mogu po volji jesti uz to sira i maslaca; kad ožednim, podojiću kravu i napiti se mlijeka. Ha, šta ću još više!« Došavši do neke krčme otpočine malo, pojede kruh, što je sa sobom nosio, i kupi za posljednje novce čašu vina. Onda potjera opet kravu pred sobom i pođe dalje. Tako dođe na veliku poljanu: sunce pripeklo, žega, a nigdje ni vrela ni vode. Moj Vaso ožedni u toj silnoj žegi, ali se domala domisli, da se tomu može lako pomoći. Priveže kravu za nekakav panj i uzme je musti. Podmetne kožnatu kapu i počne tako natezati kravu, da nije dala ni kapi mlijeka, a jer je pri tom poslu bio veoma nespretan, udari ga krava nogom po glavi, da se je odmah srušio i dugo potrajalo, dok se nije osvijestio. Srećom dođe baš nato neki mesar, koji je na taljigama vozio svinjče. — »Šta je to s tobom?« upita ga mesar i pomogne mu da ustane, pa mu pruži svoju čuturu, da se okrijepi: »Napij se i okrijepi se; krava neće da daje mlijeka; dašto, jer je prestara i jalova; ta to živinče i nije za drugo nego za mesara.« »Joj, joj,« reče Vaso a držao se za glavu, »ta ko bi to i bio mislio! Dobro je doduše imati takvo živinče u kući, ali ja ne volim govedine. No ko ima ovakvo svinjče, to je sasvijem drugačije, pa k tomu još i tečne kobasice! Ej, gladi bradu!« — »Čuj me, Vaso,« reče mesar, »tebi ću se za volju zamijeniti, ti meni kravu, ja tebi svinjče.« — »Bog ti platio, dobri čovječe,« reče Vaso, pa uzme svinju za uže i potjera je dalje.

Idući putem promišljao je u sebi, kako mu sve teče po volji. Nato mu se pridruži neki momak, koji je nosio lijepu, bijelu i tustu gusku. Vaso mu ispripovijeda svoju sreću, a momak mu pripovjedi, kako je osam nedjelja

kljukao gusku, pa ko se bude gostio njom, mast će mu curiti iz ustiju. Vaso primi gusku u ruke i reče: »Jest, lijepa je, ali i moje je svinjče lijepa zaoblica.« Momak se stao bojažljivo ogledavati na sve strane, pa kimnuo glavom. »Ej, čuj me,« nastavi momak, »tvoja mi se svinja čini nekako sumnjiva. U selu, kojim si sada prolazio, ukradena je baš onda svinja općinskomu bilježniku; ja se sve bojim, da je ti vodiš; biće zlo po te, ako te ulove s njom. Zatvoriće te u buturnicu.« — Dobri se Vaso prestraši i zavapi: »Jao meni, pomozi mi, ako Boga znaš. Ta ti si ovdje poznatiji; na, uzmi svinjče i daj mi svoju gusku.« — Momak reče: »Ta ne bih htio, da te snađe kakva nesreća, kad si dosad bio uvijek tako sretan,« pa primi uže u ruke, preda gusku sretnomu Vasi, ode brzo i nestade ga bez traga i glasa. Vaso pak zadovoljan, što mu je i ovaj put sretno pošlo za rukom da se riješi neprilike, reče sam u sebi: »Kad promislim pravo, to sam doista dobro učinio, što sam uzeo gusku; ta imam dobru pečenku, a zatim guščje masti za četvrt godine; i naposljetku ovo lijepo, bijelo i fino perje; njim ću napuniti vanjkuše, pa ću lijepo na njima slatko počivati i snivati. Ala će mi se veseliti mati!«

Idući kroz posljednje selo opazi brusara, kako brusi noževe i škare, pjevajući veselo i zadovoljno svoju pjesmicu. Vaso stane i dugo je motrio brusara, kako brusi i pjeva. Napokon mu progovori i reče: »Vama je zacijelo jako dobro, kad tako veselo pjevate uz svoj rad.« — »Dakako,« reče brusar, »moj zanat ima zlatno dno. Pravi brusar ima uvijek do volje novaca. Ali gdje ste kupili tu lijepu gusku?« — »Nijesam je kupio, već sam je zamijenio za svinju.« — »A svinju?« — »Svinju sam dobio za kravu.« — »A kravu?« — »Kravu sam dobio za konja.« — »A konja?« — »Za konja sam dao komad zlata.« — »A zlato?« — »Ej, zlato sam dobio od svoga gospodara,

što sam mu služio sedam godina.« — »Vi ste si znali uvijek pomoći,« reče brusar, »pa ako još dotjerate do toga, da imate u džepu novaca, kad ih ustrebate, onda ćete biti posve sretni.« — »A kako da to postignem?« upita Vaso. — »Morate postati brusar, kao što sam i ja, a tomu ne treba mnogo, već samo jedan brus, ostalo dolazi sámo od sebe. Ovdje imam baš jedan brus, doduše nešto oštećen, ali zato mi i ne trebate dati ništa drugo nego tu gusku. Hoćete li?« — »Ta šta pitate«, odgovori Vaso, »biću najsretniji čovjek, ako budem imao uvijek novaca, kad posegnem u džep. Šta bih se i brinuo dalje?« — »No,« reče brusar, »evo vam još i lijep kamen, na kojem možete ravnati stare čavle,« pa mu dade običan, prost kamen; »samo ga čuvajte dobro.«

Vaso naprti kamen i brus na pleća i ode vesela srca; u svojoj radosti i sreći usklikne: »Ala sam ipak sretan, ta štogod počeo, sve mi polazi za rukom. I jesam pravi sretnik!« Međutim je već bio ogladnio i ožednio, a uz to bio umoran. S teškom je mukom turao dalje, a i kamenje ga je tištilo. Sad pomisli, da bi bilo bolje, kad ne bi morao vući to kamenje, jer mu je bilo dosadilo. I tako se dovuče do nekoga zdenca. Tu je htio da se malo odmori i da se okrijepi hladnom vodicom. A da mu se ne ošteti brus i onaj dobiveni kamen, stavi ih polagano na rub kraj zdenca. Nato se okrene i htjede se sagnuti, da se napije vode, ali udari o kamen, a brus i kamen svale se u vodu. Videći Vaso, kako se je u vodu svalio kamen i brus, skoči veselo na noge i zahvali Bogu, što mu je udijelio tu milost, pa ga na tako laki način riješio i oslobodio kamenja, jer to je po njegovu mišljenju bilo još jedino, što mu je smetalo u potpunoj sreći. »Tako sretna čovjeka, kao što sam ja, nema doista pod suncem!« Lagana srca, oslobođen svake nevolje i tereta, stigne sretan i zadovoljan k svojoj majci.

STARI ŠARKO.

Imao seljak stara vjerna psa, koji se zvao Šarko. Sve je zube bio već pogubio. Ne može ništa više da hvata njima. To je ozlojedilo seljaka pa će reći svojoj ženi pred kućnim vratima: »Sutra ću ustrijeliti Šarka, jer je već doslužio.« Ženi ga je bilo žao, pa se molila mužu za njega. Ali on čuje i ne čuje, već ostade kod svoje riječi.

Šarko je ležao nedaleko od njih na suncu, pa se grijao. Razumio je svaku riječ njihova razgovora. Vrlo se ras-

tužio. Teško mu je bilo otići s ovoga svijeta. Šarko je imao dobra prijatelja u bližnjoj šumi, a to bijaše njegov stric, mrki vuk. Naveče dođe k njemu, pa mu se izjada sa dna svoje bolne pasje duše. Vuk ga utješi i reče: »Tomu je lako pomoći. Tvoj će gazda sutra u košnju. S njim odlazi i žena. Ponijeće i dijete; jer nemaju komu bi ga ostavili kod kuće. Položiće ga uz grm u hlad. Ti legni pored njega i učini se kao da ćeš ga čuvati. Ja ću iznenada provaliti iz šume i pograbiti dijete, pak bež s njim u šumu, a ti za mnom u potjeru. Kad stignem u guštaru,

spustiću dijete na zemlju, a ti ga pograbi i opet odnesi na prijašnje mjesto. Seljak i seljakinja će misliti, da si ga ti spasao, pa će ti od zahvalnosti pokloniti život i dobro te hraniti do konca tvoga života.«

Psu se veoma svidi taj prijedlog, i on ode sasvim smiren kući. Sutradan se desilo baš sve onako, kako je to dan prije smislio vujo.

Lijepo je imati u nevolji dobra prijatelja.

SKUPČEVE PAPUČE.

U Bagdadu je živio starac bogat trgovac, po imenu Abu-Kazem-Tambur, koji je daleko bio razglašen kao skupac i tvrdica. Uza sve svoje bogatstvo nosio je nekakvu staru haljinu i dimlije, na kojima se ništa nije vidjelo nego krpa na krpi. Čalma mu bijaše masna i zaprljana kao kakav otrcan sudoper: no u svoj njegovoj opravi bile su mu ipak najznamenitije papuče. Potplati na tim glasovitim papučama bili su svuda uokolo potkovani velikim čavlima, a lice im ili gornja strana zakrpljena različitim debelim krpama; jer za deset godina unatrag nije gotovo bilo u Bagdadu krojača, koji se ne bi mogao pohvaliti, da je pokazao na njima svoju hitrost i vještinu. Dakle je sasvim naravno, da su morale biti vrlo teške. Kako su ljudi veoma skloni potsmijevanju, oni bi, kad požele kazati, da je što za čudo teško, uporedili to samo s Abu-Kazem-Tamburovim papučama.

Abu-Kazem, hodeći jednom po velikom bagdadskom trgu, opazi nekoliko osobito lijepih i velikih kristalnih posuda na prodaju. Kao čovjek vješt tomu pošlu spo-

znade, da bi se na tom moglo zaraditi, zato kupi posude i dade ih odnijeti kući. U isto vrijeme čuje, kako su na nekoga prodavca mirodijâ tako navalili vjerovnici, da je morao po što po to prodati do pedeset oka izvanredne ružične vode, samo da dođe do gotova novca. Pohiti k njemu i kupi tu vodu za pô cijene, dade je kući odnijeti i uliti u novo kupljene kristalne posude.

Obradovan tim vrlo unosnim kupom naumi da nešto žrtvuje i za svoje jadno tijelo. Otiđe da se okupa u kupelji za pet para; to je želio već davno i davno, samo je čekao zgodno vrijeme, da to nekako zasluži. Dok se on tu svlačio, reče mu u šali neki znanac, kako bi već bilo vrijeme, da oprosti i onim jadnim papučama i dade im mira, te da se tako oprosti općega potsmijevanja i ruganja. »Ja sam o tom,« odgovori Abu-Kazem- Tambur, »mislio već i sam; ali opet, kad ih dobro pogledam, čini mi se, da još nijesu za ostavku, a s druge strane vidim i sam, kakva su nam vremena; nema ti ni vojske ni kuge, da pomori barem polovicu ljudstva, pa da bi oni, koji ostanu, po koji novčić imali više. Ljudi se plode za čudo, kao da niču iz zemlje, a novaca od dana do dana sve manje na svijetu.« Tako govoreći svuče se i ode u toplice, misleći u sebi: »Sada ću se dotle trti i prati, dok sa sebe ne operem svu staru kožu.«

Dok se je on tako tro i prao, dođe i gradski kadija, svuče se u istoj sobi i uđe u kupelj. Naš stari trgovac, prije gotov, iziđe i obuče svoje haljine, ali nije bilo njegovih papuča, već na njihovu mjestu nađe nekakve druge, nove i lijepe. Pomisli, da mu je tu šalu učinio onaj prijatelj, što je s njim razgovarao o papučama. »Baš ću mu zahvaliti, kad ga opazim,« reče, obuje papuče i ode veseo kući. A kad ti naš kadija iziđe, sav se zaprepasti, videći namjesto svojih papuča svemu svijetu poznate Abu-Kazem-Tamburove papuče. Sluge polete po tragu i dovedu

trgovca pred sudiju u sudijinim papučama. Da ne dobije koju stotinu po tabanima kao kakav javni besramni lupež, morade smjesta za kaznu platiti toliko, za koliko bi mogao bio kupiti tisuću novih papuča. Kad se je vratio kući, u pravednom gnjevu na papuče izgovori im strašnu prodiku i baci ih u rijeku Tigar, koja je tekla ispred njegova prozora. Iz dubljine srca uzdišući kupi sada nove, jake papuče, i stane dan i noć misliti, kako bi nadoknadio štetu.

Sutradan izađe da se obazre po gradu, ne bi li što kupio, što bi se moglo skuplje preprodati. Taj isti dan ribari loveći ribu osjete nešto teško u mreži. Kad izvuku mrežu, spopade ih groznica, jer su vidjeli ono, čemu se nikad nijesu nadali: Abu-Kazem-Tamburove papuče, koje su se čavlima zahvatile za mrežu. Oni zgrabe papuče i bace ih u gosine prozore, koje su tako i razbili. Ali ni to nije još bila sva nesreća, nego papuče uletjele u sobu, udarile u najveće kristalne posude, nemilostivo ih razdrobile, i tako propala sva ružična voda do kaplje. Kako je bilo starcu, kad je pred noć ušao u sobu i opazio, da su mu prozori polupani, stakla razbijena, ružična voda prosuta, a u sobi njegove stare papuče! Baci čalmu s glave na zemlju, stane se u prsa lupati i bradu čupati. I toliko je jaukao, da su svi susjedi potekli na tu viku. U takvim se prilikama ljudi moraju obično čuditi i smijati. Kad su se nasmijali i razmislili o toj zgodi, svi jednodušno pronađoše, da s tim papučama nije čist posao, da zacijelo nečisti duh (sile ga sapele!) radi i upravlja njima. »Ha,« reče onda neki stari hodža, »to ti je baš ono, što sam ja nekada davno čitao u nekom braminskom ćitapu, da i u haljine, kad se nose predugo, ulazi nekakva zla duša zla čovjeka, te se tako povampire!« »To je istina!« rekoše svi jednoglasno, da šta bi i bilo? Te papuče valja dobro osušiti, pa onda sasvijem

sažeći, a pepeo im rasuti u vjetar na istočnu stranu.« Onda ih uzme bijedni starac, i motreći ih plačljivim okom i mašući glavom, metne ih na strehu prama suncu, da se tu dobro osuše i pripeku.

Sutradan se skupe susjedna djeca i uzmu se igrati pod strehom, na kojoj su bile papuče; u isto vrijeme dođu dvije mačke, potjeraju se i pokolju po strehi i obore papuče na glavu djeci, te im razbiju glavu. Nastade dječje drečanje; oci priteku, uzmu papuče i djecu s krvavim glavama i odu kadiji na tužbu. Kadija pozove onoga, čije su papuče, i gromovitim ga glasom zapita, poznaje li on tu obuću. »Poznajem u zao čas po svoju glavu!« odgovori on. »A šta sad opet traže ovdje?« Da ukratko kažemo, i ovdje se on izbavio od štapova velikim novcem, a papuče mu budu opet predane.

Da se već jedanput ukloni tolikim bijedama i napastima, zamota ih u nekakve krpetine, sveže čvrsto užetom, i kako se je smrklo, otiđe u svoj vrt i zakopa ih duboko u zemlju. Neko iz susjedstva privreba ga u tom poslu i misleći, da on tu sakriva nešto drugo, došulja se noću preko plota, iskopa onaj zavežljaj, odriješi ga, a kad je opazio, da se je prevario u svojoj nadi, zaveže opet brže bolje gadne papuče te ih baci u kanal, kojim su protjecale gradske pomije. Poslije nekoliko dana udari jaka kiša i zavežljaj zapadne negdje u kanalu, a oko njega se nakupi toliko blato, da je voda, ne mogavši protjecati, udarila natrag. Voda prodre i u podrume i dućane i tako mnogima učini veliku štetu. Majstori odu, da pregledaju i očiste vodne cijevi, i nađu onaj svežanj te ga odnesu kadiji. Brže bolje po Abu-Kazem-Tambura. Njega oblije smrtni znoj, kad je ušao i ugledao svoje papuče. — »Nesretni čovječe«, reče mu kadija, »šta si ti to naumio s ovim papučama? Zar si namislio da sav grad upropastiš njima? Sad moraš toliku štetu platiti!...« »Čestiti kadija,« od-

govori Abu-Kazem, »sada već vidim, kakav je posao s ovim papučama, kad su i odande izašle, gdje sam ih zakopao. Sve ću platiti i sve ću pretrpjeti, štogod pravedni sud izrekne i dosudi, samo te molim i zaklinjem, izbavi me bijede i napasti. Oslobodi me tih mojih glavnih neprijatelja i ne vraćaj mi ih više!« I kadija se nije mogao uzdržati od smijeha, pa kad je Abu-Kazem platio štetu, dade on nekamo odnijeti čudnovate papuče, a njega otpusti i dade mu nauk: »*Novac štedi pravo onaj, koji ga zna dobro i pametno upotrebiti, a ne onaj, koji ga samo zgrće*«.

BIJELA ZMIJA.

Bilo je u drevnoj davnini, kad je živio neki kralj, koji je bio na daleko i široko poznat po svojoj mudrosti. Ništa mu nije bilo nepoznato iz njegova kraljevstva. I najveće je tajne saznavao, kao da mu ih odaje sam dragi Bog. Taj je kralj imao čudnovatu navadu. Svako podne, kad bi već poustajali od stola i kad se već sve odnijelo sa stola, a nikoga nije više bilo u sobi, morao mu je povjerljivi sluga donijeti neku zatvorenu zdjelu. Ni sluga nije znao, šta se nalazi u toj posudi, pa ni živ krst nije mogao saznati za tu tajnu, jer kralj bi tek onda otkrivao tu zdjelu i jeo iz nje, kad je bio sam samcat. Toga slugu snađe jednom silna radoznalost i on odluči, kud puklo da puklo, da sazna, šta je u toj zdjeli. Odnese posudu u svoju komoricu, zatvori se, zatim digne poklopac i opazi u zdjeli bijelu zmiju, priređenu poput ribe. Nikako nije mogao ugušiti svoju želju, da ne okusi to čudnovato jelo. Odreže samo komadić, ali tek što se je jezikom dotaknuo

jela, začuje neobičan šum i zuj. Posluša bolje nagnuv se na prozor, a to su bile različite muhe, a zamalo je razumio i vrapce na obližnjem drveću, kako pripovijedaju, šta su sve čuli, vidjeli i doživjeli na polju, livadi i u šumi. Otkad je pojeo taj zalogaj zmije, razumio je govor i glas svakoj životinji.

Toga se dana izgubio kraljici prsten, koji je vrijedio silno blago. Krivica pade na povjerljivoga slugu, koji je mogao i smio zalaziti u sve odaje kraljevskoga dvora. Njega pozove kralj preda se i strogo mu zaprijeti, da će ga otsuditi na muke, ako mu do sutra ne sazna za krivca. On se je zaklinjao pred kraljem, da nije uzeo prsten, da on nije kradljivac, a i ne zna ni za koga da ga je uzeo. Sva ta isprika nije mu ništa pomogla, kralj ostade kod svojih riječi i svoje odluke. Sav zaplašen i u strahu ode sluga na dvorište, razmišljajući kako bi se izvukao iz toga škripca. Najednoć opazi kraj romon-potočića dvije patke, kako u hladu počivaju i nešto povjerljivo pripovijedaju. On stane i napne uši, da posluša njihov razgovor. Pričale su, kuda su jutros tumarale i kako su našle veoma slasne hrane. Nato će jedna sasvijem nezadovoljno reći: »Ja sam se bogme namjerila na loš komad. Vrlo me tišti u želucu. U žurbi sam progutala pod kraljičinim prozorom njen prsten, pak me sad od njega spopada muka.« Kad je to čuo sluga, zgrabi patku, pa hajde s njom u kuhinju i reče kuhaču, da je zakolje, jer je već dosta tusta. Zaklali je i rasjekli. U želucu nađoše kraljičin prsten. Sad je okrivljeni sluga lako mogao pred kraljem dokazati svoju nedužnost. Kad je vidio kralj, da je sluga sasvijem prav i nedužan, obeća mu, neka na njegovu dvoru izabere kakvugod ga je volja milost, on će mu je dati.

Sluga nije htio da primi nikakve časti ni dostojanstva, već izmoli samo jednoga konja i novaca, da putuje po dalekom širokom svijetu.

Kralj mu dade konja i novaca, a on ode veselo u svijet. Jednoga dana stigne do nekoga ribnjaka. Tu opazi, kako su se u mrežu uhvatile tri ribice, pa se žalosne praćakaju, ne bi li se kako dokopale zlatne slobode. On im se smi-

luje, rastvori mrežu, a one veselo otplove u ribnjak, samo su digle glave i doviknule, da će mu biti zahvalne, što ih je spasao od smrti.

Sad odjaše dalje. Naiđe na mravinjak kraj gorućega grma. Tu se je tužio kralj mravaca: »Okrutnih li ljudi! Svi su nam neprijatelji. Evo zapalili grm, pa je sad i

nama uginuti.« Kad je mladi putnik čuo cviljenje i jauk mravljega roda, smiluje im se, izuje čizme i donese brže bolje u njima vode, ugasi vatru i ode dalje svojim putem. Mravlji mu kralj dovikne: »Mi ćemo se uvijek zahvalno sjećati tvojega dobročinstva, kako si nam spasao život.«

Put ga nanio u neku šumu. Tu opazi, kako su stari gavranovi izbacili iz gnijezda svoje mlade, veleći im, da su već dosta veliki, neka se sami brinu za hranu. Mladi su lepršali po zemlji i jaukali, kako će morati od gladi izginuti, jer nemaju još toliko snage, da si sami nađu hrane. Mladi je putnik bio dobra srca, pak im u šumi ustrijelio nekoliko vukova i donio im, da se njima hrane, dok ne odrastu. Mladi mu krilatići zagrakću, da će ga se vazda zahvalno sjećati, što im je spasao život.

Odjaše dalje i dođe u neki veliki grad. U tom je gradu bila silna vreva, žurba i komešanje mnogih ljudi stranaca. U kralja bijaše ljepota jedinica kćerka. Nju su prosili već mnogi kraljevići, knezovi i bogataši. Mogao ju je dobiti samo onaj, koji izvrši tri teška čina. To nije dosada mogao da obavi još ni jedan, nego svaki zaglavio u tom poslu.

Mladi putnik odluči također da zaprosi kraljevu ljepotu kćerku. Njena ga krasota tako obeznani, da je zaboravio na sve teškoće i opasnosti, što ih je morao pretrpjeti, pa zaboravio i na to, da može i glavu izgubiti.

Odluči se na prvi čin. Odveli ga pred duboko more. Kralj baci daleko u more alemom urešeni prsten i reče: »Taj prsten imaš donijeti iz morske dubine; ako ga ne nađeš, izgubio si glavu.« Sav je narod žalio ubogog i krasnog mladića. Pustili ga sama na obali morskoj. Stajao je na žalu i razmišljao, šta bi uradio, da se domogne dragocjenog prstena. Zamalo se uzbibalo nekoliko valova, a na njima se ukazale tri ribice. Bile su to one iste, kojima je jednoć spasao život. Srednja je držala u ruci školjku,

te je položi kraljeviću pred noge, a druge dvije rekoše, da je u njoj prsten. Ribice žurno otplivale, a mladić radosno othrli u kraljevski dvor i preda kralju prsten.

Sutradan je imao obaviti ovaj zadatak: Rasuli po vrtu deset vreća prosa. Preko noći imao je sakupiti sve proso i opet spremiti u vreće, kako je i prije bilo. Razmišljao mladić, kako će jadan obaviti to djelo. Uto ga stigne i noć. Najednoć zavri oko njega sav mravlji rod. Svaki donese po koje zrnce, a do jutra bijaše sve proso sabrano u vrećama. Nije manjkalo ni jedno zrnce.

Treći je zadatak bio najteži. Morao je donijeti jabuku sa stabla života. Dao se na put. I sam nije znao kamo. Žalostan je i nujan, ne zna, u kojem kraju svijeta raste to stablo života. Prošao je već tri kraljevine, a nigdje ne znaju za to drvo. Pod večer došao u neku šumu. Legao da spava pod neki dub. Uto začu nad sobom šum lišća i graktanje gavranova. Tri gavrančića doletjela na njegovo krilo i položila mu u ruke zlatnu jabuku sa stabla života, veleći: »Mi smo oni gavrančići, koje si ti nekoć spasao od smrti. Kad smo ponarasli i dočuli, da ti treba zlatna jabuka sa stabla života, odletjesmo preko mora do kraja svijeta, te donijesmo taj plod.« Pun radosti i sreće ode on u kraljevski dvor i pruži kraljevni jabuku. Ona je raspolovi. Jednu polu pojede sama, a drugu njen vjerenik. Potom su se vjenčali, te žive još i danas sretni i zadovoljni, jer su jeli jabuku sa stabla života, samo se ne zna u kojem gradu, u kojem li kraju svijeta.

PEPELJUGA.

Živio je nekoć muž sa ženom i sa jedinicom kćerkom. Jednoga mu dana oboli žena i osjeti, da će skoro umrijeti. Dozove zato kćerku k postelji i reče: »Drago dijete! skoro će me dragi Bog pozvati k sebi, a onda ću tebe morati da ostavim samu. Ostani uvijek pobožna i dobra, jer ćeš onda biti sretna i zadovoljna!« Izrekav ove riječi sklopi oči i umre.

Poslije se otac te djevojčice oženi drugom ženom, koja je imala dvije kćeri, a bila je ružna i nemilosrdna. Svoje je kćeri doduše ljubila preko mjere te im ispunjavala sve želje; ali pastorka je otsad bila u tuzi i žalosti. S njom je maćeha postupala kao sa sluškinjom. Kad bi koji put došla u sobu, mahom bi zakriještila gadna maćeha: »Van! Tebi je mjesto u kuhinji. Tamo ti ima dosta posla, ako želiš jesti.«

Svoje je kćeri oblačila u samu svilu i kadifu, a uboga pastorka morade nositi same dronjke i raditi najgore poslove u kući, a sestre posluživati kao robinjica. Za hvalu su je sestre ismjehivale, korile i na sve načine mučile. Dok su obje sestre spavale na mekim i svilenim posteljicama, morade pastorka ležati na golu podu. Da joj ne bude zima, legla bi često u topli pepeo. Tako su joj se proste opravice njene još više zaprljale, a ona nije imala svagda vremena da ih očisti, zato su je i zvali porugljivo: *Pepeljuga.*

Jednoga dana ode otac k svetoj misi. »Šta bih vam donio?« zapita otac svoje tri kćeri. One dvije zločeste požele lijepog odijela, bisera i dragoga kamenja. A pastorka zamoli: »Oče dragi, donesi mi kakav lijepi cvijetak, da ga zasadim na grob majci, da ne bude tako prazan i pust.«

Što su kćeri poželjele, to su i dobile. Doskora se zločeste kočile u skupocjenim opravama, a na rukama im

se i na vratu blistalo drago kamenje, zlato i biser. A pastorka uze skromni cvijetak te ga usadi na grob majčin, obrastao mašinom. U isto vrijeme položi na grob bijeli vijenac, klekne te se molila suznih očiju. Suze joj potekle na tek zasađeni cvijetak, koji je odmah lijepo uzbujao, a uza nj i krasno drvce uzraslo toliko veliko, da su ptičice sjedale na njegove grančice, te pjevale mile i blage pjesmice. A gle još veće čudo! Što bi god Pepeljuga zaželjela, to bi joj ptičice s drveta davale.

U istoj zemlji, gdje je bila Pepeljuga, živio je i neki kralj, koji je imao sina. Taj je kraljević bio lijep mladić, a onda se imao ženiti. Otac njegov priredio sjajnu svečanost i pozvao sve djevojke iz cijele kraljevine. Od njih je imao kraljević da izabere jednu za ženu.

Zato se te dvije zločeste kćeri nakitile, što su bolje znale i mogle. Svaka je mislila, da će biti najljepša. Napokon se i pastorka usudila zamoliti maćehu, da li smije otići k svečanosti. Maćeha se sva prepane i zaviče: »Šta? Ti u tvojoj zamusanoj odjeći da odeš onamo? Ta nemaš ni cipela, a i ne znaš igrati! Šta bi mislio kraljević, kad bi vidio tebe, Pepeljugu!«

Pepeljuga zamoli i po drugi put, smije li otići onamo. Sada se maćeha sva razgnjevi, uzme zdjelu leće, pomiješa je s pepelom i reče: »Slobodno možeš otići, ali za dva sata imaš izabrati leću iz ovoga pepela, sve zrno po zrno. Ako donde ne budeš gotova, ostaćeš kod kuće.«

Djevojka se ni najmanje ne uplaši od toga posla. Ode u kuhinju, otvori stražnja vrata i pozove ptičice, da joj pomognu izabirati. Migom doleti mnogo golubova i sijaset ptica krilatica, te joj pomognu kod toga mučnoga posla. »Dobru leću mećite u lončić, a zločestu u kljunčić,« reče. Prije nego minu sat, bijaše sva leća izabrana.

Tomu se nije maćeha ni izdaleka nadala, što više, mislila je, da će djevojka raditi cijelu cjelcatu noć. Maćeha ne održa svoje riječi, već joj sada pruži dvije zdjele leće, pomiješane sa pepelom, i reče: »Ako to izabereš za jednu uru, smiješ s nama u kraljevski dvor.«

Premda je Pepeljuga bila nujna radi nova posla, što je dobila, nije ipak očajavala, već i opet pozvala svoje mile ptice krilatice, a one doprhnule još u većem mnoštvu i pomogle joj da obavi silni posao. Minuo sat, leća je bila čista i u redu.

Kad je maćeha vidjela, da su obavljena oba posla, bila je u neprilici i nije znala, šta bi joj dala da radi. Napokon reče: »Ne, ti nećeš s nama, ta mi bi se morale sramiti s tobom!« S tim riječima ostavi maćeha pastorku samu kod kuće, a sa svojim kćerima ode u kraljevski dvor. Tužna i sjetna sjedjela je nesretna djevojčica u kuhinji i plakala gorke suze. Bila je sama u cijeloj kući. Nikoga nije imala, da je utješi. U toj tjeskobi i tuzi sjeti se svoje pokojne majke, pa ode na njen grob, da se tamo izjada i isplače.

Drvce je na majčinu grobu bilo već divno poraslo, a ptičice nebeske prebivahu na njem nesamo danju već i noću. Kako je Pepeljuga ondje boravila i zaronila u misli, nije ni opazila, da se je primaknula tiha nojca, a blijedi se mjesec uspeo na nebu.

Napokon uznese Pepeljuga oči prema drveću i klikne:

»Oj ti drvo mileno!
Stresi svoje grančice!
Srebra, zlata, oprave
Dajte meni, ptičice!«

I gle! Uistinu spustile ptičice s drveta divnu opravu. Bila je iskićena samim srebrom i zlatom. Uza to je dobila i prekrasne, male, baršunske cipelice, okićene

samim zlatnim zvjezdicama. Pepeljuga brže bolje obuče te sjajne haljine i pohrli u kraljevske dvorove.

Tu u kraljevskim dvoranama mila je svirka već nekoliko sati svirala vesele pjesme, a lijepi se gosti kretali razdragani samim sjajem i raskošjem. Pepeljuga uđe. Sve se od čuda zadivi, sve baci oko na novo unišlu vilu

u sjajnoj opravici. Sav se žamor, sva se buka umiri za časak, a potom zašaptali svi: »To je najljepša djeva na ovoj svečanosti!«

I maćeha njena i sestre njene gledale su je u čudu i začarane. »To je valjda kakva kraljevna,« šaptala jedna drugoj. Da bi to mogla biti njena pastorka, nije maćeha ni izdaleka pomišljala.

Tek što je kićeni kraljević opazio ubavu i sjajnu djevojku, poleti k njoj i zamoli je, da s njim igra. A kad ju je uhvatio rukama, nije je pustio cijelu noć, već je neprestano samo s njom igrao i s njom se jedinom zabavljao. Sve su druge igračice nagoviještale, da će ona zacijelo postati sretna supruga ovoga kraljevića. Na koncu zabave ponudi joj se kraljević, da će je otpratiti kući, jer je htio znati, čija je. Kad je Pepeljuga bila opazila, šta je nakanio kraljević, iskrade se potajno i ode kući.

I maćeha se sa svojim kćerima otputi nezadovoljna kući. Kad je stigla kući i zavirila u kuhinju, već je Pepeljuga bila preobučena u prostu haljinicu, a onu lijepu i sjajnu opravu bila je vratila onim ptičicama na drvcu.

Dvorska je svečanost trajala tri dana. I drugu je večer Pepeljuga dobila još skupocjeniju opravu, te osvanula na svečanosti i cijelu se noć zabavljala samo s kraljevićem. On je i ovaj put htjede otpratiti kući, ali nje nestade opet.

Treću večer dođe Pepeljuga na igranku u takvoj sjajnoj odori, kakve još niko nije vidio na svijetu. Bila je iskićena nesamo zlatom i srebrom, već i dragim kamenjem najveće vrijednosti; na nogama joj se sjajile zlatne cipele, a na glavi alem-krunica.

Ovu večer odluči kraljević sasvijem, da će nju, a ni jednu drugu uzeti za ženu. Zato naumi da bude s njom sve do kraja zabave, ali najednom nestade nje između igračica i igrača, a kraljević ostade sam.

Kraljević je znao, da će se i danas dogoditi tako, kao što se zbilo i jučer i prekjučer. Stoga bješe dao stube naličiti smolom, a kad je Pepeljuga koračala po njima, prilijepi joj se cipelica s lijeve noge. Kraljevski dvorjanici opaze to odmah, te dragocjenu cipelu predadu samomu kraljeviću, koji je bio neizmjerno sretan, što se je domogao te premile obuće. »S tom ću divnom cipelicom naći zacijelo nepoznatu ljepoticu,« mislio je kraljević.

Drugo jutro razašalje kraljević glasnike na sve strane po kraljevini, veleći im: »Samo mi onu djevojku dovedite, kojoj sasvijem pristaje ova cipelica. Ona će biti moja žena.« Onda pođe i sam od grada do grada, od kuće do kuće, ne bi li našao onu djevojku, čija je ta zlatna cipelica. Ali uzalud, ni jednoj ne pristade. Napokon dođu i u kuću onoj maćehi, koja je već bila dočula, da kraljević obilazi sve kuće. Dakako da su sada maćeha i njene kćeri bile beskrajno sretne i vesele.

Najprije pokuša sreću starija, te ode u sobicu, da tamo obuče cipelicu, ali o Bože, pretijesna joj je! Osobito je smetao palac. Majka je odmah znala pomoć. »Znaš li šta, kćerko moja,« reče mati, »uzmi nož pa si odreži taj palac. Kad budeš kraljica, neće ti trebati palac, jer ćeš se voziti u sjajnoj kočiji.« Kći učini, što joj majka reče, uz veliku bol i muku, pa se pokaže kraljeviću, ali on odmah opazi krv, pa reče: »To nije prava«.

Sada je na redu mlađa kćerka. Njoj ulaze prsti u cipelicu, samo je peta preduga. I ona zgrabi oštar nožić pa si odreže petu, uz veliku bol i muku. Kad je kraljević ugleda krvavu, odmah joj reče: »Ni ova nije prava«.

Napokon upita maćehu, nema li možda još koju kćer. Maćeha odgovori, da ima još jednu pastorku, ali ta je tako zamusana i zaprljana, da mora uvijek boraviti u kuhinji. Ona ne može nipošto postati kraljica.

»Ja je želim vidjeti,« reče kraljević. Zločesta maćeha bila je dakako ljutita kao zmija, ali kraljevska se riječ mora slušati. Ona pozove Pepeljugu. Ova brzo opere ruke, počešlja zlatnu kosu i tad istom dođe pred kraljevića. Odmah joj pruže zlatnu cipelicu, a ona sjedne, i što bi trenuo okom, već joj cipelica na nozi. Pristaje joj kao salivena. »Ti si moja prava zaručnica, ti ćeš mi biti i žena!«

Maćeha i kćeri joj problijede kao zid od samoga straha, zavisti i ljutosti. Tek otac se veselio, što mu je sirota kćerka postigla toliku sreću.

Kraljević skoči na svojeg vilovitog konjica, digne svoju lijepu zaručnicu i odjaše prema dvoru. Put ih je vodio kraj groblja, na kojem bijaše pokopana majka Pepeljugina. Tek što su došli onamo, začuju kako ptičice pjevaju sa drveta na majčinu grobu:

»Kraljeviću, kraljeviću....
Imaš pravu djevojku!
Njena noga nij' krvava,
Zaručnica to je prava!
Kraljeviću, kraljeviću....
Našao si kraljicu!«

Djevojka reče kraljeviću: »Stanimo ovdje koji časak. Tu je pokojna moja majka, koja me je za života toliko ljubila. Otići ću malo na njen grobak.« Tu se pobožno i skromno pomoli Bogu za milu pokojnicu, a posljednje joj riječi bijahu: »Tvoj me duh, draga majko, branio i čuvao na svim stazama u životu!«

Kad je obavila svoju molitvu, ode opet kraljeviću, a dva joj golubića sjela na ramena, pa je s njima došla i u dvor kraljevićev.

Dakako, svadba se obavila svečano i sjajno. Gosti došli sa svih strana. I maćeha i kćerke njene bile su prisutne, pa se sada ulagivale Pepeljuzi, što su bolje znale, ali gle jada i nevolje. Kad su polazili u crkvu na vjenčanje, doprhnule dvije golubice, pa iskljuvale oči Pepeljuginim sekama, neka im bude za plaću, što su vazda tako ružno postupale s Pepeljugom.

NAGRADA LASKAVCIMA.

U Bagdadu je živio čovjek, koji je napisao i izdao knjigu pod naslovom: »Dužnost vladara i kralja«. Zvao se Elaim. Ta je knjiga bila pisana nešto slobodnije i korila je vladu kralja Almanzora. Njegovi su ga savjetnici svjetovali, neka dade sažgati pogibeljnu knjigu, a na kolac udariti spisatelja, koji se usudio da kori svoga gospodara. No Almanzor nije nikomu u dvoru kazivao, kakvu je kaznu namijenio Elaimu.

Jednom pod večer dao Almanzor pozvati Elaima, a s njim nekoliko dvorana, za koje je mislio da su mu najvjerniji. Svi su došli, očekujući njegove zapovijedi. On im se pokazao u sjajnoj odori, a na prstima je imao puno zlata, dragim kamenjem urešena prstenja, pa im stao ovako govoriti:

»Sakupio sam vas desetoricu, nadajući se da ću od vas čuti istinu; ovi će vam dijamanti biti danas nagrada, samo ako budete govorili istinu. Recite, šta mislite o mojoj moći i slavi?«

Dvorani, očarani krasotom i veličinom neobičnog dragoga kamenja, veselili se u duši, da će svaki dobiti po jedan kamen. Zato su se počeli natjecati, ko će više uzvisiti Almanzorovu slavu i moć, te su ga uznosili nad

sve junake, što ih je ikada vidio svijet, hvalili velika njegova djela, govorili s najvećim žarom o sjajnoj palači, koju je on podigao, a kad su ga već tako ishvalili, nestalo im riječi, da bi mogli govoriti o veličini i mogućnosti Božjoj.

Kalif ih saslušao, skinuo devet prstenova sa prstiju i dao ih onoj devetorici. Naposljetku se obrati k Elaimu i reče mu: »A šta ti šutiš? Zar nećeš da rekneš istinu i dobiješ deseti dijamant s moje ruke?«

»Gospodaru!« reče smijući se Elaim, »nema sumnje, da se može platiti laž i laskanje; no istina se ne kupuje, ona se daje besplatno!« »E pa dobro! Ja te molim, da rekneš istinu; šta sudiš o mojoj moći i slavi?« — »Sudim, da si čovjek, slabo oruđe, koje je Bog stvorio, da usreći ljude, i koje on može jednim mahom uništiti, jer ga je iz ničega stvorio.«

Na te se riječi zgledali dvorani, kano da ih je ošinuo grom, i nijesu smjeli da svrate oči na nesretnika, koji je tako ludo progovorio. Očekivali su željno, šta će na to kalif. A Almanzor uhvati Elaima za ruku i reče mu: »Ne dam ti desetog dijamanta, jer si sam rekao, da se istina ne prodaje i ne kupuje. No ako se istina daje besplatno, onda treba da se i pouzdanje i prijateljstvo daje jednako; budi uvijek kod mene; našao sam prijatelja, za kojim mi je duša ginula već davno.«

Sutradan dođoše po običaju dvorani, da se poklone kalifu. Svakomu se na prstu svijetlio dijamant, što je jučer dobio. »No, jesu li vam po volji darovi, kojima sam vas jučer obdario?« zapita ih Almanzor.

»Ah, gospodaru«, odgovore mu oni, »ti su nam dijamanti draži od života, jer dolaze od tvoje neizrecive darežljivosti; nego nemoj nam, gospodaru, zamjeriti, ako ti otkrijemo važnu stvar. Trgovac, koji ti ih je prodao, varalica je, on te je prevario!« — »Kako to? Jesu li krivi?

Ništa za to,« reče smiješeći se kalif; »zar mislite, da ja nijesam znao za to? Vi ste me obasuli krivom hvalom, a ja sam vas obdario krivim dijamantima, isplatio sam vas istim novcem: nemate zašto da se tužite.«

ZAČARANA KRALJEVNA I GOROSTAS JANKO.

Bila je nekoć žena, pa imala dvoje djece, dječaka Janka i djevojku Doricu. Janko bijaše za čudo jak: u trećoj je svojoj godini znao naduhati od sapunice mjehure, ali to nisu bili obični, kao u druge djece. Svaki je mjehur po malo rasao i rasao, dok nije postao tolik kao kakva bačva od jednoga ili dva akova. U svojoj četvrtoj godini dizao je već toliko kamenje, koliko ni jedan odrastao ne može ni maknuti. Kad mu je pak bilo sedam godina, lako se mogao natjecati u jakosti s konjima i volovima. Zato ga je svako nazivao gorostas Janko. Jednoga dana, kad je bilo sinku četrnaest godina, reći će mu majka: »Sinko dragi, ti si već dosta jak, hajde u svijet, pa si služi krušac svoj; evo vidiš, majka ti je uboga, a osim tebe ima i kćerku, sestricu tvoju, za koju se mora brinuti, a prije nego što odeš, otiđi u šumu, pa mi donesi drva, da imam goriva za kuhanje.«

Ode Janko u šumu. Jele, bukve, hrastove i drugo drveće kida on s korijenjem, kao da se samo igra tim. A kad je dosta nakupio toga, da je bilo goriva za cijelu godinu, odnese sve kući, kao kakvo perce.

Kad je s tim dovršio posljednji još posao u domu svojem, spremi svoju torbicu, oprosti se sa svojima u kući i krene u bijeli svijet. Nekako mu je teško bilo pri srcu, ali ipak ode, kad je tako moralo biti. Dođe on tamo nekamo u deveto selo. Prijavi se u jednoga bogatoga seljaka, da služi kod njega. Seljak ga ne htjede primiti, jer je već imao dvije sluge. Kad je Janko vidio, da mu je teško dobiti službu, reče tomu škrtomu seljaku, da će ga služiti za malu plaću, naime, da ga svake godine jedanput samo smije ćušnuti. Seljak pristane na to.

Prvi je posao Jankov bio da sa slugama ode u šumu u drva. Pošto su pretovarili kola, nijesu mogli konji ni maknuti, a kamoli voziti. Gleda to Janko, pa se samo nasmiješi, ispregne konje, metne ih na kola, gdje ih je dakako privezao, da ne padnu, pa odveze kola, drva i

konje kući, kao da mu je to sve sama igrarija. Vidi to seljak, češe se, a hvata ga groza, kad misli o kraju godine, gdje će od Janka dobiti ćušku. Poče već i razmišljati, kako bi se riješio toga momka, ta on već i toliko jede, da je strahota bilo gledati, te će sigurno njega, makar i bio bogat seljak, za godinu dana otjerati u prosjake.

Jednoga mu dana reče: »Janko, mojoj je ženi pao prsten u studenac, ne bi li ti htio otići po njega?« Janko odmah siđe u studenac. Tek što je bio u njem, uzme seljak sa svojim slugama bacati na njega hrpu kamenja.

Janko samo poviče iz studenca: »Otjerajte nesretne kokoši, bacaju mi pijesak na glavu.«

Onda dade seljak donijeti veliko zvono s neke zapuštene crkve, pa ga spuste u studenac, da poklopi i ubije Janka, ali on od veselja zaviče: »Aj, aj, lijepe li kapice za me, barem mi neće pijesak curiti na glavu!« Sad nijesu više znali, kako bi utukli toga momka. Dosjete se, da je u kući velik mlinski kamen. Dokotrljaju ga s teškom mukom onamo i spuste u dubljinu. — »Evo, evo prstena.« viče Janko. »Maknite se s puta, ja ću izaći.« Što bi dlanom o dlan, eto Janka sa zvonom na glavi, a sa mlinskim kamenom na prstu.

Seljak se je otsada još više bojao Jankove ćuške. Dade mu zato mnogo novaca, neka ide dalje u svijet.

Idući Janko ovako putem namjeri se na dva drugara, na lovca i ribara, koji su također bili bez službe. Sada se upute sva trojica zajedno. Kad bude noć, ne nađoše nigdje ni kuće ni kućišta, gdje bi mogli prenoćiti. Napokon se namjere na čudnu osamljenu kućaricu bez ikakvog čovjeka ili živoga stvora. Tu odluče da prenoće. Cijelu su noć prospavali, a kad bude jutro, probudi ih glad i žeđa. U cijeloj kući ne nađoše ništa do jednoga kotla i nešto mesa, što nije bilo dovoljno za svu trojicu. Stoga ostane ribar kod kuće, da kuha, a Janko i lovac

odu u šumu, da štogod ulove. Tek što je ribar upalio vatru i nad nju objesio kotao, a u njem zakuhao meso, dopuže neka mala odurna babetina i zamoli komadić mesa. Ribar joj se smilova i htjede joj odrezati zalogaj mesa, ali uto mu babetina skoči na leđa, pa ga nemilosrdno izgrebe po licu. On se napokon sakrije pod ognjište, a stara ugasi vatru pa je nestade.

Uvečer eto lovca i Janka kući. Na svu sreću ulovili su medvjeda, jer inače ne bi imali ni mrvice da jedu.

Sutradan odu Janko i ribar u lov, a lovac ostane kod kuće, da kuha još nešto preostaloga mesa. Njemu se zbi isto tako kao i ribaru. Babetina ga strašno izgrebla, a on se sakrio pod ognjište. Još je čučao pod njim, a eto one dvojice iz lova.

Trećega dana ostane kod kuće Janko, a ribar i lovac odu u lov. Janko pali vatru, kuha i vari meso, ali eto ti najednoć gadne babetine, pa moli mesa. On joj ga dade. No kad mu je htjela skočiti na leđa, prevari se. On je pograbi tek jednom rukom, pa je tako dugo u zraku vrtio njome, dok je nije ostavila sva sila i snaga. Napokon je sveže i baci pod ognjište, gdje su njegovi drugovi bili svaki put. Ribar i lovac dođu doskora kući, veseleći se unaprijed, da će vidjeti Janka, kako je i njega stigla zla kob, te ga izgrebla babetina. Kad dođu kući, imaju šta i vidjeti. Sve je drugačije nego što su mislili.

Janko ne htjede samo na laku ruku pustiti staru babetinu, već htjede bar kakve koristi od nje. Ona mu otkri, da je u tom brdu, na kojem je kućerak, duboka jama u jednoj pećini. Kroz tu je jamu ulaz u divan dvor, a u dvoru živi lijepa kraljevna, koju čuvaju i paze zmajevi. Ko bi potukao te nemani, zadobio bi kraljevnu i silno blago i bogatstvo uz nju.

Janko, lovac i ribar odu do te jame, pa se dogovore, ko će u nju. Janko se odluči prvi. Kad je stigao na dno

jami, opazi divne kraljevske dvorove, pozlaćene i dragim kamenjem iskićene, a u njima i lijepu kraljevnu. Ona ga ponudi vinom i kruhom, a on se nije skanjivao da jede, jer je potom postao tri puta jači nego što je dosad bio. Iza toga mu dade najjači mač, što ga je ikada vidio svijet, da ubije zmaja, koji se doskora javio sa silnom hukom i bukom, sipajući žarku vatru iz ždrijela. Jednim udarcem odrubi mu glavu, ali se onda sruši onesviješćen na zemlju od presilnoga žara i ognja. Opazivši to lijepa kraljevna dohrli odmah k njemu, te ga nanovo ublaži i okrijepi vinom i kruhom, a potom bude on tri puta jači nego što je dosada bio. To mu je sada baš i bilo potrebno, jer evo u taj mah drugoga zmaja, još jačega, većega i strašnijega od prvoga. Boj se započe. Cijeli se kraljevski dvor strese. Silni žar zavrcao na sve strane. Janko zamahne mačem, što mu je bilo snage. Zujeći proleti mač zrakom, a glava zmajeva pade u travu zelenu. I opet se onesvijesti Janko, te ležaše kao bez duše na zemlji. Opet dođe brže bolje lijepa kraljevna, pa okrijepi onemogloga rujnim vincem i bijelim kruščem. I gle, opet se on pridigne i bude tri puta jači no dosada. Uza to mu dade ona nov mač, koji je još jači i oštriji bio od prvoga. A to je i bilo potrebno, jer eto dojuri i treći zmaj, najstrašniji i najbješnji. Tri je sata trajao strahoviti boj između zmaja i Janka. Teška srca i bolne duše očekivala je kraljevna smrt ili život mladoga junaka. Na koncu trećega sata zamahnu Janko iz petnih žila na podzemnu neman, i nije bilo uzalud, jer joj se za časak skotrljala glava na zemlju, a on pade, kao da u njega nema više ni duše ni života. Za čas dohrli kao anđeo lijepa kraljevna sa svojim slugama, da pomogne oslabjelomu Janku. Sluge ga dignu i odnesu u dvor na meku postelju, gdje je poslije duljega njegovanja ozdravio, dobro se pomogao i pridigao. Divna i blaga svirka pozdravi izbavitelja lijepe kraljevne i cijeloga dvora. A sutradan bila je svadba, kakve još nikada ne bijaše na svijetu, vjenčali se Janko i lijepa kraljevna.

OKLADA ŠIJAČKOGA ZECA.

U Slavoniji zovu Požeško polje od šale Šijačko, a stanovnike toga divnoga polja Šijaci, valjda što ogrlicu ne skapčaju sprijeda na prsima nego straga na šiji. Dakle nedaleko od Požege, od koje to polje ime nosi, u šumi Padežu, živio jedan stari jež sa svojom ženom i djecom ježićima, a zvali su ga najobičnije stari Ježonja i stari Boco, kako ćemo ga zvati i mi. Bilo je to jedne jesenske nedjelje ujutro. Krasno bijaše jutro. Vjetrići pirkali preko obližnjih strmina, ševe cvrkutale u zraku, pčele zujale po rascvjetanoj poljani, a ljudi prolažahu u grad svečano odjeveni iz Jakšića, Kaptola i drugih okolnih sela. Sve je bilo veselo i zadovoljno, pa i naš stari Boco.

Boco je stajao pred svojim vratima, naslađivao se svježim zrakom i brundao svoju običnu pjesmu, kako ju je već znao. Još je nije bio ni dobrundao, kad mu pade na pamet, da bi se morao malo prošetati poljem, dok mu žena ne umije i ne opravi ježiće, te pogledati, kako stoji njegova repa. Ona mu je bila najbliža; njom su se već dosta puta nahranili i on i njegova obitelj, pa zato ju je običavao zvati svojom. Zatvori vrata za sobom i uputi se ravno na njivu.

Još nije bio dugo išao i baš je obilazio grm, kad eto ti pred njega zeca, koji je također bio izašao u sličnu poslu, naime da pregleda svoj kelj. Smotrivši zeca pozdravi ga Boco: »Dobro jutro, prijane!«

Zec je bio velik bakonja, pogleda Bocu preko ramena, pa na njegov pozdrav ne odgovori ništa, nego reče sasvim ozbiljno: »Kako to, da danas već tako rano tumaraš po njivama?«

»Šećem se,« reče Boco.

»Šećeš se,« nasmije se zeko; »ja bih rekao, da bi za pametniji posao mogao štedjeti svoje noge.«

Ta obijest zečeva strašno razljuti staroga Bocu, jer on je mnogo držao do svojih nogu upravo zato, što su mu od naravi bile malo krive. »Ti zbilja misliš,« rekne on zecu, »da Bog zna koliko možeš prevaliti svojim nogama!«

»Mislim, dakako,« odvrati zec.

»A ja ti kažem, kad bismo se okladili, da bih ja ipak dobio okladu. Hajde da pokušamo!« otrese se Boco.

»To je zbilja smiješno!« zec će na to; »ali ako ti se baš hoće, neka bude! Po što oklada?« još će otresitije zec.

»Za pet križara i jednu litru dobre kaptolske šljivovice,« predloži Boco.

»Dobro, ja pristajem,« rekne zec; »evo udari, pa ćemo mi odmah!«

»Ne, nije baš turska sila«, primijeti Boco. »Ja sam još sasvim natašte. Idem najprije kući, da nešto malo prigrizem, a za po ure evo me ovdje«.

Zec se tim zadovolji, i stari Boco ode kući.

Idući kući premišljao je u sebi stari Boco: »Zec se uzda u svoje noge, ali ja ću ga namazati. On doduše misli, da je velik gospodin, ali je uistinu velik tupan, pa će bogme platiti.«

Došavši kući rekne svojoj ženi: »Ženo, obuci se brzo; moraš sa mnom na njivu.«

»Šta je nova?« žena će mu nato.

»Okladio sam se sa zecom za nekoliko križara i bocu dobre kaptolske cojke, da se utrkujem s njim, a ti moraš kod toga biti prisutna.«

»Bože moj!« rekne žena. »Ta gdje ti je pamet, čovječe? Kako bi se ti utrkivao sa zecom?«

»Šuti, ženo, to je moj posao. Ne miješaj se ti u muške račune. Oblači se samo brže bolje!«

I Bocinoj ženi ne ostade drugo nego se opraviti pa ići, hoćeš nećeš.

Kad su išli putem, reče Boco svojoj ženi: »Sad me slušaj, što ću ti kazati. Gle, tamo ćemo se utrkivati na

onoj dugoj njivi. Zec će letjeti u jednoj brazdi, a ja u drugoj odozdol gore i odozgor opet dolje. Tebi nema drugog posla, nego ćeš stajati ovdje dolje u brazdi, pa kad zec bude dolazio drugom brazdom, ti ćeš mu samo doviknuti: »Ja sam već ovdje!«

Uto dođe do njive, gdje je imalo da bude utrkivanje. Boco naznači svojoj ženi mjesto i ode gore. Kad je došao gore, bio je zec već tu.

»Možemo li otpočeti?« zapita zeko.

»Možemo,« odvrati Boco.

»A mi onda hajdemo!«

I s tim se stavi svak u svoju brazdu. Zec odbroji: »Jedan, dva, tri!« te kao strijela odleti svojom brazdom niz njivu. Boco korakne samo dva tri koraka, zatim čučne u brazdu i ostane mirno sjedeći.

Kad je zec s najvećom brzinom doletio dolje, poviče mu Bocina žena: »Ja sam već tu!«

Zeko se brecne i bijaše sav u čudu. Ali nije ni mogao na koga drugoga pomisliti, nego da je to Boco, pošto mu je poviknuo; jer kao što je poznato, Boco i Bocina žena bili su tako slični, kao linjak linjaku. Nego zeko pomisli ipak: »To nije čist posao.« Zato poviče: »Još jednoć gore!« I opet odleti kao strijela, sve su mu uši letjele zrakom; a Bocina žena ostane opet mirna na svom mjestu. Kad je zeko doletio gore, poviče mu opet Boco: »Ja sam već tu!«

Zec sasvijem izvan sebe poviče: »Još jednom!«

»Meni je pravo!« odgovori Boco, »ma ako hoćeš i sto puta!«

»Dobro je, kad je tako«, poviče jogunasti zec, te je bez oduška letio gore dolje sedamdeset i šest puta, a Boco je svaki put prije bio na meti. Kad je god zec doletio gore ili dolje, svaki put bi poviknuo Boco ili njegova žena: »Ja sam već tu!«

Ali sedamdeset i sedmi put ne stiže zec do kraja. Kad je bio nasred njive, pade na zemlju, krv mu udari na nos i na usta, i on ostade mrtav, a Boco pokupi svoje križare i svoju šljivovicu, zovne ženu iz brazde i oboje odu veseli kući; pa ako dosad poginuli nijesu, to još uvijek žive.

Tako se je dogodilo, da je na požeškim prahuljama jež zeca dogonio do smrti i od to doba ne pada više nijednomu zecu na pamet, da se utrkuje sa šijačkim previjanim ježem.

STARAC JOSIP.

Bio negda jedan otac i imao tri sina. Bio je puki siromah, te im nije ništa drugo mogao ostaviti nego malu staru kućicu, a za život je trebalo da se sami brinu. Kad nijesu mogli živjeti, dogovore se, da jedan ode služiti, pa što zasluži, biće svoj trojici za život.

Najprije otiđe najstariji. Išao je daleko, daleko, dok ne dođe do šume. Kad je prešao šumu, stiže do velike gore. Cijelim putem nije vidio ni jedne kuće, da se malo okrijepi; a bio je jako ogladnio. Došavši do gore nađe jednoga starca, gdje pase volove, i veoma se razveseli, što je našao kakva takva čovjeka, u koga će se malo nahraniti. Pristupi k starcu i pozdravi ga: »Dobar dan, starče!« — A ovaj mu odgovori: »Bog daj, sinko! Šta tražiš ovdje?« — »Idem po svijetu, da nađem službu.« — »Da nađeš službu? Hoćeš li kod mene?« — »Hoću! zašto ne bih? Nego daj mi da što pojedem, jako sam ogladnio!« — »Dobićeš, sinko, jesti; hajdemo odmah kući.« Sunce je zalazilo, volovi se starčevi okrenu i otiđu kući, a njih dvojica za volovima. Dođu napokon do neke pećine, koja im se otvori sama, te uđu najprije volovi, a oni za njima, i to volovi odmah na svoje mjesto, a oni u sobu. Starac mu dade odmah jesti i piti i pokaže mu postelju, gdje će spavati. »Ja znam, da si umoran,« reče, »a sutra ćeš s volovima na pašu; ali ne idi prije, dok ja ne dođem k tebi, da ti kažem, gdje ćeš pasti.«

Starac otiđe u svoju sobu, a on ostane, te kad se najeo i napio, legne da spava. Ujutro ustane, obuče se i sjedne, da počeka starca. Starac dođe, donese mu čuturu vina. komad kruha, mesa i batinu te mu reče: »Idi na pašu, no hodi uvijek za volovima. Kamo oni pođu, idi i ti, a ne navraćaj ih, samo idi za njima. Evo ti i batina, s njom si pomogni, ako ti dođe do nevolje.« Onda mu starac pusti

volove, a on otiđe za njima. Kad je već prevalio bio komad puta, prođoše volovi kraj jedne krčme. Iznutra se čulo igranje, pjevanje, škripanje zubi i glazba. On to posluša i poželi da ode unutra. Zavrne odmah volove i otiđe unutra, gdje se je veselio i igrao do večeri. Sunce je zalazilo, volovi se okrenu i upute prema domu, a sada morade i on s njima, inače ne bi pogodio kući.

Kad dođe kući, upita ga starac: »No, sinko, kako si pasao volove?« — »Dobro, starče!« — »O, nijesi dobro, ne!« — Dade mu večeru i postelju, gdje je prije spavao, i otiđe. Drugo jutro ustane starac i reče sluzi: »Dosta si bio kod mene, šta ćeš za plaću? Ili ove bisage novaca, ili ovu koricu kruha s Božjim blagoslovom.« Gleda on i na jedno i na drugo, pa misli: ako uzmem koricu kruha, to ću pojesti, onda mi ne ostaje ništa, a radi novaca sam otišao da služim. »Neka bude«, odgovori, »uzeću ove novce.« »Uzmi, što ti drago,« odgovori starac. On uzme novce i otiđe.

Došavši kući reče: »Oj braćo, veselite se, evo dosta novaca.« Onda su se svi skupa veselili, dok doskora ne potrošiše sve novce. Sada se opet dogovore, ko će otići da služi, i ode srednji brat. I on je isto tako došao k onomu starcu i tako je služio i navrnuo volove i uzeo novce kao i prvi brat. A kad su opet potrošili, otiđe treći brat da služi. I on otiđe daleko, daleko, po istom putu kao i njegova braća, i dođe k starcu u službu, da mu pase volove. Ovaj mu dade večeru i reče mu, neka ga ujutro počeka, dok on ne dođe. Ujutro mu starac donese čuturu vina, kruha, mesa i batinu, te mu reče: »Na, evo ti jela i pića i batina, ako se nađeš u nevolji, da se njom pomogneš, ali nemoj nikada navraćati volove, nego neka idu, kuda ih je volja, a ti idi za njima, oni će već naći, gdje će pasti.« On otiđe za volovima. Kad dođu do one krčme, gdje su njegova dva brata igrala i veselila

se, stane i počne misliti, bi li, ne bi li unišao. Najednom smisli, te otrči za volovima, što je brže mogao, jer su mu bili već daleko odmakli. Iz krčme ga stanu zvati, ali se on nije obazirao, nego samo trči za volovima, dok ih nije napokon i stigao. Sada opazi dva gavrana, gdje se čupaju, da sve odlijeće od njih perje. On ih požali, rastavi, ali se oni za malo opet sastanu i stanu se čupati. Kad ih nije više mogao rastaviti, ostavi ih i otiđe za volovima. Ali sad opazi, da su onaj čas prešli veliku vodu, a on nije vidio kako. Htio je da prijeđe i on, no činilo mu se preduboko, i nije se usudio. Stane sada plakati, ali najednom začuje glas, gdje mu veli: »Ti imaš batinu u ruci, udri po vodi, pa će ti se načiniti put.« On to odmah učini i stvori mu se put. Sada potrči brže bolje za volovima. A kad im je bio blizu, krenu oni na veliku goru. On brže bolje za njima, ali ih nije mogao lako dostići. Gora je bila tako strma, da se je mogao i za koljena ugristi. Kad dođe do vrha gori, vidi, gdje volovi pasu i trgaju šiblje. Umoran sjedne sad uz jedan grm, izvadi kruha i mesa, da jede, ali onaj se čas maknu volovi. On pomisli: kamo sad? Otiđe i opazi na ovećem brijegu crkvicu, spravi kruh i meso i ode u crkvu misleći: »Ovdje zvoni tako milim glasom, tu će biti služba Božja, idem da slušam.« Kad je ušao i počeo se moliti, začuje milo pjevanje, i što dalje to jače, dok napokon nijesu došli u crkvu pjevajući: »Svet, svet, svet!« To je bila procesija. Sada iz procesije iziđe svećenik, otsluži misu, a kad je svršio, vrati se procesija natrag pjevajući: »Svet, svet, svet!« Sada otiđe i on iz crkve i vidi, da su se volovi maknuli. Pođe za njima. Vraćajući se kući, nije više nalazio niti vode, niti krčme, već se odmah nađe kod kuće. Starac ga upita: »No, sinko, kako si pasao volove?« — »Dobro!« — »No, daj mi reci, kako si pasao?« — Sluga mu počne pripovijedati, kako je došao do one

krčme, gdje su igrali i njega zvali, ali on nije htio ući. Nato mu starac reče: »Dobro si učinio!« Zatim je dalje pripovijedao, kako je došao do ona dva gavrana, koji su se čupali, kako ih je htio rastaviti, ali se ne dadoše; i onda, kako je došao do one vode i nije mogao prijeći za volovima, i kako ga je savjetovao jedan glas. Onda, kako su volovi došli na goru, kamo je on teško išao za njima, i tamo su pasli. »Čudnovato, da su volovi pasli tamo, a prešli smo tako lijepa polja i sjenokoše, pa se ničega nijesu ni dotakli, a na gori počeli trgati šiblje i jesti.« Zatim mu kaže, kako je čuo pjevanje i otišao na službu Božju. Starac mu reče: »Bi li ti volio znati, šta je ona krčma? To je pakao, gdje su tvoja braća igrala, i oni su pokvareni, a ono, gdje si bio na gori pri službi Božjoj, to je nebo; a ona procesija, to su izbavljene duše; još ona dva gavrana, što su se čupala, to su tvoja dva brata. Oba su umrla, a sada na drugom svijetu trpe muke; ja sam im htio dobro i rekao im, da me poslušaju, neka idu za volovima, da dobiju oproštenje grijeha, ali nijesu htjeli, pa si vidio, kakve ih muke muče. Ovi su volovi njihovi anđeli, oni bi ih bili odveli u nebo, ali oni nijesu htjeli. Ja sam starac Josip i ja ove volove uvijek pasem. A sada šta ćeš za plaću? Ove bisage novaca ili koricu kruha i komadić mesa s Božjim blagoslovom?« Čuvši, što mu je rekao starac, da su mu umrla braća, da nema kuće ni kućišta, mislio je, da će mu biti bolje, ako uzme kruh i meso s Božjim blagoslovom. Uzme kruh i meso i otide od starca. Koliko bi god jeo, toliko bi mu opet priraslo; a živio je s tim sretno i zadovoljno sve do svoje smrti.